

การกำหนดเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจ
ด้วยประการอื่นใด

รัชชานนท์ ยวนกะเปา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2565

**DETERMINATION OF AGGRAVATING SUBSTANCES IN THE
OFFENSE OF BODILY HARM TO THE PERSON UNDER THE
POWER BY ANY OTHER MEANS**

RATCHANON YUANKAPAO

A Term Paper Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2022

ใบรับรองสารนิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อสารนิพนธ์ การกำหนดเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจ
ด้วยประการอื่นใด
เสนอโดย นายรัชชานนท์ ยวนกะเป่า
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์แล้ว

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสินท์)

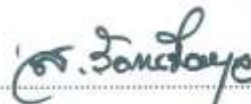

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์)

กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ รับรองแล้ว

คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตน์ชื่อสกุล)

วันที่ ๖ เดือน กรกฎาคม ค.ศ. ๒๕๖๕

หัวข้อสารนิพนธ์	การกำหนดเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้ อำนาจด้วยประการอื่นใด
ชื่อผู้เขียน	รัชชานนท์ ขวนกะเปา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชุตินันท์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันกรณีการทำร้ายร่างกายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำร้ายร่างกายบุคคลซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด ซึ่งการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้นเป็นเพียงความผิดตามมาตรา 295 เท่านั้น ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาโดยพิจารณาถึงหลักการเพิ่มโทษของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 285 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมคำว่า “ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด” เข้ามาซึ่งเป็นเหตุเพิ่มโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่บัญญัติแก้ไขเป็นเหตุเพิ่มโทษเพื่อคุ้มครองไปถึงผู้อยู่ในความปกครองตามความเป็นจริงทุกประการไม่ว่าจะเป็น ลูกเลี้ยง หลาน เด็กซึ่งอยู่ในความอนุเคราะห์ จึงเห็นควรที่จะนำคำดังกล่าวมาเป็นเหตุเพิ่มโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายให้ผู้กระทำต้องรับโทษสูงขึ้น

ในสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และเปรียบเทียบการกำหนดเหตุการณ์ในกรณีการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการกำหนดเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดให้ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไป เนื่องจากผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้นได้รับผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ มากกว่าคนทั่วไปและผู้กระทำความผิดมีโอกาสกระทำผิดสำเร็จได้โดยง่าย เพราะผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้นไม่กล้าที่จะเรียกร้องสิทธิให้แก่ตนเองไม่ว่าจะเป็นการร้องทุกข์ กล่าวโทษ หรือขอความช่วยเหลือโดยเหตุที่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้กระทำความผิดไม่ว่าด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด จึงเห็นสมควรเพิ่มโทษผู้กระทำด้วยเหตุปัจจัยข้างต้น

Thematic Paper	Determination of Aggravating Substances in the Offense of Bodily Harm to the person Under the Power by any other Means
Author	Ratchanon Yuankapao
Thematic Paper Advisor	Prof. Achareya chutinan
Department	Law
Academic Year	2021

ABSTRACT

At present, physical assault is a frequent problem in Thai society, especially physical harm to persons who are under power for any other reason. which physically harming those under power by any other means is only an offense under section 295 "People who are under power by any other means", which increases the penalty for sex offenses. that the amendment is a cause to increase the punishment for protection to those in the custody according to the reality in all respects, whether it is a stepchildren, grandchildren, children who are in courtesy Therefore, it is appropriate to use the aforementioned word as a reason to increase the punishment for the offense of assault causing the offender to be punished higher.

In this thesis is a research study. Analyze and compare the determination of grievous circumstances in the case of bodily harm to persons under power in any other way under Thai law compared to foreign laws. The author therefore proposes that the crime of bodily harm to those under power by any other means shall be punished more severely than the physical harm of an ordinary person. Because those under power by any other means have a greater impact on the body, mind, and spirit than the average person, and offenders have a chance to succeed easily. because those under power by any other reason do not dare to claim rights for themselves whether they are complaining,

accusing or asking for help on the grounds of relying on the offender for any reason Therefore, it is appropriate to increase the punishment of the offender due to the above factors.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและจารึกพระคุณนี้ไว้ในความทรงจำอย่างมิรู้ลืมเลือนว่าความสำเร็จในครั้งนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความกรุณาจากท่านอาจารย์ นอกจากนั้นขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการอื่นๆ อันประกอบด้วย อาจารย์ปกป้อง ศรีสนิท และ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขและให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ที่มีส่วนทำให้งานวิจัยครั้งนี้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ ที่อาจมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดาที่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูให้การศึกษา ตลอดจนครูบาอาจารย์และผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนในการวางรากฐานการศึกษาให้แก่ผู้วิจัย

รัชชานนท์ ยวนกะเปา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๗
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. แนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดเหตุการณ์เกี่ยวกับกรณีการทำร้ายร่างกาย.....	7
2.1 แนวความคิดในการกำหนดความผิดและโทษตามประมวลกฎหมายอาญา.....	7
2.2 แนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดเหตุการณ์.....	24
2.3 ประวัติความเป็นมาในการกำหนดความผิดต่อร่างกายตามกฎหมายไทย.....	33
2.4 ขอบเขตความรับผิดชอบและเหตุเพิ่มโทษความผิดฐานทำร้ายร่างกาย.....	36
3. ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายต่างประเทศ.....	40
3.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	40
3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.....	42
3.3 ประเทศกรีซ.....	43
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย.....	46
4.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการกำหนดเหตุการณ์ในความผิดฐาน ทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย	46

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4.2 วิเคราะห์ขอบเขตความหมายของคำว่าผู้อยู่ในความปกครองตามประมวล..... กฎหมายอาญาของประเทศไทย	69
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย..... ตามกฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศ	74
4.4 เหตุผลความจำเป็นและความเหมาะสมในการกำหนดเหตุจรรยา..... ทำร้ายลูกเลี้ยง	82
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	86
5.1 บทสรุป.....	86
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	87
บรรณานุกรม.....	87
ประวัติผู้เขียน.....	92

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตารางเปรียบเทียบเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลที่ผู้นั้น..... ต้องคอยดูแล	45

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดอาญาแต่ละฐานประกอบด้วยคุณธรรมทางกฎหมาย กรรมของการกระทำ ผู้กระทำ และการกระทำเข้าด้วยกัน¹

ในการบัญญัติความคิดอาญาฐานต่าง ๆ นั้นมีคุณธรรมทางกฎหมายเป็นพื้นฐานในทางความคิด แม้ผู้บัญญัติจะมีได้กำหนดคุณธรรมทางกฎหมายก่อนการบัญญัติความคิดอาญาก็ตาม กล่าวโดยเฉพาะก็คือองค์ประกอบของความคิดอาญามาจากปทัสถานและปทัสถานมาจากคุณธรรมทางกฎหมาย เช่น การบัญญัติมาตรา 288 ในประมวลกฎหมายอาญาเกิดจากปทัสถานว่าเป็นการไม่สมควรที่จะฆ่ามนุษย์ ทั้งนี้เพราะชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่พึงหวงแหนหรือธำรงรักษาไว้

เนื่องจากในปัจจุบันนั้นมีการก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นจำนวนมากไม่จะเป็นการทำร้ายร่างกายของบุคคลในครอบครัว ทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรม ทำร้ายผู้อยู่ในความปกครอง การทำร้ายร่างกายลูกจ้าง โดยการทำร้ายโดยเจตนาอันมีประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้แต่จะแตกต่างกัน คือผลของการทำร้าย เช่นมาตรา 391 เป็นการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นอันตรายมาตรา 295³ ทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นอันตรายต่อกายหรือจิตใจ มาตรา 297 ทำร้ายผู้อื่นทำให้ได้รับอันตรายสาหัสและมาตรา 290 ทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยจะมีอัตราโทษที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละฐานความผิดและการทำร้ายนั้นก่อให้เกิดความเสียหายในหลายระดับ

---

¹ คณิต ฅ นคร, “ผู้เสียหายในคดีอาญา,” วารสารอัยการ, ปีที่ 1, ฉบับที่ 1, น. 48 (45) (ประจำเดือนมกราคม 2521).

² คณิต ฅ นคร, พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน), 2553), น. 91.

³ มาตรา 295 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยปกติการทำร้ายร่างกายกันนั้นมีทั้งบุคคลทั่วไปที่ไม่รู้จักกัน หรือ บุคคลที่มีความสัมพันธ์กันก็ได้ โดยบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันนี้ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อพิจารณาจากฐานะหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกระทำในลักษณะที่ผู้กระทำมีอำนาจเหนือหรือมีอิทธิพลครอบงำผู้ถูกระทำและทำให้โอกาสของผู้กระทำผิดเป็นผลสำเร็จมากกว่าการทำร้ายทั่วไป การกระทำความผิดนั้นเห็นได้ว่าเป็นไปโดยง่ายหรือสะดวกขึ้นเนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าวผู้ถูกระทำถูกบังคับ ขืนใจ หรือจำยอมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นสาเหตุปัจจัยอีกอย่างหนึ่งของการทำร้ายร่างกายและส่วนใหญ่ผู้ถูกทำร้ายจะไม่กล้าใช้สิทธิของตนเองไม่ว่าจะเป็นการร้องทุกข์ขอความช่วยเหลือ หรือใช้สิทธิทางศาล เพราะเห็นว่าบุคคลที่ทำร้ายตนนั้นเป็นผู้มีพระคุณหรืออาจจะเป็นเพราะต้องพึ่งพาอาศัยผู้ที่ทำร้ายอีกต่อไปไม่ว่าด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง

เหตุฉกรรจ์นั้นคือเหตุที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งในเรื่องของการทำร้ายร่างกายนั้นเหตุฉกรรจ์มีบัญญัติไว้ในมาตรา 296⁴ โดยนำเอามาตรา 289 มาใช้ผ่านทางมาตรา 296 โดยเหตุฉกรรจ์นี้จะเกี่ยวกับการกระทำที่รุนแรง กระทำต่อบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์กัน กระทำโดยคิดทบทวนมาก่อน หรือกระทำไปเพื่อประโยชน์อย่างอื่น อันถือได้ว่าเป็นเหตุที่เพิ่มโทษให้แก่ผู้กระทำนั่นเอง การกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่อุกอาจ โหดร้าย ไร้อารยธรรม กฎหมายจึงบัญญัติเป็นเหตุเพิ่มโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญาให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นแตกต่างจากการกระทำโดยทั่วไป ซึ่งเหตุเพิ่มโทษนี้ก็สามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดได้เพราะเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับหากกระทำการดังกล่าว และเพื่อที่จะให้อาชญากรรมลดลงก็ควรที่จะเพิ่มโทษสำหรับความผิดบางกรณีที่สามารถกระทำได้โดยใช้อำนาจหรืออิทธิพลครอบงำผู้ถูกระทำ

เมื่อในปัจจุบันนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องของการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดไว้โดยเฉพาะที่บัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นเหตุฉกรรจ์เพื่อให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น จึงมีเหตุการณ์ในปัจจุบันในกรณีพ่อเลี้ยงทำร้ายร่างกายลูกเลี้ยงตำรวจทางหลวงประจำบึงขันธ์ สนธิกำลังร่วมกับตำรวจ สภ.หนองแค สระบุรี สกัดจับพ่อเลี้ยงโหดที่ก่อเหตุทำร้ายร่างกายลูกเลี้ยงวัย 8 ขวบจนเสียชีวิต ขณะขับจี๊กรยานยนต์หลบหนีได้ที่อำเภออุบลบุรีจากกรณีพ่อเลี้ยงโหดดื่มสุราจนเมาแล้วจับเด็กชายวัย 8 ปี ที่เป็นลูกเลี้ยง มัดด้วยเคเบิลไทน์และ โยงด้วยสายไฟไว้กับชื้อบ้านและเขียนติ

⁴ มาตรา 296 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้น มีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ด้วยสายไฟหลายครั้งแล้วปล่อยให้ทั้งคืน พอตื่นขึ้นมาเห็นเด็กยืนหลับกลับบังคับให้ปัสสาวะใส่ขวด และบังคับดื่ม จากนั้นใช้เท้าเตะจนแน่นิ่งไปตกใจรีบนำส่งรพ.แต่เด็กชายเสียชีวิตก่อน โดยเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ทาวเฮาส์ชั้นเดียวอยู่ภายในหมู่บ้านในเขตเทศบาล ต.หนองแค จังหวัดสระบุรี เกิดเหตุเวลา 20.00 น.วันที่ 19 ต.ค.64

โดยพ่อเลี้ยงโหดรายนี้ ทราบชื่อคือ นายวิรัช แซ่เฮ้ง อายุ 31 ปี เป็นชาวสงขลา ทำงานเป็นช่างในอุตสาหกรรมหนึ่งแห่งใน อ.หนองแค และมาเช่าบ้านที่เกิดเหตุ อยู่กับภรรยา คือ นางยุวดี (ม่ายลูกติด) เมื่อเดือน พ.ย.63 และได้รับ ค.ช.วัย 8 ขวบ ผู้ตายและพี่สาว อายุ 16 ปี มาอยู่ด้วยกันเมื่อ 2 เดือนที่ผ่านมา หลังจากทราบว่า เด็กชายวัย 8 ขวบ ที่เป็นลูกเลี้ยงเสียชีวิต นายวิรัช รีบกลับบ้านเก็บเสื้อผ้าขับขี รถจักรยานยนต์หลบหนีไป ตำรวจ สภ.หนองแค ได้ประสานท้องที่ใกล้เคียง และเส้นทางสู่ภาคใต้ ให้ช่วยสกัดจับกุมทันที

ล่าสุดเมื่อเวลา 17.30 น. วันนี้(วันที่ 20 ตุลาคม 64) พันตำรวจโทณรงค์ฤทธิ์ งามแจ้ง สารวัตรสถานีตำรวจทางหลวง 3 กก2 บก.ทล. ได้รับแจ้งจากศูนย์วิทยุกองบังคับการตำรวจทางหลวงว่า ผู้ต้องหาก่อเหตุฆ่าคนตาย ในท้องที่ สภ.สระบุรี ชื่อนายวิรัช แซ่เฮ้ง ขับขีรถจักรยานยนต์ยี่ห้อ ฮอนด้าสคูปีไอสีขาว หมายเลขทะเบียน 1กธ สระบุรี 6812 มุ่งหน้าลงใต้ จึงสั่งการให้ตำรวจทางหลวง ประจวบคีรีขันธ์ ทุกหน่วยออกติดตามตัวคนร้ายร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.หนองแค โดยหน่วยบริการตำรวจทางหลวงกุยบุรีได้นำรถวิทยุ 2304 ออกปฏิบัติหน้าที่จนพบจักรยานตามที่แจ้งบนถนนเพชรเกษม กม.281 อำเภอกุยบุรี ฝั่งขาช่องใต้จึงแสดงตัวเข้าตรวจค้น พบว่าผู้ขับขีคือนายวิรัชพ่อเลี้ยงโหดที่เป็นก่อเหตุ โดยนายวิรัช สารภาพว่าเป็นบุคคลที่ตามหมายจับจริงกำลังขับขีรถจักรยานยนต์หลบหนีมาหาเพื่อนที่เป็นช่างทำฝ้าเพดานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากจึงควบคุมตัวมาที่หน่วยบริการตำรวจหัวหิน เพื่อทำบันทึกการจับกุม จากนั้น ตำรวจ สภ.หนองแค ได้นำตัวพ่อเลี้ยงโหดรายนี้ พร้อมจักรยานยนต์ที่ใช้หลบหนีไปดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป⁵

มาตรา 289 เป็นมาตราที่กำหนดถึงเหตุกบฏหรือความผิดฐานฆ่าผู้อื่น แต่นำเหตุกบฏหรือดังกล่าวมาใช้กับการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายด้วยตามหลักในมาตรา 290 วรรคสอง ,

⁵ มติชนออนไลน์, “ด่วน! รวบแล้วพ่อเลี้ยงโหด ทำร้ายเด็ก 8 ขวบเสียชีวิต ตร.ทางหลวงจับได้ที่กุยบุรี,” (ออนไลน์ 2565).

มาตรา 296 และมาตรา 298 ซึ่งความตามมาตรา 289 นั้นเป็นในส่วนของเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้น⁶

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาถึงเหตุจูงใจของการทำร้ายร่างกายผู้อื่นดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 นั้น เห็นว่ายังมีการกระทำที่ร้ายแรงหลายประการที่มีความเป็นอันตรายอันเกิดจากจิตใจที่ชั่วร้ายของผู้กระทำแต่ผู้กระทำนั้นยังคงรับผิดตามบททั่วไปในมาตรา 295 เท่านั้น⁷ ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเห็นควรกำหนดเหตุจูงใจสำหรับความผิดที่ผู้กระทำความผิดต่อผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดให้ต้องรับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายผู้อื่นในกรณีธรรมดา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเกิดแนวคิดและแนวทางในการศึกษาถึงเหตุจูงใจในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายต่อไป เพื่อแก้ไขปัญหาและคุ้มครองลูกเล็อย่างเพียงพอกับความเสียหายที่เกิดขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดที่เป็นเหตุให้ต้องรับโทษหนักขึ้น
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาและผลกระทบการกำหนดเหตุจูงใจในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในปัจจุบันที่ยังไม่ครอบคลุมถึงการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การกำหนดเหตุจูงใจในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของกฎหมายในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด

⁶ คณิต ฅ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559), น. 128-129.

⁷ อัจฉริยา ชูตินันท์, “การกำหนดเหตุจูงใจเกี่ยวกับการกระทำที่ใช้วิธีการที่ร้ายแรงและเป็นอันตรายกว่าการทำร้ายร่างกายผู้อื่นกรณีธรรมดาให้ต้องระวางโทษหนักขึ้น,” วารสารสุทธิปริทัศน์, ปีที่35, ฉบับที่ 1, (มกราคม-มีนาคม 2564).

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดในปัจจุบันนั้น กฎหมายมิได้บัญญัติไว้เป็นเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้ผู้กระทำได้ต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งปัญหาการทำร้ายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมไทยและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงเห็นควรที่จะบัญญัติกฎหมายในเรื่องของการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดไว้เป็นการเฉพาะเพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้นต่างหากจากการทำร้ายในฐานะความผิดทั่วไป

ทั้งนี้เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดต่อการทำร้ายร่างกายที่ได้กระทำต่อผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดในกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำความผิดดังกล่าวต้องรับโทษหนักขึ้น เพื่อที่จะเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเพื่อที่จะคุ้มครองบุคคลซึ่งถูกทำร้ายเช่นนั้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดเหตุฉกรรจ์ของการทำร้ายร่างกายที่กระทำต่อผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดโดยศึกษาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 และมาตรา 285 อันเป็นเหตุเพิ่มโทษที่ใช้คำว่าผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดซึ่งเป็นกฎหมายที่แก้ไขใหม่มาเพื่อคุ้มครองบุคคลดังกล่าวอันเป็นเหตุเพิ่มโทษจากความผิดในกรณีทั่วไป และกฎหมายในต่างประเทศมาใช้พิจารณาในการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่อันเป็นเหตุเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อนำไปวิเคราะห์เพื่อที่จะกำหนดเหตุฉกรรจ์เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดให้ต้องรับโทษหนักขึ้น

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นการวิจัยทางกฎหมายเชิงคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาข้อมูลที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นตำรา บทความ งานเขียนต่างๆที่ปรากฏในห้องสมุดกฎหมายและในร้านหนังสือกฎหมาย บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ มาทำการรวบรวมวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายลูกเลี้ยงเพื่อที่จะหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด การบัญญัติกฎหมายในเหตุการณ์กรณีทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

2. เพื่อทราบหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่ยังไม่ครอบคลุมถึงการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด

3. เพื่อให้ทราบถึงการกำหนดเหตุจรรยาของการทำร้ายร่างกายของกฎหมายในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

4. แนวทางแก้ไข ปรับปรุง ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการกำหนดเหตุจรรยาในการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดเหตุผลจรรยาบรรณการทำร้ายร่างกาย

ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดเหตุผลจรรยาบรรณการทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้ศึกษาจากทฤษฎีการลงโทษ แนวความคิดด้านจิตวิทยา อาชญาวิทยา และทางสังคมที่เหมาะสมกับการกำหนดความผิดในการกำหนดเหตุผลจรรยาบรรณการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการใช้บังคับมากยิ่งขึ้น

2.1 แนวคิดในการกำหนดความผิดและโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

ในสังคมมนุษย์สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บุคคลในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสงบสุข นั่นก็คือมาตรการทางสังคม ที่เรียกว่า กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายอาญา ดังนั้นเมื่อมีการละเมิดกฎหมายเกิดขึ้น ผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎหมายก็จะต้องได้รับการลงโทษการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกฎหมายอาญา หมายความว่า ผู้ประพฤติฝ่าฝืนกฎหมายจะถูกลงโทษโดยรัฐ⁸ โทษจึงเป็นเครื่องมือในการข่มขู่เพื่อมิให้บุคคลทำการละเมิดต่อกฎหมาย

การตีความกฎหมาย หมายถึง การค้นหาหรืออธิบายความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏในตัวบทกฎหมาย โดยอาศัยการใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยาและสามัญสำนึกให้มีความหมายที่ชัดเจนขึ้น เพื่อที่จะนำกฎหมายนั้นไปใช้บังคับแก่กรณีที่มีปัญหาได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม ดังนั้นการตีความกฎหมายจะพึงกระทำต่อเมื่อมีข้อสงสัยในความหมายของกฎหมายเกิดขึ้น ถ้ากฎหมายชัดเจนอยู่แล้วก็ไม่ต้องตีความแม้ว่าผู้ใช้กฎหมายจะรู้สึกว่าการนำกฎหมายไปใช้บังคับกับคดีเรื่องนั้นๆจะไม่ยุติธรรมก็ตาม แต่กฎหมายต้องมีความแน่นอนเมื่อบัญญัติไปแล้วก็ต้องยุติการตีความกฎหมายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบังคับใช้กฎหมาย เพราะหากมีการตีความที่ไม่ถูกต้องตามความมุ่งหมายหรือตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายนั้นเกิดผลในทางที่ตรงกันข้ามได้ เช่น

---

⁸ ประธาน วัฒนาวณิช, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2546), น. 48.

ในกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีความกัน คดีที่ควรจะชนะกลับต้องแพ้หรือคดีที่ควรจะแพ้กลับกลายเป็นชนะ หรือแม้แต่ในกรณีที่ผู้ไม่มีอำนาจตามกฎหมายแต่เข้าใจว่าตนมีอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และใช้อำนาจนั้นจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายหรือกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือในบางครั้งก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติได้ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นกฎหมายก็จะกลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง

หลักการตีความกฎหมายอาญา เนื่องจากกฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองบุคคลและรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและมุ่งหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้น การตีความกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร โดยยึดหลักว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ” จะตีความโดยขยายความเพื่อลงโทษหรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ในกรณีที่มีความสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ผู้กระทำความผิด ดังจะเห็นได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคแรกที่บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ดังนั้นการตีความกฎหมายอาญานั้นจึงต้องตีความโดยเคร่งครัดจะนำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น หรือกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งหรือหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้บังคับไม่ได้เมื่อมีข้อเคลือบคลุมหรือสงสัยจะนำมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ไม่ได้⁹

2.1.1 แนวคิดในการกำหนดความรับผิดทางอาญา

แนวคิดในการบัญญัติความผิดอาญามีขึ้นเพื่ออธิบายว่าการกระทำใดควรเป็นความผิดอาญา ซึ่งการกำหนดความผิดอาญามีวิวัฒนาการ ดังนี้ช่วงแรกเริ่มจากการใช้เกณฑ์ทางศีลธรรมโดยกฎหมายอาญาและศีลธรรมมีความเกี่ยวข้องกันและความผิดอาญาร้ายแรงก็ล้วนแต่ผิดศีลธรรมทั้งสิ้น¹⁰ กล่าวคือ การใดเป็นการผิดศีลธรรมการนั้นคือการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาและมีความสมควรลงโทษ อย่างไรก็ตาม

⁹ ทวีศ ศรีเกต, “หลักทางวิชาการเกี่ยวกับการใช้และการตีความกฎหมาย,” (13 พฤษภาคม พ.ศ. 2558): น. 6,13, สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2565, URL

¹⁰ เกียรติจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินติ้ง ประเทศไทย ลิขสิทธิ์, 2562), น. 2.

ก็คือการใช้เกณฑ์ดังกล่าวสามารถใช้ได้อย่างดีกับสังคมพื้นฐานที่ยังไม่มีผู้คนอยู่มากนัก เพราะการใช้กฎหมายเทคนิคเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยยังไม่มีความจำเป็นในยุคนั้น ดังนั้นการผิดศีลธรรมกับผิดกฎหมายจึงเป็นเรื่องเดียวกัน

ต่อมาการใช้เกณฑ์ทางสังคมเริ่มมีบทบาทมากขึ้นเมื่อผู้คนมากขึ้นและสังคมพัฒนาขึ้น ความจำเป็นที่ต้องออกกฎหมายอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงเกิดขึ้น กฎหมายจึงค่อยๆ เคลื่อนตัวออกจากศีลธรรมแต่ไม่ได้แยกจากกันเด็ดขาดกล่าวคือ บางกรณีผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานฆ่าบุพการี เป็นต้น แต่ก็ยังมีอีกหลายกรณีที่ไม่ผิดศีลธรรมแต่ไม่ผิดกฎหมายอาญา เช่น การดื่มสุราเป็นต้น หรือบางกรณีมีการกระทำบางอย่างที่ไม่ผิดศีลธรรมแต่ผิดกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานพาอาวุธไปในเมืองเป็นต้น กรณีดังกล่าวนี้ศีลธรรมกับกฎหมายอาญานั้น ไม่ได้สอดคล้องกันทุกกรณี ดังนี้ จะใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องกำหนดความผิดอาญาตายตัวไม่ได้ แต่ปัจจุบันแนวคิดการกำหนดความผิดอาญาจะพิจารณาไปที่ความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยใช้เกณฑ์ทางกฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติจะกำหนดให้พฤติกรรมใดเป็นความผิดอาญาและมีความสมควรลงโทษนั้น การกระทำนั้นต้องกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหลักสำคัญ

อย่างไรก็ดี การกำหนดความผิดอาญาของ Packer ได้ให้หลักการไว้ 6 ประการ ในการพิจารณาว่าการกระทำเรื่องนั้นควรเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ดังนี้

- 1) การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากว่าเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น
- 2) ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญาแล้วจะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการต่างๆ
- 3) การปราบปรามการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญานั้นจะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลงไป
- 4) หากเป็นความผิดอาญาแล้วจะมีการใช้บังคับกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
- 5) การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำความผิดดังกล่าวจะไม่มีผลทำให้เกิดการใช้กระบวนการนั้นอย่างเกินขีดความสามารถทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ
- 6) ไม่มีมาตรการควบคุมอย่างสมเหตุสมผลอื่น ๆ แล้วนอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณีที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ดี มีแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่นำหลักพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายว่าพฤติกรรมใดควรเป็นความผิดอาญานั้นควรพิจารณาจากประโยชน์สังคม (social benefits) และต้นทุนสังคม (social cost) เป็นสำคัญ แนวคิดนี้สนับสนุนให้รัฐกำหนดความผิดอาญาที่ต่อเมื่อการกระทำนั้นสร้างต้นทุนให้กับสังคม คือ การกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับสังคมมากกว่าสังคมได้ประโยชน์จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ในการกำหนดขอบเขตของกฎหมายอาญาดังกล่าวนี้จะช่วยแก้ปัญหาการเกิดกฎหมายอาญาเพื่อ (Overcriminalization) ขึ้นได้เพราะหากรัฐมุ่งแต่จะควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมโดยใช้กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือโดยไม่พิจารณาถึงประสิทธิภาพและความสามารถของกลไกของรัฐที่จะใช้บังคับกฎหมายอาญาแล้วกฎหมายจะไร้ความหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ประพฤตินิยมมีโอกาสแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง¹¹

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา

เมื่อบุคคลมีความรับผิดทางอาญาแล้วบุคคลนั้นจะถูกลงโทษทางอาญา โทษทางอาญาจะต้องมีประสิทธิภาพในการยับยั้งมิให้คนที่กระทำผิดแล้วหวนกลับไปทำผิดอีกและจะต้องมีประสิทธิภาพในการที่จะยับยั้งมิให้คนอื่นเลียนแบบกระทำความผิดนั้น ในทางตรงกันข้ามหากโทษทางอาญาไม่มีประสิทธิภาพก็จะทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ (recidivism) หรืออาชญากรรมเลียนแบบ ซึ่งจะทำให้สังคมไม่สงบสุขและแสดงถึงความล้มเหลวของกฎหมายอาญา ดังนั้นการศึกษาเรื่องโทษทางอาญาเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง¹²

ในคดีอาญาเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นย่อมต้องมีการลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดเพื่อป้องกันมิให้มีการก่ออาชญากรรมและเป็นการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้การลงโทษทางอาญานั้นมีทั้งโทษที่บังคับเอากับชีวิตเสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งมีจุดประสงค์ในการลงโทษที่แตกต่างกันไป และในการลงโทษนั้นจะต้องมีการบังคับคดีเป็นขั้นตอนสุดท้ายภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ว่าจะเป็นการบังคับคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือการบังคับคดีอาญาตามประมวล

¹¹ อัจฉริยา ชูตินันทน์, “หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย,” วารสารสุทธิปริทัศน์, ปีที่ 35, ฉบับที่ 3, น. 30-32 (2564).

¹² ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563), น. 163.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ก็มีจุดประสงค์เหมือนกันคือเพื่อให้ลูกหนี้ยึดตามคำพิพากษาหรือจำเลยต้องถูกบังคับชำระหนี้หรือได้รับโทษสำหรับความผิดที่ตนได้ก่อขึ้น

“โทษ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานในความหมายทั่วไปจะหมายถึงความผิดหรือผลแห่งความผิดที่ต้องรับผลร้าย ส่วนในความหมายของความผิดในทางอาญาจะหมายถึงมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ การประหารชีวิต การจำคุก การกักขัง และการริบทรัพย์สิน

โทษทางอาญา คือ ผลร้ายซึ่งผู้กระทำความผิดได้รับเนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยแนวคิดในการกำหนดโทษและความผิดที่มีโทษทางอาญาอาจคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันตามแต่สภาพเศรษฐกิจ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

การลงโทษทางอาญานั้นเป็นการลงโทษที่รุนแรงและกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าโทษทางอาญาควรใช้กับการกระทำที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงเท่านั้น ศาสตราจารย์ Herbert L. Packer แห่งมหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ดเสนอหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญาซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางไว้ดังนี้¹³

1. คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าการกระทำนั้นคุกคามหรือเป็นอันตรายร้ายแรงต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมโดยมีลักษณะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของบุคคลและสังคม เช่น การฆ่าผู้อื่น การข่มขืน การใช้กำลังประทุษร้าย การชิงทรัพย์ เป็นต้น

2. การลงโทษทางอาญาต้องทำให้กระทำความผิดนั้นๆลดน้อยลง

3. การลงโทษทางอาญาต้องไม่ทำให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมต้องลดน้อยลง

4. หากเป็นความผิดอาญาแล้วจะสามารถบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทั้งโดยต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการสืบหาและจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ

5. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่การดำเนินกระบวนการจนเกินขอบเขตทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ

¹³ Herbert L. Packer, *The Limits of the Criminal Sanction*, (1968), p.296. (อ้างถึงใน วีระพงษ์ บุญโญภาส, (ม.ป.ท: ม.ป.ท, 2551), น. 6.

6. ไม่มีทางเลือกอื่นที่เหมาะสมกว่าการลงโทษทางอาญา

ทั้งนี้ เนื่องจากโทษเป็นวิธีการบังคับ (Sanction) ที่รัฐใช้ปฏิบัติต่อบุคคลผู้กระทำความผิดอาญาและเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญาจึงต้องอยู่ในบังคับของหลักทั่วไป 3 ประการ¹⁴ ดังนี้

1. โทษต้องเป็นไปตามกฎหมาย หมายความว่า การจะลงโทษบุคคลใดจะต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นมีโทษ และโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นจะต้องมีวิธีการและจำนวนโทษซึ่งเป็นไปตามกฎหมายกำหนด หลักนี้เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันมาจากภาษิตในภาษาละตินที่ว่า “Nullum crimen nulla poena sine lege” หรือที่แปลเป็นภาษาไทยว่า “ไม่มีกฎหมายก็ไม่มีความผิด และไม่มีโทษ” ซึ่งหลักนี้บัญญัติรองรับไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

2. โทษต้องเป็นไปโดยเสมอภาค หมายความว่า การลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดในฐานะใดฐานหนึ่งจะต้องกระทำโดยไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าผู้นั้นจะมีความแตกต่างกันในฐานะ สภาพแวดล้อม หรือปัจจัยอื่นใด เมื่อกระทำความผิดฐานเดียวกันจะต้องได้รับโทษในอัตราเดียวกัน อย่างไรก็ตามโทษจะต้องเป็นไปโดยเสมอภาคนี้ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดที่ว่าทุกคนที่กระทำผิดฐานเดียวกันต้องรับโทษจำนวนเท่ากัน เพราะเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะกำหนดโทษ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์หรือความร้ายแรงแห่งความผิดเป็นรายคดีไป

3. โทษมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวบุคคล หมายความว่า โทษนั้นเป็นเรื่องที่จะกระทำต่อตัวบุคคลผู้กระทำผิดโดยตรงเท่านั้น จะไม่มีการตกทอดไปยังทายาทดังเช่นสิทธิและหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินตามกฎหมายมรดก ดังนั้น เมื่อบุคคลผู้กระทำผิดถึงแก่ความตาย ความผิดและโทษก็เป็นอันระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1) และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าโทษทางอาญาที่ลงโทษแก่บุคคลผู้กระทำความผิดนั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นมีโทษและวิธีการลงโทษอย่างไร และต้องมีความเสมอภาคไม่ว่าผู้ใดจะกระทำความผิดก็ย่อมได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นกัน ฉะนั้น โทษทางอาญาก็คือมาตรการอย่างหนึ่ง

¹⁴ จิตติ ดิงศกัทธิย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2525), น. 1014 - 1024

กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาเพื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด และโทษยังเป็นมาตรการบังคับทางอาญาดังเดิม และจนถึงนี้ยังไม่มีสิ่งอื่นมาทดแทนโทษ โทษจะมีลักษณะรุนแรงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิดว่ามีความร้ายแรงและเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายหรือรัฐมากน้อยเพียงใด กฎหมายไทยมีการกำหนดโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา 5 ประเภท ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิ้น โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดและจะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดร้ายแรง เช่น ฆ่าผู้อื่นหรือความผิดที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ และโทษที่เบาที่สุดคือโทษปรับ ซึ่งเป็นโทษที่ใช้กับความผิดที่มีลักษณะไม่รุนแรง เช่น การไม่เสียภาษีให้รัฐ การกระทำความผิดอาญาเล็กน้อยเป็นต้น ทั้งนี้ในบางประเทศก็ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว เช่น เยอรมนีและบางประเทศก็ได้กำหนดให้การทำงานบริการสังคมเป็นโทษชนิดหนึ่ง เช่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น โทษจึงหมายถึงการกระทำที่เป็นผลร้ายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับโทษ และด้วยเหตุที่การลงโทษนั้นเป็นการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และต้องกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจเป็นตัวแทนด้วยความชอบธรรมของรัฐ สังคม หรือชุมชน อีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่าการลงโทษเป็น การที่รัฐกำหนดภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นผลร้ายหรือไม่พึงปรารถนาต่อผู้กระทำความผิด โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากบุคคลนั้นได้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่เกิดการกระทำความผิดขึ้น และได้กำหนดโทษไว้โดยลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชน การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งที่ผู้มีอำนาจในรัฐจำเป็นต้องกระทำเพื่อรักษาความสงบของรัฐ อีกทั้งการลงโทษยังเป็นเครื่องมือส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายอีกประการหนึ่งด้วย

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้บัญญัติในเรื่องโทษทางอาญาไว้ในมาตรา 18 ซึ่งสามารถจำแนกโทษทางอาญาออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1. โทษประหารชีวิต 2. โทษจำคุก 3. โทษกักขัง 4. โทษปรับ 5. โทษริบทรัพย์สิ้น

โทษทางอาญาที่บังคับกับชีวิต ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะตัดโอกาสในการกระทำความผิดของอาชญากรให้หมดไปจากสังคมอย่างถาวรและเป็นการทดแทนการกระทำความผิดที่บุคคลดังกล่าวได้ก่อขึ้นแก่สังคม ซึ่งโทษประหารชีวิตมักจะใช้กับผู้กระทำความผิดที่ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะรุนแรง มีผลกระทบต่อความรู้สึกของสังคมค่อนข้างสูง เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิต หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น

โทษทางอาญาที่บังคับกับเสรีภาพ ได้แก่ โทษจำคุกและโทษกักขังโดยโทษดังกล่าวจะมีวัตถุประสงค์ไปในทางแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดให้แก่ผู้เสียหายและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด และเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ระหว่างที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษอยู่นั้นก็จะมีมาตรการในการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ต้องโทษ รวมทั้งการฝึกอาชีพและอบรมความรู้เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้งหนึ่ง

โทษทางอาญาที่บังคับกับทรัพย์สิน ได้แก่ โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษริบทรัพย์สินนั้น มุ่งประสงค์ที่จะบังคับเอากับบรรดาทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิด โดยถือว่าทรัพย์สินเงินทองเหล่านั้นผู้กระทำความผิดไม่ควรได้รับเพราะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งทรัพย์สินบางประเภทยังเป็นสิ่งที่โดยสภาพของตัวทรัพย์สินนั่นเองเป็นที่ผิดกฎหมายเช่น ยาเสพติดอาวุธสงคราม สื่อลามกอนาจาร เป็นต้น หรือในความผิดบางประเภทที่มีลักษณะไม่รุนแรงก็อาจบังคับใช้โทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่กระทำความผิดหรือละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม เพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนเหล่านี้ก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำความผิดดังกล่าว แต่การที่สังคมจะจัดการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำความผิด และเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิด ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยตามสถานการณ์ โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์ของการลงโทษและวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิด หรือการลงโทษผู้กระทำความผิดที่แตกต่างกันไป

การลงโทษต่อผู้กระทำความผิดทางอาญา

การลงโทษผู้กระทำผิดได้มีความคล้ายคลึงกันในหลายประเทศ คือ วิวัฒนาการในแนวทางที่อาศัยหลักมนุษยธรรมมากขึ้น เริ่มจากการลงโทษอย่างทารุณ โหดร้ายเพื่อตอบแทนให้สมแผ่นดินเพื่อข่มขู่ยับยั้งให้กลัวและเข็ดหลาบมาเป็นการฟื้นฟูอบรมแก้ไขให้คืนดี รูปแบบการลงโทษในแต่ละยุคสมัยก็เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการปกครองและสังคมเป็นสำคัญ เฉพาะการลงโทษผู้กระทำผิดของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งอาจแบ่งวิวัฒนาการเป็น 3 ยุค คือ 1. ยุคก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 2. ยุคแห่งการปรับปรุงในสมัยรัชกาลที่ 5 3. ยุคปัจจุบันเริ่มแต่สมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แม้กฎหมายเก่าจะสูญหายไปมาก แต่จากกฎหมายตราสามดวงก็ยังสามารถเห็นเค้าโครงของการลงโทษในสมัยนั้น ได้ว่าเป็นการลงโทษเพื่อตอบแทนให้สมแค้นและข่มขู่ยับยั้ง เพราะมุ่งลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะโทษประหารชีวิตในพระอัยการขบถศึกอันว่าด้วยโทษทวะคิงษ์กรรมกรรม 32 ประการ ได้กำหนดวิธีการประหารชีวิตหลายรูปแบบอย่างน่าสยดสยอง เช่น

1. การประหารชีวิตปกติใช้วิธีตัดศีรษะด้วยดาบ แต่ในกรณีกบฏ ได้มีปทััญญัติในลักษณะที่โหดร้ายทารุณอย่างยิ่ง ซึ่งเข้าใจว่ามุ่งข่มขู่ให้เกรงกลัวและในกรณีลงโทษพระราชวงศ์ก็มีวิธีการประหารชีวิตแตกต่างจากสามัญชน

2. ลงโทษร่างกายให้เจ็บปวดทรมาน โดยปกติใช้เขียนด้วยหวายของจำเครื่องพันธนาการด้วย ชื่อ คา พวงคอ ล่ามโซ่ ตรวน ขึ้นขาหย่าง การบั่น ทอนอวัยวะ อาทิ ตัดมือ ตัดเท้า ปอกเล็บ ควักนัยดา แหวะปาก ตัดลิ้น

3. ประจาน ได้แก่ สักหน้าหรือสักตัว แเบหน้าผากหรือแก้ม พร้อมทั้งจำเครื่องพันธนาการ มีคนตีฆ้องร้องประกาศความชั่ว ตระเวนไปรอบเมือง

4. ปรับตามลักษณะความร้ายแรงของความคิด และตามฐานันดรศักดิ์

5. ริบทรัพย์สินมักคู่กับโทษประหารชีวิต เรียกว่าริบราชบาทว์ คือ ถูกริบหมดทั้งทรัพย์สินเงินทอง รวมทั้งลูกเมีย

6. โทษจำคุก ไม่มีกำหนดยาวนานเท่าใด แล้วแต่พระเจ้าอยู่หัวจะทรงโปรดพระราชทานอภัยโทษ หรือมีพระบรมราชโองการสั่งให้เป็นอย่างไร¹⁵

การลงโทษต่อผู้กระทำผิดทางอาญาในแต่ละยุคสมัยนั้นมีวิธีการในการลงโทษที่ต่างกัันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษที่ส่งผลเสียต่อทรัพย์สินของผู้กระทำผิด เช่น การปรับ หรือการริบทรัพย์สิน การลงโทษโดยการทรมานร่างกายผู้กระทำผิด เช่น การเขียนดี การตัด อวัยวะ หรือการลงโทษในลักษณะของการตัดโอกาสทางสังคม เช่น การกักขัง การจำคุก หรือการ ประหารชีวิต ซึ่งการลงโทษผู้กระทำผิดมีแนวคิดมาจากสำนักคิดทางอาชญวิทยาต่างๆ ดังต่อไปนี้

¹⁵ บุญจินดา, “วิวัฒนาการการลงโทษผู้กระทำผิดในประเทศไทย,”

1) การลงโทษสมัยโบราณ การลงโทษสมัยโบราณเป็นการลงโทษเพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์ของชนเผ่าแต่ละชนเผ่าได้กำหนดไว้ โดยการลงโทษนั้นสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจำคุกปรับ การพิจารณาคดี โดยการต่อสู้ การเนรเทศและการประหารชีวิตโดยการทรมาน ซึ่งการลงโทษในสมัยโบราณมีแนวคิดหลักมาจากการแก้แค้นทดแทนโดยใช้กฎพื้นฐานในเรื่องของตาต่อตาฟันต่อฟันซึ่งต่อมาได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยกฎหมายที่ประมาทขึ้นนั้นยังคงมีบทลงโทษที่มีความรุนแรง นอกจากนี้ยังได้มีการนำเอาความคิดในเรื่องของการจ่ายเงินทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นให้กับผู้เสียหายเมื่อเกิดการกระทำโดยประมาทขึ้นมา บัญญัติรู้อีกด้วย อีกทั้งยังได้มีการกำหนดบทลงโทษด้วยวิธีประหารชีวิตขึ้นมาใช้ควบคู่ไปกับการทรมาน โดยยึดหลักที่ว่ายิ่งลงโทษหนักและรุนแรงเท่าใดก็จะสามารถขบขึงการกระทำความผิดได้มากเท่านั้น แต่การลงโทษในยุคสมัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมที่มีความแตกต่างกันระหว่างคนรวยกับคนจน โดยจะได้รับโทษในการกระทำผิดไม่เท่ากัน ซึ่งความไม่เท่าเทียมดังกล่าวนี้ทำให้เกิดแรงกดดันด้านเป็นจำนวนมากจนก่อให้เกิดการลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิมขึ้นในเวลาต่อมา¹⁶

2) การลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิม สำนักอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิมเกิดขึ้นในยุคแห่งปัญญาวิวัฒน์ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีรากฐานมาจากทฤษฎีสัญญาประชาคมของฌ็องฌัก รูสโซ ที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า สังคมของมนุษย์อยู่รอดได้เพราะทุกคนยอมรับอำนาจในการปกครอง หากปราศจากการยอมรับในอำนาจดังกล่าวแล้วนั้นสังคมจะต้องล่มสลายไปในที่สุด ทั้งนี้ยังมีแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาด้วยความเสมอภาค จึงทำให้การลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิมมีการลงโทษที่มีความเสมอภาคกัน โดยนักอาชญาวิทยา Cesare Baccaria ได้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวและได้เรียกร้องให้มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับความผิดแต่ละประเภทกับบุคคลทุกคนขึ้นอย่างเท่าเทียมกันด้วย¹⁷

¹⁶ ขวัญธิดา สุวรรณบัตร, “เหตุผลกรจําในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา : ศึกษาเปรียบเทียบกฏหมายต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), น. 7-8.

¹⁷ อุทัย อาทิวา, ทฤษฎีอาชญาวิทยากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินติ้ง, 2558), น. 37-45.

3) การลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบกึ่งดั้งเดิม การลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบกึ่งดั้งเดิมหรือสำนักนีโอคลาสสิกได้ก่อกำเนิดขึ้นระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยมีแนวคิดในการกำหนดอัตราโทษต่อผู้กระทำความผิดให้มีความสอดคล้องกับความรับผิดชอบในทางศีลธรรมของผู้กระทำ โดยยึดหลักที่ว่ามนุษย์นั้นไม่ได้มีความเท่าเทียมกันทุกสิ่งแต่กลับมีความรับผิดชอบและความสามารถที่แตกต่างกันจึงทำให้ไม่ควรที่จะได้รับโทษเท่าเทียมกันในทุกกรณี สำนักอาชญาวิทยาแบบกึ่งดั้งเดิมเห็นว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นควรพิจารณาถึงอายุ สภาพจิตใจ ความสามารถ หรือความวิกลจริตมาประกอบด้วย เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความกระทบโดยตรงต่อการรับรู้และเจตนาของผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงการกระทำความผิดโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและเหตุบรรเทาโทษในลักษณะต่างๆอีกด้วย เนื่องจากสำนักอาชญาวิทยาแบบกึ่งดั้งเดิมมีแนวคิดในการใช้บทลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูและเยียวยาให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี แต่อย่างไรก็ตามสำนักคิดดังกล่าวยังถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีแนวความคิดที่ไม่เด็ดขาดและไม่สามารถยับยั้งการเกิดการกระทำผิดได้ เนื่องจากการลงโทษมักจะมีการลดโทษให้ผู้กระทำความผิดเกือบทุกกรณี¹⁸

4) การลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบปฏิฐานนิยม การลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบปฏิฐานนิยมเกิดขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยมีแนวคิดที่ปฏิเสธเรื่องทฤษฎีเจตจำนงอิสระโดยสิ้นเชิง เนื่องจากมีความเชื่อว่ามนุษย์ประกอบอาชีพกรรมหรือกระทำความผิด โดยเกิดจากสภาพเงื่อนไขที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากสาเหตุทางธรรมชาติโดยเฉพาะปัจจัยทางชีววิทยา จึงมีแนวคิดหลักของการลงโทษที่ว่า การลงโทษจะต้องเป็นการลงโทษที่มีความเหมาะสมกับประเภทของอาชญากร โดยจะต้องมีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล และต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลด้วย แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวได้ถูกโต้แย้งอย่างมากเนื่องจากสำนักความคิดนี้ได้มีการแบ่งประเภทของอาชญากรออกเพียงไม่กี่ประเภท จึงทำให้ไม่สามารถลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลได้อย่างชัดเจน อีกทั้งสำนักคิดดังกล่าวยังมีแนวคิดที่เชื่อว่าพันธุกรรมนั้นเป็นสาเหตุโดยตรงในการกระทำความผิดซึ่งในเวลาต่อมานักกฎหมายส่วนใหญ่ไม่ให้การยอมรับในแนวคิดดังกล่าวอีกด้วย

¹⁸ เห่งฮ้าง, น. 16.

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าวิวัฒนาการของการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดทางอาญาที่สอดคล้องกับการกำหนดเหตุจรรยาที่เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้นนั้นเป็นการลงโทษที่มีแนวความคิดมาจากสมัยโบราณ โดยการลงโทษตามเหตุจรรยาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการตอบสนองต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์ของสังคมโดยยึดหลักของการแก้แค้นทดแทนแบบตาต่อตาฟันต่อฟันโดยมุ่งเน้นในเรื่องของบทลงโทษที่มีความรุนแรงเพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีกทั้งยังได้นำเอาแนวคิดการลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาที่ดั้งเดิมในเรื่องของการกำหนดอัตราโทษต่อผู้กระทำความผิดให้มีความสอดคล้องกับความรับผิดชอบทางอาชญากรรมมาประกอบด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นควรมีการนำเอาวิวัฒนาการของการลงโทษในสมัยดังกล่าวทั้ง สองสมัยข้างต้นมาเป็นพื้นฐานในแนวคิดของการกำหนดเหตุจรรยากรณีการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้ความปกครองขึ้นเป็นการเฉพาะด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์ในการลงโทษ¹⁹

เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่ทำผิดละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำผิดดังกล่าว การที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิด ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยตามสถานการณ์ของแต่ละยุค โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันพอสรุปได้ดังนี้คือ

1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution) การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่มีมาแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิมโดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ทำผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้ายจำเป็นที่จะต้องลงโทษให้สาสมกับความชั่วร้าย รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเขี่ยขี้ ทรมาน และการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไป

¹⁹ นที จิตสว่าง, “วัตถุประสงค์ในการลงโทษ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://lib.swu.ac.th/images/Documents/Researchsupport/apa_swu.pdf

ที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นกันจึงจะเกิดความยุติธรรม โดยเป็นการลงโทษที่ทดแทนและสาสมกับความผิด ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) คือเมื่อไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกันตอบแทน ปัญหาที่มีอยู่ว่าทำไมรัฐต้องเข้าไปลงโทษผู้กระทำผิด การที่รัฐเข้ามารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการทดแทนก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง ทำให้สังคมวุ่นวายเพราะจะมีการแก้แค้นกันเองโดยไม่สิ้นสุด ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรมโดยการลงโทษผู้ละเมิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรม วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรูสึกของประชาชน แต่จะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมในสังคมนั้นๆ แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะต้องลงโทษผู้กระทำผิดเข้ามาประกอบ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อนหลายประการ คือ

1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมา

2) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำผิดตามอัตราโทษแล้วก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้งๆที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

3) เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่นกรณีการลักทรัพย์ การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสม หากจะใช้โทษจำคุกจะต้องจำคุกกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้น ยังไม่มีมาตรฐานใดๆที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

แต่อย่างไรก็ตาม แนวความคิดนี้ก็ยังคงยอมรับการทดแทนความผิดโดยมีขอบเขตจำกัด หรือความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ตามหลักผู้สมควรได้รับโทษ (Distributive Justice) ตามสถานะของบุคคล หรือความชั่วเป็นต้น ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงบัญญัติโทษขั้นสูง ขั้นต่ำ ซึ่งทำให้กฎหมายมีความยืดหยุ่นและศาลสามารถใช้ดุลยพินิจกำหนดโทษได้ตามความเหมาะสมหรือตามสมควร²⁰

2) การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุผลและมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำความผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะทำความผิด

แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันการอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวว่าไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence)

การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเข็ดกลัวต่อการลงโทษ และไม่กล้ากลับมากระทำผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับ

²⁰ ประธาน วัฒนาวณิชย์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, ม.ป.ป), น. 360-361.

มา แต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญและยับยั้ง จะต้องทำให้การลงโทษนั้น เร็ว เจฟฟอริย์ กล่าวไว้ว่า จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการ

1) การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้ยาก ซึ่งจะมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

2) การลงโทษจะต้องกระทำได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว อีก 3 ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ หรืออีก 5 ปีต่อมา กว่าศาลจะลงโทษผู้กระทำผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขวัญยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำผิดในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสินโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญยับยั้งมากขึ้น

3) การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษ เท่าเทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิด ไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง หากเมื่อมีการกระทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้นก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

4) การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและตัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไป ไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไป ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการ

กระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้น ในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยิ่งต้องมีการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ศาลจึงจะส่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและตัดเทียมกับการกระทำผิด จึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม แต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้งการกระทำผิดได้จริงหรือและแค่ไหนเพียงไร นอกจากนี้การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความสามรถที่จะยับยั้งได้ เพียงแต่ทำให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้ เช่น กรณีผู้กระทำผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกพร่องหรือขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น ไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัวแต่ไม่เกิดความสามรถที่จะยับยั้งนั้น คือ ไม่ได้ทำให้เหตุผลผลักดันไปสู่การกระทำผิดหมดไป

3) การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรโดยการกักอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย เช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลีย หรือโดยการทำลายอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมย ทำให้หมดโอกาสลักขโมย หรือการประหารชีวิต สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้ และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ การจำคุกโดยการกักผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมใน

ท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษ และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับหรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนที่คุก

4) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็น แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดันหล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆจนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้นการกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกันได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำความผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จึงเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าการกระทำผิด โดยการเน้นการศึกษาผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะเพื่อหาสาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำความผิด ดังนั้น ระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำความผิดที่จะแก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่าอาจได้รับการปล่อยตัวก่อน ผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำผิดซ้ำซาก ถ้าผู้ต้องขังมาสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัวให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้อำนาจกลับไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการเชิงโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเชิงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปปรับโทษในเรือนจำมาระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพัก

การลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด²¹

2.2 แนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดเหตุการณ์

แนวคิดและหลักการลงโทษทางอาญามีขึ้นก็เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและประกันผลประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เมื่อพิจารณาในแต่ละฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาย่อมมีบทลงโทษที่มีความรุนแรงแตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำหรือผลของการกระทำ ดังนั้นสัดส่วนของโทษจึงมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือพฤติการณ์ของการกระทำที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น อนึ่งนักนิติศาสตร์ไทยศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายความของ “เหตุการณ์” ว่าหมายถึง เหตุที่ทำให้รับโทษหนักขึ้น²²

2.2.1 ความเป็นมาในการกำหนดเหตุการณ์ให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

การกำหนดให้ผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์นั้นมีที่มาจากแนวความคิดทางอาชญาวิทยาและแนวคิดในวัตถุประสงค์ของการลงโทษ โดยจะเห็นได้ว่าการลงโทษนั้นมีวิธีที่แตกต่างและมีวิวัฒนาการไปตามยุคสมัยของแต่ละสังคม อีกทั้งการกำหนดโทษนั้นจะต้องเป็นการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความผิดเพราะสภาพแห่งความผิดอีกด้วย เนื่องจากความผิดแต่ละประเภทนั้นอาจมีความร้ายแรงที่ต่างกัน ไปจึงทำให้หากมีการกำหนดโทษที่ตายตัวในความผิดแต่ละฐานโดยไม่ได้กำหนดโทษหนักขึ้นในกรณีที่พฤติการณ์ของการกระทำมีความร้ายแรงก็อาจทำให้ผู้กระทำผิดนั้นไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิดซ้ำก็เป็นได้

ในส่วนของกฎหมายอาญานั้นได้มีการกำหนดให้มีการรับโทษหนักขึ้นอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการแบ่งความผิดออกเป็นหลายระดับซึ่งมีทั้งความผิดที่มีความ

²¹ นพธิ จิตสว่าง, “วัตถุประสงค์ในการลงโทษ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://lib.swu.ac.th/images/Documents/Researchsupport/apa_swu.pdf

²² จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2532), น. 2085.

ร้ายแรงและไม่ร้ายแรง โดยความผิดที่มีความร้ายแรงนั้นสามารถพิจารณาได้จากความเสียหายหรืออันตรายที่สังคมได้รับ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการแบ่งระดับความผิดออกเป็นความผิดอุกฉกรรจ์อันเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงโดยกำหนดโทษไว้ในชั้นประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต และความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรง โดยกำหนดโทษในลักษณะของการปรับหรือคุมประพฤติ รวมไปถึงการจำคุกในระยะสั้น ซึ่งความผิดสองประเภทนี้ยังแบ่งออกเป็นระดับต่างๆตามความร้ายแรงอีกด้วย ในส่วนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ก็ได้มีการแบ่งระดับชั้นความผิดตามความร้ายแรงเช่นกัน เช่น ความผิดชั้นอุกฉกรรจ์ ความผิดชั้นมัธยะ และความผิดชั้นลघุ ซึ่งการกำหนดโทษที่เพิ่มขึ้นตามระดับความร้ายแรงของความผิดนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของการกระทำความผิดว่าก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายเพียงใด แนวคิดในการกำหนดให้ต้องรับโทษหนักขึ้นได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในกฎหมายโรมัน โดยปรากฏที่โต๊ะ 8 ว่าด้วยการละเมิด โดยการนำเอาช่วงเวลาในการลักทรัพย์ที่แตกต่างกันมากำหนดโทษให้ได้รับโทษในอัตราที่ต่างกัน

ทั้งนี้ยังมีการกำหนดเหตุที่ต้องให้รับโทษหนักขึ้นจากปัจจัยว่าจะเป็นการกระทำที่มีเงื่อนไขของความสำคัญหรือลักษณะของผู้ถูกระทำเพิ่มโทษอีกด้วย ยกตัวอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดให้ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยใช้สารเคมีหรือการฆ่าบุคคลสำคัญ เช่น พนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น หรือ อย่างในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ก็ได้มีการนำเอาช่วงอายุของผู้ถูกระทำหรือความสามารถของผู้ถูกระทำมาเป็นเหตุเพิ่มโทษในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือทำร้ายผู้อื่นเช่นกัน ซึ่งสำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการกำหนดถึงเหตุฉกรรจ์ที่จะต้องได้รับโทษหนักขึ้นไว้ตั้งแต่ในกฎหมายลักษณะตีค่า ที่บัญญัติถึงการทำร้ายร่างกายทั้งบิดามารดา อีกทั้งยังกำหนดไว้ในเรื่องของการละเมิดการกำหนดจำนวนเบี้ยปรับไหมปรับที่มีความสูงต่ำที่แตกต่างกันไปตามศักดินาโดยการรับโทษในลักษณะนี้จึงถือว่าเป็นการรับโทษเพิ่มขึ้นหรือหนักขึ้นตามพฤติกรรมหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งการกำหนดเหตุฉกรรจ์ดังกล่าวนั้นล้วนมีเจตนารมณ์ของการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนและข่มขู่ยับยั้ง อาชญากรรมตามหลักกฎหมายอาญาที่กลายมาเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม

จากการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีการลงโทษและการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเพราะเหตุฉกรรจ์ และหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ปัจจัยในการกำหนด

เหตุการณ์และการแบ่งประเภทเหตุการณ์ในความคิดฐานทำร้ายร่างกายและความคิดฐานอื่นๆ ตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าความเป็นมาของการกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์นั้นมาจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนหรือทดแทนการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นตามหลักตาต่อตาฟันต่อฟัน (A tooth for a tooth an eye for eye) ซึ่งเป็นการลงโทษที่คำนึงถึงสัดส่วนของการลงโทษกับการกระทำความผิดอันเป็นแนวคิดเรื่องการลงโทษของสำนักอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิม และปัจจัยของการกำหนดเหตุการณ์ประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ตัวผู้ถูกกระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่มีความอ่อนแอด้วยเหตุในเรื่องของอายุ หรือเหตุในทางกายภาพ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์ และคนพิการ หรือปัจจัยในเรื่องลักษณะของการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรง เช่น การร่วมกันกระทำผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือการกระทำผิดโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด หรือปัจจัยในเรื่องของสถานที่กระทำผิดที่มีความสำคัญ เช่น โรงพยาบาล เป็นต้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การกำหนดเหตุการณ์ในความคิดฐานทำร้ายร่างกายโดยการนำเอาเหตุการณ์ในความคิดฐานมาผู้อื่นมาใช้บังคับซึ่งบัญญัติไว้เพียง 7 กรณีคือ การฆ่าบุพการี การฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่ และการฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในกรณีที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว การฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน การฆ่าผู้อื่นโดยทรนหรือ โดยกระทำการทารุณโหดร้าย การฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำ ความผิดอย่างอื่น และการฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำ ความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมลักษณะของการกระทำความคิดฐานทำร้ายร่างกายที่เป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้โดยง่ายมีลักษณะของการกระทำความคิดที่หลากหลายที่เกิดเป็นปัญหา ความรุนแรงในสังคมของไทยในปัจจุบัน จึงทำให้การลงโทษผู้กระทำผิดยังไม่เหมาะสมได้ สัดส่วนกับการกระทำหรือเจตนาของผู้กระทำผิดในหลายลักษณะซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้ที่เกี่ยวกับ ความผิดที่กระทำต่อผู้ที่อยู่ภายใต้ความปกครองหรือผู้อ่อนแอ คือ

การทำร้ายร่างกายต่อบุคคลซึ่งมีความอ่อนแอ หรือมีความบกพร่องซึ่งรัฐต้องให้การคุ้มครองดูแล อันได้แก่ เด็ก หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ หรือคนพิการนั้น โดยเหตุปัจจัยในเรื่องของอายุ หรือ ความอ่อนแอ ความบกพร่องทางกาย ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่สามารถดูแลปกป้องตนเองหรือหลีกเลี่ยง

จากการถูกทำร้ายร่างกายได้เช่นเดียวกับคนปกติทั่วไป จึงต้นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดเลือกที่จะกระทำความผิดต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว เพราะมีโอกาสในการกระทำความผิดสำเร็จมากกว่ากระทำความผิดที่ง่ายกว่า รวมทั้งมีโอกาที่จะถูกจับกุมลงโทษที่น้อยกว่า รวมถึงเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบจากการถูกทำร้ายร่างกายที่บุคคลดังกล่าวได้รับยังได้รับเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจซึ่งมากกว่าคนปกติ เพราะความเขว้าว้าย ความบกพร่องพิการ การฟื้นฟูร่างกายภายหลังถูกทำร้ายร่างกายก็ยังเป็นไปได้ช้าเมื่อเทียบกับคนในวัยฉกรรจ์ นอกจากนี้ยังอาจส่งผลกระทบต่อทารกในครรภ์แต่เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญากลับมิได้บัญญัติเป็นเหตุฉกรรจ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดให้หนักขึ้น²³

2.2.2 แนวความคิดในการกำหนดเหตุฉกรรจ์

แนวคิดและหลักการลงโทษทางอาญามีขึ้นก็เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและประกันผลประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เมื่อพิจารณาในแต่ละฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาย่อมมีบทลงโทษที่มีความรุนแรงแตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำหรือผลของการกระทำ ดังนั้นสัดส่วนของโทษจึงมีความเกี่ยวข้องกับเหตุฉกรรจ์หรือพฤติการณ์ของการกระทำที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น อนึ่ง นักนิติศาสตร์ไทยศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายความของ “เหตุฉกรรจ์” ว่าหมายถึง เหตุที่ทำให้รับโทษหนักขึ้น อนึ่งแนวคิดในการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์เป็นแนวคิดในการรับโทษหนักขึ้นตามพฤติการณ์หรือเหตุฉกรรจ์ เหตุฉกรรจ์จึงไม่ใช่บทเพิ่มโทษแต่เป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นจากบทบัญญัติพื้นฐาน ซึ่งแนวคิดนี้ความหนักเบาของโทษจะกำหนดตามความร้ายแรงของอันตรายของการกระทำความผิด อันเป็นแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้น ช่มชู้และเพื่อยับยั้งอาชญากรรมอันเป็นการตอบแทนความร้ายแรงของการกระทำความผิดตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Criminology) อย่างไรก็ดี แม้ปัจจุบันการลงโทษจะมุ่งไปแนวทางเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคมต้องการให้อาชญากรได้รับโทษหนักเท่ากับความร้ายแรงของอาชญากรรม กฎหมายจึงไม่อาจละเลยวัตถุประสงค์ของการแก้แค้นและการช่มชู้เพื่อยับยั้งและป้องกันอาชญากรรมลงได้โดยจะใช้มาตรการต่างๆควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม ประกอบกับในสถานการณ์ของสังคมไทยปัจจุบัน สถิติการก่ออาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นและทวีความรุนแรงใน

²³ สุรพงษ์ วัชรไทย, (การกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความคิดฐานทำร้ายร่างกาย), สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์

รูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจะต้องกำหนดให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์ อันเป็นแนวคิดหลักของกฎหมายอาญานั้นเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยและหลักประกันการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม²⁴

การกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์²⁵ นั้นมีที่มาจากแนวคิดทางอาชญาวิทยาและแนวคิดในเรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการลงโทษนั้นมีวิธีที่แตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัยของแต่ละสังคม อีกทั้งการกำหนดโทษจะต้องได้ สัมพันธ์กับความผิด เพราะสภาพแห่งความผิดอาจมีความร้ายแรงที่แตกต่างกัน หากมีการกำหนด โทษตามตัวในความผิดอาจก่อให้เกิดเหตุฉกรรจ์ได้ กฎหมายอาญาจึงได้มีการกำหนดให้มีการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์มานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้กฎหมายอาญาได้มีการแบ่ง ความผิดออกเป็นหลายระดับ ซึ่งมีทั้งความผิดที่มีความร้ายแรงและไม่มีความร้ายแรง ในความผิดที่มีความร้ายแรงนั้น อาจพิจารณาได้จากความเสียหายหรือภัยอันตรายกับการถูกดำเนินหรือถูกประณามจากสังคม จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนั้นแม้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะส่งเสริมการลงโทษแบบ ฟันฟุผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้กลับใจเป็นคนดี แต่สิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ คืออาชญากรรมในปัจจุบันนั้นนับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ การบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้นตามพฤติการณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น อีกทั้งความรู้สึกของคนในสังคมก็ยังคงต้องการให้อาชญากรได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด โดยจะต้องได้รับโทษที่หนักเพียงพอกับความร้ายแรงที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้น กฎหมายจึงมีอาจจะละทิ้งวัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทนหรือข่มขู่ป้องกันอาชญากรรม ได้แต่ทั้งนี้จะต้องใช้มาตรการต่างๆ ควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม

2.2.3 ปัจจัยในการกำหนดเหตุฉกรรจ์

²⁴ อัจฉริยา ชูตินันทน์, “หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย,” วารสารสุทธิปริทัศน์, ปีที่ 35, ฉบับที่ 3, (กรกฎาคม – กันยายน 2564).

²⁵ ทวีพร คงแก้ว, “เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), น. 19.

1) ปัจจัยการกำหนดเหตุจรรยาบรรณการกำหนดเหตุจรรยาบรรณตามประมวลกฎหมายไทยใน ความผิดฐานต่างๆนั้นมีปัจจัยหลายประการที่นำมาพิจารณา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุอันมีลักษณะ พฤติการณ์ที่มีความร้ายแรงของการกระทำโดยอาจแบ่งปัจจัยในการกำหนดเหตุจรรยาบรรณได้ดังนี้²⁶

(1) ความชั่วร้ายในจิตใจ เป็นการกำหนดโทษโดยคำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำหาก ผู้กระทำมี เจตนาที่ชั่วร้ายหรือมีจิตใจที่ชั่วร้ายมากกว่าปกติ

(2) ตัวผู้กระทำความผิด โดยดูจากบทบาทของผู้กระทำความผิด ซึ่งหากผู้กระทำ ความผิด นั้นมีบทบาทที่สำคัญ เช่น เป็นหัวหน้า เป็นผู้จัดการ เป็นต้น หากมีการกระทำความผิดก็จะต้องได้รับ โทษหนักขึ้น หรือพิจารณาจากการกระทำโดยคุณลักษณะของการกระทำว่ามีความร้ายแรงกว่าปกติ หรือ มีลักษณะของการกระทำอุกฉกรรจ์หรือไม่ หรือกระทำโดยโหดร้ายทารุณ กระทำโดยมีอาวุธหรือวัตถุ ระเบิด กระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน การข่มขืนโดยมีลักษณะเป็นการรวมทโรม เป็นต้น

(3) ตัวผู้ถูกกระทำความผิด หรือตัวทรัพย์สินที่ถูกกระทำความผิด โดยถ้าผู้ถูกกระทำ ความผิด นั้นเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอ หรือไร้ความสามารถที่จะป้องกันหรือต่อสู้กับผู้กระทำความผิดได้ หรือ ผู้กระทำความผิดนั้นอาศัยความอ่อนแอของเหยื่อในความสะดวกที่จะกระทำความผิด หรือ พิจารณา จากความสำคัญของทรัพย์สินที่ถูกกระทำ

(4) ความสัมพันธ์ของผู้กระทำความผิดกับผู้ถูกกระทำความผิด ได้แก่ ความสัมพันธ์ใน ฐานะที่ผู้ถูกกระทำความผิดนั้นเป็นบุพการี นายจ้าง ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความ ควบคุมตามหน้าที่ราชการหรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล กระทำการ โดยอาศัยความไว้นือเชื่อใจโดยอาศัยความใกล้ชิดสนิทสนม หรืออาศัยอำนาจผู้กระทำที่มีต่อ ผู้ถูกกระทำ

(5) เหตุจูงใจหรือจุดมุ่งหมายในการก่อให้เกิดการกระทำความผิด เป็นเรื่องของทาง จิตใจ ของผู้กระทำ เช่น ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ถ้าการกระทำความผิดเป็นการเตรียมการ หรือ เพื่อปกปิดความผิด หรือหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความผิด

(6) ลักษณะของการกระทำความผิด ซึ่งวิธีการหรือลักษณะของการกระทำความผิด บางอย่างนี้อาจแสดงถึงความรุนแรง เช่น การกระทำความผิดโดยมีอาวุธ หรือโดยใช้กำลังประทุษร้าย

²⁶ เติ้งฮ้าง, น. 22-24.

หรือโดยร่วมกันกระทำความผิดกันหลายคน หรือก่อให้เกิดความสะดวกในการกระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดโดยใช้ความเป็นมืออาชีพ หรือไต่ร่ตรงไว้ก่อน

(7) สถานที่ เพราะบางสถานที่เป็นสถานที่สำคัญหรือสาธารณสถาน เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ในสถานที่บูชาสาธารณะ หรือสถานีรถไฟ ท่าอากาศยาน ที่จอดรถ หรือเรือสาธารณะ สถานที่ราชการ เป็นต้น

(8) โอกาสในการกระทำความผิด เพราะโอกาสนั้นถือว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการทำความผิด อันทำให้การกระทำความผิดสามารถทำได้สะดวกขึ้น หรือมีความสำเร็จมากขึ้น เช่น ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน หรือเนื่องจากผู้เสียหายขาดความระมัดระวัง หรืออาศัยโอกาสที่ประชาชนกำลังตื่นกลัวภัยอันตรายทั้งยังเป็น การซ้ำเติมความทุกข์ผู้ถูกระทำ

นอกจากนี้นักกฎหมายไทย ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ปัจจัยการกำหนดเหตุการณ์ไว้โดยได้แบ่งเหตุการณ์ออกเป็น 2 ประเภทคือ²⁷ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการกระทำและเหตุการณ์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของอาชญากรรม โดยเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการกระทำนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความยึดถือในทางศีลธรรมของมนุษย์ จึงมีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงภายในเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด กรณีจึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบภายใน เช่น เหตุการณ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามมาตรา 289 (4) เป็นการฆ่าภายหลังที่ผู้กระทำได้ทำการชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสียในการที่จะฆ่าผู้อื่นและได้ตัดสินใจที่จะลงมือกระทำความผิดเป็นต้น สำหรับในส่วนของเหตุการณ์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของอาชญากรรม เช่น เหตุการณ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นเพื่อปกปิดความผิดของตนเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอย่างอื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ตามมาตรา 289 (6) (7) เป็นต้น

2) แนวคิดการกำหนดเหตุการณ์ตามกฎหมายไทย การรับโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดไว้ให้เหตุการณ์ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ก็เพื่อให้บุคคลนั้นรับโทษตามสมควรกับการกระทำผิดของตนที่เกิดขึ้นร้ายแรงกว่ากรณีธรรมดา ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการลงโทษจะต้องกำหนดเอาความร้ายแรงแห่งอันตรายของผู้กระทำความผิดแต่ละคน และ

²⁷ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559), น. 129.

อันตรายนี้คงวัดได้จากขีดแห่งความเสียหายอันเกิดจากการทำความผิด เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เหตุการณ์จึง หมายถึง เหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้บัญญัติความผิดที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ในความผิดลักษณะต่างๆ ไว้หลายลักษณะ ซึ่งพอสรุปได้ว่าลักษณะหรือเหตุการณ์ออกเป็น 4 ลักษณะ²⁸ คือ

- 1) เหตุการณ์ที่คำนึงถึงบุคคลที่ถูกประทุษร้าย
- 2) เหตุการณ์ที่คำนึงถึงลักษณะพิเศษของเจตนา
- 3) เหตุการณ์ที่คำนึงถึงลักษณะวิธีของการกระทำ
- 4) เหตุการณ์ที่คำนึงถึงเจตนาเพิ่มเติม

ศาสตราจารย์ คณิต ฅ นคร ได้แบ่งเหตุการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ²⁹

(1) เหตุการณ์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของเหตุอาชญากรรม และ

(2) เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า เหตุการณ์ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นอาจขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลผู้ถูกประทุษร้าย อาจเกิดขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของลักษณะการกระทำหรือผลของการกระทำและขึ้นอยู่กับจิตใจของผู้กระทำ การบัญญัติเหตุการณ์โดยอาศัยองค์ประกอบเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าแนวความคิดในการลงโทษ เนื่องจากเหตุการณ์นั้นได้ยึดหลักของการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการตอบแทนความร้ายแรงของการทำความผิดตามแนวความคิดของสำนักคลาสสิก (Classical School) ซึ่งถือว่าความหนักเบาของการลงโทษจะต้องกำหนดตามความร้ายแรงแห่งอันตรายของผู้กระทำความผิด โดยซีซาร์ เบคคาเรีย (Cesare Beccaria) กล่าวว่า³⁰ มาตรฐานขนาดของอาชญากรรมคือความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สังคม อาชญากรที่สร้างความเสียหายหนักมากต้องรับโทษหนักมาก ส่วนอาชญากรรมที่สร้าง

²⁸ ปุณณคา บุญจันทร์, “การรับโทษหนักขึ้นศึกษารณการถ่วงละเมิดทางเพศของผู้มีอำนาจบังคับบัญชากระทำต่อผู้ใต้บังคับบัญชา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ชุรกิจบัณฑิต, 2555), น. 45.

²⁹ คณิต ฅ นคร, *กฎหมายอาญาภาคความผิด*, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559), น 129.

³⁰ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และปกป้อง ศรี สนิต, “โครงการศึกษาวิจัยการศึกษาเพื่อพัฒนาการแนวทางการลงโทษหลักการลงโทษที่ได้สัดส่วนกรณีคดีอาชญากรรมให้โทษ,” (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 11-12.

ความเสียหายน้อยกว่าควรรับโทษเบากว่านำไปสู่การกำหนดโทษที่รุนแรงเพื่อนำไปสู่ความชอบธรรมในการลงโทษผู้กระทำความผิด

กล่าวโดยสรุปคือ วัตถุประสงค์ของการลงโทษที่ให้ผู้กระทำความผิดที่ประกอบด้วย เหตุผลกรรจ์ต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่สำคัญๆก็คือ การลงโทษเพื่อเป็นการทดแทนหรือชดเชยความผิด และการลงโทษเพื่อเป็นการยับยั้งหรือป้องกันปราบปราม ถือได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งในปัจจุบันแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของการลงโทษเปลี่ยนแปลงไป โดยเห็นว่าการลงโทษควรมีเป้าหมายเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด สาเหตุในการกระทำความผิดเพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่าแม้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็ตาม แต่แนวคิดและวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุผลกรรจ์ในคดีอาญานั้นยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งจะเห็นได้ว่าอาชญากรรมมีลักษณะที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น แต่ควรที่จะนำมาตรการการลงโทษทางอาญาและมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาปรับใช้ร่วมกันเพื่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

3) แนวคิดของเหตุผลกรรจ์ในความผิดต่อชีวิตและร่างกาย สำหรับแนวคิดของเหตุผลกรรจ์ในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ฉบับปัจจุบันนั้นพิจารณาตามปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

(1) พิจารณาจากฐานะของผู้ถูกระทำ เนื่องจากการกำหนดให้เหตุผลกรรจ์ในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามฐานะ ผู้ถูกระทำเป็นการที่กฎหมายอาญามุ่งคุ้มครองในเหตุส่วนตัวของผู้ถูกระทำโดยเฉพาะเจาะจงจึงได้นำสถานะหรือฐานะของผู้ถูกระทำมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาการกำหนดเพิ่มโทษให้หนักขึ้น เนื่องจากกฎหมายนั้นต้องการให้ความคุ้มครองกับบุคคลบางประเภทดังนี้ ก. บุพการี ข. เจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือได้กระทำการตามหน้าที่ ค. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่หรือ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงาน

(2) พิจารณาจากความชั่วร้ายของผู้กระทำ เป็นการกำหนดเหตุผลกรรจ์คำนึงถึงความชั่วร้ายในจิตใจของผู้กระทำเป็นส่วนสำคัญโดยยึดแนวคิดในเรื่องของความยึดถือในทางศีลธรรมของมนุษย์ซึ่ง

มีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงภายในของผู้กระทำ โดยความชั่วร้ายหมายถึงความชั่วร้ายในจิตใจของผู้กระทำ ความผิดที่แสดงออกมาเป็นลักษณะและวิธีการกระทำที่มีความชั่วและรุนแรงกว่าปกติธรรมดาโดยตามกฎหมายอาญาไทยได้บัญญัติไว้ 2 ประการคือการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและการกระทำโดยทรนหรือทารุณโหดร้าย

(3) พิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการกระทำ

จุดมุ่งหมายของการกระทำเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดให้เหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตและร่างกายเนื่องจากการแสดงให้เห็นถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำซึ่งได้กระทำโดยมีมูลเหตุจงใจหรือเจตนาพิเศษ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำมีความผิดได้มีพฤติการณ์ในการกระทำที่มีความชั่วร้ายรุนแรงมากกว่าการกระทำตามปกติธรรมดา เพราะการกระทำดังกล่าวไม่ได้มีเจตนาในการทำความผิดเพียงแต่ฐานความผิดเดียวกันเท่านั้นหากแต่เจตนาในการทำความผิดหลายฐานต่อเนื่องกันมา ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายอาญาได้มีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตและร่างกายที่พิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการทำความผิดไว้ 2 ประการคือ การกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการทำความผิดอย่างอื่นและการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแก่การที่ตนได้ทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นความรับผิดชอบที่ได้กระทำไว้³¹

2.3 ประวัติความเป็นมาในการกำหนดความผิดต่อร่างกายตามกฎหมายไทย

การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นของไทยเริ่มต้นจากกฎหมายที่เรียกว่า มังรายศาสตร์ โดยพระเจ้ามังรายกษัตริย์ล้านนาประมาณพุทธศักราช 1835 ซึ่งปรากฏในฉบับกฎหมายลักษณะวิวาท (ค่ากันตักัน) บัญญัติความผิดต่อร่างกายโดยกำหนดความผิดเป็นลำดับชั้นตามลักษณะของการทำร้าย ซึ่งหากเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดาผู้ลงมือกระทำต้องไต่เบี้ย 5,500 เบี้ย แต่หากเป็นการทำร้ายโดยใช้อาวุธลักษณะดังนี้ เช่น ไม้ตะพด ค้อนให้ไหม 11,000 เบี้ย หากใช้ดาบเป็นอาวุธ ถ้าไม่ตายเจ็บมาก 330 เงิน จะเห็นได้ว่ากฎหมายและลักษณะบาดแผล ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ลงมือทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเป็นลำดับ

³¹ ทวีพร คงแก้ว, “เหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชา นิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), น. 39 - 42.

ต่อมาเมื่อ “กฎหมายตราสามดวง” กำเนิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปรากฏว่ามีบทบัญญัติความผิดต่อร่างกายในพระอัยการลักษณะวิวาทตีค่าการทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน และมีการบัญญัติเหตุจรรยาให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น โดยกฎหมายพิจารณาจากลักษณะของการกระทำ ได้แก่ สิ่งของหรืออาวุธที่ใช้ทำร้าย โดยพระอัยการลักษณะวิวาทแบ่งสิ่งที่ใช้ในการทำร้ายผู้อื่นออกเป็นศักดิ์มือ ศักดิ์ไม้ หรือศักดิ์เหล็ก การทำร้ายผู้อื่นด้วยมือหรือสิ่งอื่นที่เทียบเท่ากับมือมีโทษปรับไหมในอัตราต่ำสุด หากทำร้ายผู้อื่นด้วยไม้หรือสิ่งอื่นเทียบได้กับศักดิ์ไม้ ต้องถูกลงโทษหนักขึ้น และหากทำร้ายผู้อื่นด้วยสิ่งที่เป็นอาวุธทำด้วยเหล็กหรือสิ่งเทียบได้กับศักดิ์เหล็กจะถูกลงโทษในอัตราสูงสุด” จะเห็นได้ว่า กฎหมายตราสามดวงได้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ใช้ในการทำร้ายอาทิเช่น ทอก ตาบ ไฟ ความร้อน หรืออาวุธเมื่อใช้แล้วเพิ่มอันตรายยอมนำสู่การกระทำความผิดที่หนักขึ้นได้ ต่อมาในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิรูปกฎหมายไทยตามแบบอย่างหลักกฎหมายของประเทศตะวันตก พระองค์ทรงตัดสินใจเลือกระบบประมวลกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายในภาคพื้นทวีปยุโรป (Civil Law System) เป็นหลักในการปฏิรูปกฎหมายโดยมีนายออร์ซ ปาดู เป็นผู้มึบทบาทสำคัญในการร่างประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทย เรียกว่า “กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทร์ศก 127” และให้ใช้กฎหมายลักษณะอาญานี้เป็นกฎหมายตั้งแต่ 21 กันยายน รัตนโกสินทร์ศก 127 เป็นต้นไป อนึ่ง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้บัญญัติความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกายไว้ในมาตรา 254 อันเป็นบทบัญญัติพื้นฐานของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น และฐานประทุษร้ายแก่ร่างกาย โดยมีเหตุจรรยาไว้ในมาตรา 255 อันเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น

ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มีบทบัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นบัญญัติไว้ในมาตรา 295 และความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นประกอบ ด้วยเหตุจรรยาบัญญัติไว้ในมาตรา 296 ต่อมาแม้จะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา อยู่หลายครั้งก็ตามซึ่งล่าสุดได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2562 หากแต่ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 295 และความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นประกอบด้วยเหตุจรรยาที่บัญญัติไว้ในมาตรา 296 นั้นก็ไม่ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาเหตุจรรยาในความผิด

ฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน คือ มาตรา 296 จะเห็นได้ว่าเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยแรก คือ การกำหนดเหตุกรรจ์ที่คำนึงถึงตัวบุคคลที่ถูกทำร้าย ได้แก่ การทำร้ายบุพการี เป็นเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (1) การทำร้ายเจ้าพนักงาน เป็นเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (2) และการทำร้ายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน เป็นเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (3)

ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยในการกำหนดเหตุกรรจ์ที่คำนึงถึงลักษณะของการกระทำ³² ซึ่งปัจจัยนี้จะคำนึงถึงความชั่วร้ายและความร้ายแรงของลักษณะและวิธีการกระทำ ได้แก่ การทำร้ายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนเป็นเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (4) และการทำร้ายผู้อื่นโดยทรนัมนหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย เป็นเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบ มาตรา 289 (5)

ปัจจัยที่สาม คือ การกำหนดเหตุกรรจ์ที่เป็นจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรม ได้แก่ การทำร้ายผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น เป็นเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (6) และการทำร้ายผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแก่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ เป็นเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (7)

ดังนั้น เมื่อความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นประกอบด้วยเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 เป็น “บทกรรจ์” ของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามมาตรา 295 ฉะนั้นความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นประกอบเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 จึงมีพื้นฐานของการประกอบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติตลอดทั้งองค์ภายนอกและองค์ประกอบภายในเช่นเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามมาตรา 295 และเพิ่มเติมเหตุกรรจ์ต่างๆตามที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้นอันมีผลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 วรรคท้าย กล่าวคือ ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด ผู้กระทำต้องรู้ข้อเท็จจริงนั้นด้วยจึงทำให้คุณธรรมทางกฎหมาย ของความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ประกอบด้วยเหตุกรรจ์ตามมาตรา 296 นี้เป็นอย่างเดียวกับคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามมาตรา 295 คือ การคุ้มครองความ

³² คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 11 (ม.ป.ท: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559), น. 129-130.

ปลอดภัยในร่างกายของบุคคล อย่างไรก็ตามการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น ปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมถึงปัจจัยความร้ายแรงและลักษณะของการกระทำที่ใช้วิธีรุนแรงและเป็นอันตรายอีกหลายประการที่แสดงถึงจิตใจที่ชั่วร้ายของผู้กระทำความผิดให้ต้องรับโทษหนักขึ้นได้ โดยผู้กระทำความผิดคงรับผิดชอบเพียงฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นกรณีธรรมดาตามมาตรา 295 เท่านั้นทำให้โทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้นไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ทำให้ไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งหรือลดอันตรายให้แก่คนในสังคม แต่กลับกลายเป็นเพิ่มอันตรายให้กับผู้เสียหายและสังคม³³

2.4 ขอบเขตความรับผิดและเหตุเพิ่มโทษความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

มาตรา 295 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁴

ผู้กระทำ คือ ผู้ใดเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นเด็กอายุเท่าใดก็ได้ที่รู้สำนึกในการกระทำนั้น ส่วนวัตถุแห่งการกระทำ คือ ผู้อื่นซึ่งยังมีสภาพบุคคลขณะที่ถูกทำร้าย ถ้าไม่มีสภาพบุคคล เช่น นาย ก. ถูกวัยรุ่นรุมทำร้ายร่างกายใกล้ปางตายและถูกนำตัวส่งโรงพยาบาล แพทย์ลงความเห็นแกนสมองถูกทำลายอย่างสิ้นเชิงแล้วเมื่อแพทย์ออกจากห้องไป นายแดงอาศัยโอกาสนั้นเข้าไปทำร้ายนาย ก. ซ้ำอีก การกระทำของนายแดงไม่มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นเนื่องจากนาย ก. ไม่มีสภาพบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ในขณะที่ถูกทำร้ายจึงเป็นเรื่องขาดองค์ประกอบความผิดมาตรา 295 และไม่เป็นการพยายามกระทำความผิดตามมาตรา 81 (เทียบฎีกาที่ 3144/2555) จำเลยกับพวกไม่ได้มีเจตนาร่วมกันฆ่าผู้ตายมาตั้งแต่แรก เมื่อพวกของจำเลยยิงผู้ตาย ผู้ตายถึงแก่ความตายทันที แม้จำเลยจะเข้าไปใช้มีดฟันผู้ตาย การกระทำของจำเลยก็ไม่เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 (ฎีกาที่ 668- 669/2521)

³³ อัจฉริยา ชูตินันท์, “การกำหนดเหตุฉกรรจ์เกี่ยวกับการกระทำที่ใช้วิธีการที่ร้ายแรงและเป็นอันตรายกว่าการทำร้ายร่างกายผู้อื่นกรณีธรรมดาให้ต้องระวางโทษหนักขึ้น,” *วารสารสุทธิปริทัศน์*, ปีที่ 35, ฉบับที่ 1, น. 9-13 (2564).

³⁴ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 จากคณะวิชาการ the justice group ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ล่าสุด พ.ศ. 2564,” (น. 108).

การกระทำ คือ “ทำร้าย” หมายถึง ทำให้เสียหายเป็นภัยแก่กายหรือจิตใจของ บุคคลอื่น จะทำด้วยประการใดๆ ก็ได้อาจใช้แรงกายภาพ เช่น ใช้ปืนตบฟันหัก ใช้มีดฟันทำร้ายหรือวิธีอื่นใดก็ได้ เช่น หลอกให้ผู้อื่นเดินตกหลุม และการทำร้ายผู้อื่นตามมาตรา ๒๙๕ มีความหมายอย่างเดียวกับ การ “ทำร้ายผู้อื่น” ตามมาตรา ๒๙๐ ต่างกันในผลเท่านั้น กล่าวคือ หากผลถึงแก่ความตายเป็นมาตรา ๒๙๐ หากผลเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจเป็นมาตรา ๒๙๕ และถ้าทำร้ายผู้อื่น โดยใช้กำลังทำร้ายแต่ผลไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจก็เป็นความผิด ตามมาตรา ๓๙๑ เช่น นายแดงเป็นนักเลงใหญ่เกิดความอึดหิมอย่างแรงกล้าที่จะทำร้ายใครก็ได้ ในขณะที่ตนเองเมายาบ้า พบเห็นนาย ก. นาย ข. และนาย ค. เดินมาด้วยกันจึงอยากจะชกสังสอน นายแดงตรงเข้าไปชกนาย ก. ล้มลงศีรษะฟาดพื้น ได้รับอันตรายสาหัส นาย ข. เข้ามาช่วย นายแดงจึงชกปากนาย ข. จนเลือดไหลฟันหัก ๑ ซี่ นาย ค. เข้ามาช่วยอีก ถูกนายแดงชกเข้าที่โหนกเป็นรอยช้ำเล็กน้อย ดังนั้นนายแดงมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้นาย ก. ได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา ๒๙๗ ฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้นาย ข. ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา ๒๙๕ และฐานใช้กำลังทำร้ายนาย ค. ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจตามมาตรา ๓๙๑

แต่การทำร้ายตามมาตรา ๒๙๕ มีความหมายกว้างกว่าการใช้กำลังทำร้ายตามมาตรา ๓๙๑ เพราะการทำร้ายตามมาตรา ๒๙๕ ไม่จำกัดเฉพาะการใช้แรงกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงการใช้วิธีอื่นใดในทำนองเดียวกับการใช้แรงกายภาพด้วย เช่น จำเลยหลอกให้ผู้อื่นเสียหายเดินตรงไปจนตกบันไดได้รับอันตรายแก่กาย แม้ไม่ได้ใช้แรงกายภาพโดยตรง แต่ถือว่าใช้วิธีอื่นใด ในทำนองเดียวกับการใช้แรงกายภาพ จำเลยผิดมาตรา ๒๙๕ ฯลฯ อย่างไรก็ตามการกระทำร้ายตาม มาตรา ๒๙๕ มีความหมายแคบกว่าการใช้กำลังประทุษร้ายตามมาตรา ๑ (๖) เพราะการทำร้าย ตามมาตรา ๒๙๕ ไม่รวมถึงการกระทำใดๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขึ้นได้ ไม่ว่าจะโดยใช่เหตุทำให้มีนเมา สะกดจิต หรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน เช่น ใช้ยา นอนหลับผสมลงในเครื่องดื่มเบียร์ให้ผู้เสียหายดื่มแล้วปลดเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไป เป็นการ ใช้กำลังประทุษร้ายตามมาตรา ๑ (๖) ผิดชิงทรัพย์ ไม่ผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา ๒๙๕ แต่ลักษณะของการประทุษร้ายมีกาทำร้ายอยู่ด้วยในตัว เช่น ให้อินยานอนหลับชนิดรุนแรงไป จนสิ้นสติหรือหมดสติไปหลายชั่วโมงแล้วปลดเอาทรัพย์สินไป ผิดชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจและผิดฐานทำร้ายร่างกายด้วย เป็นเรื่องกรรมเดียวหลายบท

ผลของการกระทำ ความผิดตามมาตรา ๒๙๕ เป็นความผิดที่ต้องการผล เพราะมีองค์ประกอบต่อไปว่า “จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ” ซึ่งต้องเป็นผลโดยตรงมิใช่ผลธรรมดาตาม มาตรา ๖๓ เพราะอันตรายแก่กายมิใช่ผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นจากการกระทำผิด

ตามมาตรา 391 และอันตรายแก่จิตใจก็ไม่ใช่ผลที่ต้องรับโทษหนักขึ้นจากการกระทำ ความผิดฐานทำให้กลัวหรือตกใจโดยการขู่เข็ญตามมาตรา 392 เนื่องจากทำร้ายตามมาตรา 295 แม้กระทำโดยไม่ใช่กำลังหรือการขู่เข็ญ ก็เป็นความผิดได้³⁵

มาตรา 296 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้น มีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁶

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น หากมีพฤติการณ์หรือมีมูลเหตุจูงใจมาจากข้อหนึ่งข้อใดในมาตรา 289 เช่น ทำร้ายบุพการี ทำร้ายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ทำร้ายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน แต่ผู้กระทำจะต้องกระทำการอันเป็นความผิดมาตรา 295 ครบถ้วนแล้ว เช่น ชกบิดาหน้าแตกเลือดไหลเป็นความผิดมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (1) หากชกบิดาได้รับบาดเจ็บเพียงฟกช้ำ ผิดเพียงมาตรา 391 เท่านั้น ไม่ใช่พยายามตาม มาตรา 296

และต้องเน้นย้ำว่าเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรานี้หรือที่เรียกว่า "เหตุลดโทษ" นั้น ผู้กระทำความผิดต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้ตนต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 62 วรรคท้าย ถ้าไม่รู้ก็ไม่ถือว่ามีเจตนากระทำความผิดอันเป็นเหตุลดโทษนั้น เช่น ทำร้ายบิดาโดยไม่รู้ว่าเป็นบิดา ก็รับผิดเพียงมาตรา 295 เท่านั้น³⁷

มาตรา 285 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตริ มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 282 หรือมาตรา 283 เป็นการกระทำแก่บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ญาติสืบสายโลหิต ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ ผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล หรือผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ หนึ่ง³⁸

จะเห็นได้ว่าในมาตรา 285 นั้นเป็นบทลดโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นต่างจากบทธรรมดา แต่ในมาตรา 285 ได้บัญญัติไว้เป็นบทเพิ่มโทษ

³⁵ สหรัฐ กิติ สุกการ, หลักและคำพิพากษาจากกฎหมายอาญา, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2563), น. 466-470.

³⁶ เพ็ญอ้าง, น. 108.

³⁷ เพ็ญอ้าง, น. 472.

³⁸ หุ่นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 285 จากคณะวิชาการ the justice group ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ล่าสุด พ.ศ. 2564,” น. 102-103.

เฉพาะในความคิดเกี่ยวกับเพศเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาในเรื่องของความผิดต่อร่างกายนั้นมีบทเพิ่มโทษเฉพาะที่บัญญัติไว้ในมาตรา 296 เท่านั้นที่ให้นำมาตรา 289 มาใช้บังคับ แต่ผู้วิจัยเห็นว่าในความคิดเกี่ยวกับร่างกายนั้นยังมีการกระทำต่อบุคคลต่างๆที่ควรจะบัญญัติไว้ให้เป็นเหตุเพิ่มโทษอีกด้วย ดังเช่นเหตุเพิ่มโทษในความคิดเกี่ยวกับเพศ เช่น หากเป็นการกระทำต่อศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ ผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล หรือผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด เป็นต้น

บทที่ 3

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้จะศึกษามาตราการทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดทั้งในส่วนของกฎหมายของต่างประเทศ โดยทำการศึกษาเพื่อที่จะนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดว่ามีความเหมาะสมและมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายแก้ปัญหากรณีดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อความสงบเรียบร้อยของบุคคลในสังคม

3.1 ประเทศฝรั่งเศส³⁹

สาธารณรัฐฝรั่งเศส⁴⁰ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติไว้ใน Nouveau Code Penal 1994 โดยได้มีการบัญญัติไว้ในบทที่ 2 ในเรื่องการทำผิดเกี่ยวกับร่างกายหรือจิตใจของบุคคลอื่น ในส่วนที่ 1 เจตนากระทำความผิดต่อร่างกายของบุคคลอื่นซึ่งมีการบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 222- 1 ถึงมาตรา 222-18-2 โดยหากเป็นการทำร้ายร่างกายตามปกติที่ให้เกิดความเจ็บป่วยต่อร่างกายหรือโดยทรมานแก่บุคคลอื่น มาตรา 222-1 กำหนดว่าผู้นั้นจะต้องรับโทษจำคุก 15 ปี

ส่วนในกรณีเหตุฉุกเฉินในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น แม้จะมีได้มีการเขียนไว้เฉพาะโดยชัดแจ้งแต่ก็ได้ให้นำบทโทษมาเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการยับยั้งและป้องกันอาชญากรรมโดยหากมีการกระทำอันเข้ากรณีเหล่านี้ ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายตามปกติซึ่งพอจะสรุปได้ ดังต่อไปนี้

(1) หากเป็นการทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี

³⁹ Walter ciam and Robert mckeon, introduction of French law, (London: cavandish, 1995), p.251-252.

⁴⁰ University of Cambridge, “Criminal Code of the French Republic,” [Online], available URL:<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30,2017> (September, 29)

(2) หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerability) ไม่ว่าจะจากอายุ ความเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความพิการ หรือเพราะเป็นหญิงมีครรภ์ โดยความอ่อนแอนี้สามารถเห็นประจักษ์และผู้กระทำความผิดรู้ข้อเท็จจริงนั้น

(3) หากเป็นการทำร้ายร่างกายบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือตามความเป็นจริง หรือเป็นบิดามารดาที่มาจากกรับบุตรบุญธรรม (The Adoptive Father or Mother)

(4) หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตำรวจ ทหาร พนักงานศุลกากร พนักงานคุมประพฤติ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจกระทำการหรือมีหน้าที่ตามที่รัฐกำหนด พนักงานดับเพลิง ไม่ว่าจะ มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือเป็นอาสาสมัครก็ตาม (whether Professional or Volunteer)

(5) หากเป็นการทำร้ายร่างกายคู่สมรส (Spouse) หรือผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะเหตุที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแล

(6) หากเป็นการทำร้ายร่างกายพนักงานขนส่งมวลชน หรือได้รับมอบหมายโดยเฉพาะหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่โดยผู้กระทำรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้น

(7) หากเป็นการทำร้ายร่างกายพยาน ผู้เสียหาย เพื่อข่มขู่บุคคลนั้นในการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือร้องทุกข์ต่อกระบวนการยุติธรรม หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นพยานหรือฟ้องร้องหรือเพราะการที่บุคคลนั้นมีหน้าที่ในทางคดี

(8) หากเป็นการทำร้ายร่างกายคู่หมั้นหรือ โดยการกระทำของบุคคลหรือผู้สมคบ (Accomplices) ตั้งแต่ 2 คน หรือเป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (Premeditation)

(9) หากการทำร้ายร่างกายนั้นเป็นการกระทำโดยใช้อาวุธ

ดังนั้น หากการกระทำเป็นการกระทำผิดที่เข้ากรณีอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวไว้ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปีตามมาตรา 222-3 และนอกจากนี้มาตรา 222-3 ยังบัญญัติโทษที่หนักขึ้นอีกว่า หากการทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 222-1 ได้กระทำต่อเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี โดยที่เด็กนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของตน ไม่ว่าจะตามความเป็นจริงหรือมาจากการรับเลี้ยงดู หรือเป็นการกระทำโดยกลุ่มแก๊ง และเป็นการกระทำต่อเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี หรือคนพิการหรือผู้ที่อ่อนแอหรือเจ็บป่วยตามมาตรา 222-4 ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษเพิ่มขึ้นเป็นโทษจำคุก 30 ปี ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้เป็นลักษณะเหตุจรรยาของ

ประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยเป็นหลักเกณฑ์ที่ค่อนข้างจะครอบคลุมในทุกข้อเท็จจริงของลักษณะการทำร้ายร่างกายตาม Nouveau Code Penal 1994 ในปัจจุบัน⁴¹

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากตัวบทกฎหมายของ Nouveau Code Penal 1994 ในเรื่องของการกระทำความผิดเกี่ยวกับร่างกายหรือจิตใจของบุคคลอื่น จะเห็นได้ว่าได้มีการกำหนดเหตุจรรยาในกรณีการทำร้ายร่างกายสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะเหตุมีหน้าที่จะต้องดูแล ซึ่งมีโทษจำคุก 20 ปี ต่างจากการทำร้ายบุคคลทั่วไปซึ่งมีโทษจำคุก 15 ปี และหากเป็นการกระทำต่อเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีก็ต้องรับโทษจำคุก 20 ปี ซึ่งถือว่าเป็นเหตุจรรยาที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นจากธรรมดา แต่หากเป็นการทำร้ายเด็กอายุไม่เกิน 15 ปีโดยที่เด็กนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนไม่ว่าตามความเป็นจริงหรือมาจากการเลี้ยงดูก็มีโทษจำคุก 30 ปี

3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁴² ความผิดฐานทำร้ายร่างกายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นได้มีการบัญญัติไว้ใน The German Penal Code of 1993 โดยบัญญัติไว้ในบทที่ 17 เรื่องความผิดต่อร่างกายซึ่งหากเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดาจะมีบัญญัติไว้ในมาตรา 223 โดยบัญญัติว่า การทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บ

(1) ผู้ใดเจตนาทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายผู้อื่น หรือทำให้เสื่อมเสียแก่สุขภาพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับ..."

ส่วนในเรื่องเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายจะมีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะในมาตรา 225 และยังมีการบัญญัติในรูปแบบอื่นที่แม้จะไม่ได้อยู่ในมาตราของเหตุจรรยาแต่ก็เป็นกรณีการทำร้ายร่างกายที่มีบทลงโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายทั่วไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

⁴¹ นภาวรณ ปานศรีแก้ว, “การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดที่กระทำต่อเด็กและเยาวชน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560), น. 75-76.

⁴² “The German Penal Code of 1993,” [Online], available URL:http://www.legislationline.org/download/action/download/id/6115/file/Germany_CC_am2013_en.pdf,2017 (September, 29).

1) หากเป็นการกระทำโดยใช้อาวุธมีด หรือเครื่องมือ หรือมีผู้ร่วมกระทำมากกว่า 2 คน ระวังโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน - 10 ปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ และแม้แต่พยายามกระทำความผิด ก็ต้องได้รับโทษตามมาตรา 224 ด้วย

2) หากเป็นการกระทำโดยทรมาน หรือโดยทารุณ โหดร้ายต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยเจตนาให้ได้รับความอ่อนแอ หรือทำแก่บุคคลในครอบครัว หรือบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแล หรือด้วยอาชีพ หรือตามสัญญา หรือผู้ในกระทำทำให้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพโดยละเอียดที่จะดูแลตามหน้าที่ ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษจำคุก 6 เดือน - 10 ปี ตามมาตรา 225(1) หากได้กระทำโดยไม่รุนแรงจะต้องได้รับโทษจำคุก 3 เดือน - 5 ปี ตามมาตรา 225(4)⁴³

กล่าวโดยสรุป คือ ลักษณะเหตุกบฏในความคิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันจะมีทั้งในส่วนที่ระบุเป็นมาตราเฉพาะและไม่ได้ระบุเป็นเหตุกบฏแต่หากกระทำ ผู้กระทำอาจจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นแสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองในทุกรูปแบบของความผิดโดยเอาบทลงโทษมาเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการควบคุมหรือยับยั้งอาชญากรรมด้วย

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจึงเห็นได้ว่าในสาธารณรัฐเยอรมนี ในความคิดฐานทำร้ายร่างกาย นั้นหากเป็นการทำร้ายบุคคลธรรมดาทั่วไปจะมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 223 (1) แต่หากเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัวนั้น ถือเป็นเหตุกบฏที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นซึ่งโดยมีโทษจำคุก 6 เดือน ถึง 10 ปีตามมาตรา 225 (1)

3.3 ประเทศกรีซ⁴⁴

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศกรีซได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามีชื่อว่า The Greek Penal Code 1973 โดยบัญญัติไว้ในบทที่ 16 เรื่องการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายโดยเริ่มต้นที่มาตรา 308 ในส่วนของการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายตามธรรมดาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

⁴³ นภาพรณ ปานศรีแก้ว, “การกำหนดเหตุกบฏในความผิดที่กระทำต่อเด็กและเยาวชน,” (วิทยานิพนธ์ มหบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560), น. 78.

⁴⁴ Nicholas B. Lolis, trans, The American Series Foreign of Penal Code, The Greek Penal Code 1973, (London: Sweet & Maxwell, 1973), pp. 150-152.

“(1) ผู้ใดทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บต่อร่างกาย หรือต่อสุขภาพของผู้อื่นจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี แต่อย่างไรก็ตามถ้าการที่ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายหรือสุขภาพเพียงเล็กน้อย ผู้นั้นจะได้รับโทษไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับ...”

มาตรา 312 เป็นเรื่องการทำร้ายร่างกายให้บาดเจ็บ โดยผู้ถูกระทำเป็นเด็กโดยได้บัญญัติไว้ดังนี้

“ผู้ใด

(a) กระทำการโดยทรมาณทารุณโหดร้ายและทำให้ได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายหรือสุขภาพแก่ผู้อื่นซึ่งมีอายุไม่เกิน 17 ปี หรือผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และผู้นั้นอยู่ภายใต้การดูแลหรือปกป้อง รักษา หรือเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลผู้นั้นต้องคอยดูแล หรือด้วยอาชีพ หรือการบริการ หรือการละเลยหน้าที่ที่จะต้องดูแล

(b) ผู้ใดกระทำความผิดดังที่กล่าวมาใน (a) จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 3 เดือน ถ้าไม่ได้รับโทษอย่างอื่น”

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยปี 1973 จะมิได้กำหนดเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ แต่จะกำหนดเฉพาะทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 310 เท่านั้น แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ The Girceck Penal Code 1973 ได้ให้การคุ้มครองในเรื่องบุคคลที่ถูกกระทำที่เป็นสมาชิกในครอบครัวว่าจะต้องรับโทษหนักขึ้นหากกระทำต่อบุคคลประเภทนี้

ตาราง 3.1 เปรียบเทียบเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัว

ประเทศ	ผู้ถูกกระทำ	อัตราโทษอย่างสูงที่เพิ่มขึ้นจากการทำร้ายกรณีทั่วไป
ฝรั่งเศส	สมาชิกบุคคลในครอบครัว เพราะเหตุที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแล	5 ปี
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	บุคคลที่ผู้ต้องหาต้องคอยดูแล	5 ปี
กรีซ	บุคคลที่ผู้ต้องหาต้องคอยดูแล	-

*ประเทศกรีซในเรื่องอัตราโทษนั้นได้บัญญัติไว้ว่ากรณีธรรมดาจำคุกไม่เกิน 6 เดือน แต่หากกรณีเหตุการณ์จำคุกไม่น้อยกว่า 3 เดือน โดยไม่มีอัตราโทษขั้นสูง

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

เห็นได้ว่าในสังคมปัจจุบันนั้นมีความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลของศูนย์ปฏิบัติการสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเปิดเผยสถิติความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวตั้งแต่ปี 2559 ถึง 2563 มีแนวโน้มสูงขึ้นคิดเป็น 1,400 ราย/ปี และความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นกับเด็กและสตรี จากผลการสำรวจในช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึง เมษายน 2563 พบว่า 87% เป็นความรุนแรงทางร่างกาย 9% เป็นความรุนแรงทางเพศ และ 4% เป็นความรุนแรงทางจิตใจ⁴⁵ จึงเห็นควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้เอาไว้โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อลดความรุนแรงดังกล่าว ก่อนที่จะนำไปสู่อาชญากรรมในครอบครัว จึงเห็นควรทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยนำเอาเหตุการณ์ของการทำร้ายร่างกายว่ามีกรณีใดบ้างและกรณีใดบ้างที่ยังเห็นว่าขาดตกบกพร่องอยู่

4.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการกำหนดเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย

แนวคิดการกำหนดในเรื่องความรุนแรงของการกระทำความผิด โดยกฎหมายอาญามุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษหนักขึ้นเนื่องจากผลของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น เช่น การทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับอันตรายแก่กายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ต้องได้รับโทษหนักกว่าการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 391

การนำองค์ประกอบของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลักในการพิจารณาตามระบบกฎหมายซีวิลลอว์หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ประเทศไทยของเราก็ได้มีการนำเอาระบบกฎหมายซีวิลลอว์มาใช้เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีโดยระบบกฎหมายซีวิลลอว์นั้นมีโครงสร้าง 3 ประการด้วยกัน ซึ่งการกระทำที่จะเป็นความผิดตามระบบกฎหมายซีวิลลอว์ นั้น

---

⁴⁵ “จะอย่างไร เมื่อความรุนแรงไม่ใช่เรื่องไกลตัว และบ้านไม่ใช่ Safe Zone ของทุกคน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30715>

จะต้องมีการพิจารณาให้ครบตามหลักกฎหมายทั้ง 3 ประการ คือ ลำดับแรกจะต้องมีการพิจารณาในเรื่ององค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติของความผิดนั้นๆก่อน ถ้ามีการกระทำที่ครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติแล้วลำดับต่อไปก็เป็นเรื่องของการพิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ และขั้นตอนสุดท้ายก็คือการพิจารณาที่ความรู้สึกนึกคิดรู้จักผิดชอบชั่วดี

มาตรา 295 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁶

มาตรา 295 มีองค์ประกอบดังนี้

1. ผู้ใด
2. ทำร้าย
3. ผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
4. เจตนา (องค์ประกอบภายใน)

การกระทำความผิดตามมาตรานี้ เช่นเดียวกับหลักที่เคยกล่าวไว้ว่าองค์ประกอบภายนอกต้องมีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ส่วนการกระทำนั้นคือการทำร้าย คำว่า "ทำร้าย" นั้นหมายถึงการกระทำที่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกรวมถึงการงดเว้นตามมาตรา 59 การกระทำที่จะเป็นความผิดสำเร็จตามมาตรา 295 จะต้องมีผลคือ การได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจเกิดขึ้น หรือที่เข้าใจกันง่าย ๆ คือ บาดเจ็บและผู้กระทำจะต้องมีเจตนาให้ผู้ถูกกระทำได้รับบาดเจ็บด้วย การวินิจฉัยเรื่องเจตนาคงอาศัยหลัก กรรมเป็นเครื่องบ่งชี้

ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำไม่ได้รับบาดเจ็บหรือได้รับเพียงเล็กน้อย เห็นว่าจะไปปรับเข้ากรณีตามมาตรา 391 ทุกกรณีไม่ได้ เช่น ก. ไล่ไม้ขนาดใหญ่ตีไปที่ลำตัว ข. อย่างแรงหนึ่งทีแม้จะตีไม่ถูก ข. หรือเฉียดถูก ข. เกิดรอยขีดข่วนเพียงเล็กน้อย เช่นนี้ต้องถือว่า ก. มีความผิดตามมาตรา 295, 80 มิใช่มาตรา 391 แม้บาดแผลจะเล็กน้อยก็ตาม เพราะก่อนที่จะวินิจฉัยต้องค้นหาเจตนาของ ก. เสียก่อน การไล่ไม้ขนาดใหญ่ตีไปที่ลำตัวอย่างแรงแสดงว่ามีเจตนาทำร้ายตามมาตรา 295 เมื่อผลไม่เกิดจึงเป็น

⁴⁶ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 จากคณะวิชาการ the justice group ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ล่าสุด พ.ศ. 2564,” น. 108.

พยายามต่างกับกรณีที่ใช้ไม้ขนาดใหญ่ที่มไปที่ลำตัวเบาๆ เช่นนี้ ถ้าที่มไม่ถูก หรือ ถูกแค่ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย ย่อมเป็นพยายาม มาตรา 391, 80 หรือ 391 แล้วแต่กรณี

การวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานใดนั้นผลในกฎหมายที่ตามมาแตกต่างกัน เพราะพยายามตามมาตรา 391 ซึ่งเป็นความผิดลหุโทษ ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 105 แต่ถ้าเป็นพยายาม 295 ต้องรับโทษ 2 ใน 3 ของโทษจำคุก 2 ปี

อันตรายเป็นจิตใจนั้นไม่ใช่เป็นอันตรายเป็นอรรถกถาถ้าก่อให้เกิดความรู้สึกแค้น เสียใจ เศร้าใจ เจ็บใจ เหล่านี้เป็นการกระทบกระเทือนต่ออารมณ์ของผู้กระทำมิใช่อยู่ในความหมายของคำว่า "อันตรายเป็นจิตใจ" อันตรายเป็นจิตใจเป็นคำที่กฎหมายบัญญัติขึ้นมาใหม่ เดิมใช้คำว่า "ทำให้วิกลจริต" มีความหมายกว้างกว่า วิกลจริตคือไม่ต้องถึงขนาดทำให้หมดความรู้สึกผิดชอบ เพียงแต่จิตใจผิดปกติ เช่น สติพินเพื่อน จิตหวาดผวา มีอาการวิงเวียนคลื่นไส้เพราะถูกเอาใบไม้ที่มีพิษมาให้ รับประทาน (ฎีกาที่ 626/2493) หรือทำผีหลอกจนเป็นลมสลบไปหลายวัน หรือใช้ยากดประสาทอย่างแรงผสมในกาแฟ (ฎีกาที่ 3269/2531) อยากรู้ก็ตามถ้าหากเจ็บใจหรือเสียใจจนเป็นลมสลบเช่นนี้ น่าจะถือว่าเป็นอันตรายเป็นจิตใจแล้ว

และองค์ประกอบสุดท้ายคือต้องมีเพียงแค่เจตนาทำร้าย มิใช่เจตนาฆ่า ถ้ามีเจตนาฆ่าแม้บาดเจ็บเล็กน้อยหรือไม่บาดเจ็บเลย เช่นนี้ก็ย่อมมีความผิดฐานพยายามฆ่า⁴⁷ โดยเจตนา นั่นคือรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนั้นๆ โดยรู้สำนึกในการกระทำและมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

มาตรา 296 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁸

มาตรา 296 เป็นเหตุรับโทษหนักขึ้นของมาตรา 295 หรือที่เรียกว่าเหตุจรรยาบรรณตนเองโดยมาตรา 296 นั้นได้นำเอาความผิดตามมาตรา 289 มาปรับใช้กับการทำร้ายร่างกายผู้อื่น ให้มีโทษที่หนักกว่ามาตรา 295 มาตรานี้เป็นบทบัญญัติให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นหากมีพฤติการณ์หรือมีมูลเหตุจูง

⁴⁷ ศาสตราจารย์พิเศษหม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์, คำบรรยายคดีบัณฑิต ภาค 1 สมัยที่ 72, (ม.ป.ท.: ม.ป.ท., 2562), น. 67-70.

⁴⁸ เพิ่งอ้าง.

ใจมาจากข้อหนึ่งข้อใดในมาตรา 289 เช่น ทำร้ายบุพการี ทำร้ายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ทำร้ายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน แต่ผู้กระทำจะต้องกระทำการอันเป็นความผิดมาตรา 295 ครบถ้วนแล้ว เช่น ชกบิดาหน้าแตกเลือดไหลเป็นความผิดมาตรา 296 ประกอบมาตรา 289 (1) หากชกบิดาได้รับบาดเจ็บเพียงฟกช้ำ ผิดเพียงมาตรา 391 เท่านั้น ไม่ใช่พยายามตาม มาตรา 296

และต้องเน้นว่าเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 296 หรือที่เรียกว่า "เหตุฉกรรจ์" นั้น ผู้กระทำต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้ตนต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 62 วรรคท้าย ถ้าไม่รู้ก็ไม่ถือว่ามีเจตนากระทำความผิดอันเป็นเหตุฉกรรจ์นั้น เช่น ทำร้ายบิดาโดยไม่รู้ว่าเป็นบิดา ก็รับผิดเพียงมาตรา 295 เท่านั้น⁴⁹

จึงพิจารณาได้ว่าเหตุฉกรรจ์ในมาตรา 296 นั้นเป็นการนำเอาบทบัญญัติของมาตรา 289 มาใช้ แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเหตุอื่นๆที่น่าจะเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นจากมาตรา 295

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์ของการทำร้ายร่างกายซึ่งมีบัญญัติไว้ในมาตรา 296 โดยให้นำเอามาตรา 289 มาเป็นหลักในการพิจารณาเพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษสูงขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายทั่วไปในมาตรา 295 โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตราดังกล่าวได้นำเอาเรื่องของการคำนึงถึงบุคคลหรือฐานะของบุคคลมาพิจารณาในการกำหนดโทษให้สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งได้กำหนดไว้แก่ บุพการี เจ้าพนักงาน ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าเป็นการนำแนวคิดที่ดีและเหมาะสมที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น และมีความเห็นว่าเหตุฉกรรจ์ในมาตรา 296 นั้นยังไม่ครอบคลุมบุคคลหรือฐานะของบุคคล ซึ่งมีความสำคัญที่จะนำมาแก้ไขว่าหากเป็นการทำร้ายร่างกายบุคคลดังกล่าวแล้วก็เห็นควรที่จะต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไป เนื่องจากผู้ถูกทำร้ายในบางฐานะอาจจะไม่กล้าที่จะไปใช้สิทธิของตนในการขอความช่วยเหลือ ฟ้องร้องดำเนินคดี โดยอาจจะเป็นเพราะผู้ที่ถูกทำร้ายร่างกายนั้นต้องพึ่งพาอาศัยหรือโดยเหตุอย่างใด จึงเห็นควรที่จะอุดช่องว่างของการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้นให้ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายบุคคลธรรมดา มิใช่เพียงแต่แก้ไขเยียวยา เพราะอาจจะไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ที่ถูกทำร้ายร่างกายได้

⁴⁹ สหรัฐ กิติ สุกการ, หลักและคำพิพากษากฎหมายอาญา, (ม.ป.ท: ม.ป.ท, 2563), น. 472.

ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวเปิดเผยว่า สถิติความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ 2564 ระหว่างเดือน ต.ค.2563 – พ.ค.2564 มีผู้ถูกระบาดด้วยความรุนแรงในครอบครัว 1,492 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 81% แบ่งเป็นความสัมพันธ์สามี-ภรรยา 39% รัยกลางคน 32.4% และรัยผู้ใหญ่ออนตั้น 32.1% ซึ่งมักไม่ดำเนินคดีสูงถึง 78% ปัญหาที่พบ เป็นการทำร้ายร่างกายมากที่สุดถึง 64.5% รองลงมาคือ จิตใจ 31.4% และเรื่องเพศ 3.6% ซึ่งมีปัจจัยกระตุ้น คือ ยาเสพติด สุรา อาการหึงหวง การมีโทสะ การรู้สึกรว่าตนเองมีอำนาจมากกว่า การมีปัญหาสุขภาพทางจิต และความเครียดทางเศรษฐกิจทั้งนี้สถานที่เกิดเหตุมักเกิดภายในบ้านของตนเอง โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร นับว่ามีผู้ถูกระบาดความรุนแรงเพิ่มขึ้นมาก⁵⁰

จึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้มีการก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย จิตใจ หรือในเรื่องของการคุกคามทางเพศ และโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้ที่ถูกทำร้ายดังกล่าว ส่วนใหญ่จะไม่กล้าที่จะดำเนินคดีกับผู้ที่กระทำคามผิด โดยกลัวว่าอาจจะอายผู้คนรอบข้าง หรือจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ที่ทำร้าย หรือกลัวว่าจะเสียชื่อเสียง ซึ่งมีกฎหมายเกี่ยวกับการทำร้ายบุคคลในครอบครัวไว้เป็นการเฉพาะ ดังนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระบาดด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

มาตรา 3 ให้นิยามความหมายของความรุนแรงในครอบครัวไว้ว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใดๆโดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตราย แก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

ทั้งนี้ หากพิจารณาให้ลึกจะพบว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมักเกิดจากความกดดันในปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

⁵⁰ สำนักข่าวอิสรา, “วิกฤติโควิด'ปัจจัยเสี่ยงความรุนแรงในครอบครัว,” สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/99838-isranews-v.html>

1. ระดับตัวบุคคล เช่น ประสบปัญหาระหว่างตั้งครรภ์ น้ำหนักแรกเกิดต่ำ พิกัด ปัญหาอ่อน เคยเห็นหรือเคยถูกทำร้ายในวัยเด็ก มีความภูมิใจในตัวเองต่ำ มีการดื่มสุรา ใช้สารเสพติดต่างๆ ขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์ปัญหาทางจิต

2. ระดับครอบครัว เช่น เป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุน้อย เป็นพ่อหรือแม่ที่เลี้ยงลูกตามลำพังเป็นครอบครัวใหญ่ที่อยู่อย่างแออัด ครอบครัวหย่าร้าง ผู้ปกครองมีการศึกษาไม่สูงมีทัศนคติต่อการใช้ความรุนแรงในทางบวก

3. ระดับเพื่อนบ้านและชุมชน เช่น มีการย้ายที่อยู่บ่อยๆ อยู่ในชุมชนแออัด เป็นครอบครัวเดี่ยว ไม่ค่อยได้ติดต่อกับสังคมภายนอก มีแหล่งสุรา สารเสพติดอยู่ใกล้ๆ ในชุมชนไม่ช่วยเหลือกันและกัน

4. ระดับสังคม เช่น สังคมที่อาศัยมีการแบ่งชนชั้น เชื้อชาติ วัฒนธรรมหรือสื่อในสังคมนั้นๆ มีการแสดงเรื่องความรุนแรงอยู่เป็นประจำ

แต่ต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวลุกลามและความรุนแรงมากขึ้นก็คือ ความเชื่อผิดๆ ว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว จึงทำให้ผู้ถูกกระทำปกปิดปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ขอความช่วยเหลือแม้จะสามารถทำได้ก็ตาม รูปแบบการกระทำความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว พบได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. ความรุนแรงทางด้านร่างกาย เช่น การผลัก ตบตี ต่อย เตะ ทูบ กระแทบ กระชาก บีบคอ ล่ามโซ่ กักขัง รวมไปถึงการทำร้ายร่างกายด้วยอาวุธหรือของมีคมต่างๆ จนได้รับบาดเจ็บสาหัส นอกจากนี้ การสำส่อนทางเพศอันเป็นเหตุให้ภรรยาและบุตรติดเชื่อโรคร้าย ก็เป็นการทำร้ายร่างกายอย่างหนึ่งด้วย

2. ความรุนแรงทางด้านจิตใจ เช่น การพูดประชดประชัน คำว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย ตะคอก ตวาด ทำให้ขายหน้า เปรียบเทียบเป็นสัตว์ ประณามว่าชั่วช้า ข่มขู่ การโดดเดี่ยว ไม่ให้คบกับบุคคลอื่น การมีภรรยาหลายคนในเวลาเดียวกัน การไม่รับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

3. ความรุนแรงทางด้านเพศ เช่น การใช้กำลังบังคับภรรยาให้มีเพศสัมพันธ์ในลักษณะที่ภรรยาไม่ชอบและไม่ต้องการ การบังคับให้ภรรยาขายบริการทางเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่น การมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาโดยไม่คำนึงว่าภรรยาจะมีความสุขหรือไม่ เป็นต้นกฎหมายช่วยได้

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้วสามารถอธิบายความหมาย หรือลักษณะของ “ความรุนแรงในครอบครัว” ได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) การกระทำใดๆโดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ ของบุคคลในครอบครัว

กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดใดๆโดยมีเจตนาเพื่อให้เกิดอันตราย แก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ก็ถือเป็นการกระทำ “ความรุนแรงในครอบครัว” ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดผลบาดเจ็บสาหัส บาดเจ็บธรรมดาหรือไม่ถึงกับเป็นอันตรายใดๆเลยก็ตามดังนั้นจะต้องพิจารณาจากเจตนาที่มุ่งประสงค์เป็นสำคัญว่าเจตนาที่มุ่งประสงค์ต่อการกระทำ นั้นถึงขนาดที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพด้วยหรือไม่⁵¹

“อันตรายต่อร่างกาย” หมายถึง การทำให้ได้รับความบาดเจ็บแก่ร่างกายไม่ว่าจะโดยใช้กำลัง ทำร้ายหรือไม่และไม่จำเป็นต้องถูกเนื้อต้องตัว เช่น หลอกให้เขาเดินตกหลุมที่ขุดักเอาไว้จนได้รับบาดเจ็บ ทำให้เขาตกใจจนกระโดดหนีจากบ้านล้มลงถึงขาหักข้อมือเป็นอันตรายแก่ร่างกายทั้งสิ้น บาดแผลที่เกิดจากการถูกกระทำไม่จำเป็นต้องมีแผลโลหิตไหลภายนอกอาจเป็นแผลเลือดไหลอยู่ภายในก็ได้ ซึ่งพิจารณา ได้ว่า การกระทำอันตรายต่อร่างกาย เป็นการกระทำที่มุ่งประสงค์ให้เกิดเป็น อันตรายต่อร่างกายของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ ซึ่งบางกรณีอาจต้องใช้หลักเกณฑ์การวินิจฉัยทางการแพทย์ เช่น สามีตบตีทำร้ายร่างกายภรรยาเกิดผลบาดเจ็บต่ออวัยวะภายในของภรรยา เป็นต้น

“อันตรายต่อจิตใจ” หากพิจารณาความหมายในประมวลกฎหมายอาญา ประกอบกับคำพิพากษา ศาลฎีกา (คำพิพากษาฎีกาที่ 680/2488 ,ที่ 569/2496) การกระทำใดจะถือเป็นอันตรายต่อจิตใจต้องเป็นกรณีที่มีการกระทำนั้นถึงขนาดที่ทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อจิตสภาพจิตผิดปกติ เช่น สลบ หมดสติ มึนงง จิตฟั่นเฟือน ตกใจกลัวถึงขนาดประสาทเสียหรือวิตกกังวล จนประสาทเสีย ซึ่งอาจต้องพิสูจน์ได้ในทางการแพทย์หรือจิตเวช ส่วนการทำให้โกรธ ทำให้กลัว ทำให้เสียความรู้สึกน้อยใจ เจ็บใจ แค้นใจ ถูกเหยียดหยาม หรือการทำให้เสียใจโดยทั่วไปเป็นเพียงอารมณ์ซึ่งเป็นอาการ

⁵¹ คู่มือการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนและผู้ประนีประนอมตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวกระทรวง การ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

อันเกิดจากจิตใจไม่ใช่เป็นอันตรายที่เกิดกับจิตใจโดยแท้ เช่น การที่สามีไปมีภรรยาอื่นทำให้ภรรยา หลวงเสียใจ คังนี้ย่อมไม่เป็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เพราะเป็นอารมณ์ไม่ใช่เป็นอันตรายแก่จิตใจ เพราะอารมณ์ความรู้สึกที่เรียกว่า “จิต” นี้ไม่มีตัวตนจึงถูกทำร้ายไม่ได้เป็นเพียงการเปรียบเทียบเท่านั้น⁵² แท้จริงร่างกายส่วนที่รับรู้ในสิ่งเหล่านี้ คือ สมอง ดังนั้นการทำร้ายจิตใจตาม กฎหมายจึงได้แก่ การทำร้ายจนสมองเสียหายหากเนื้อสมองหลุดหายก็เป็นส่วนของร่างกายจึงเป็นการ ทำอันตรายแก่ร่างกายได้ แต่ถ้าหากเนื้อสมองไม่เสียหายแต่ทำให้สมองหยุดสั่งการหรือสั่งการอย่าง ผิดๆ ถึงขั้นที่เรียกได้ว่าเป็นอันตรายต่อจิตใจ ซึ่งบางกรณีอาจต้องพิสูจน์ได้ในทางการแพทย์หรือจิตเวช ดังนั้น คำว่า “จิตใจ” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ. 2550 ไม่ใช่ความรู้สึกหรืออารมณ์การทำ ร้ายจิตใจจึงมิใช่ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีมากระทบจิตใจ เช่น เสียใจ เจ็บใจ แค้นใจ

“อันตรายต่อสุขภาพ” หมายถึง การกระทำนั้นทำให้เสียสุขภาพหรือเกิดอาการเจ็บป่วยทาง ร่างกายหรือสุขภาพกายแต่ไม่รวมสุขภาพจิต ซึ่งจำต้องอาศัยการวินิจฉัยทางการแพทย์เช่นเดียวกัน เช่น การแอบใส่ยาลดน้ำหนักให้ภรรยากินเพื่อให้ลดน้ำหนัก อย่างรวดเร็ว หรือสามีรู้ว่าภรรยาแพ้นมแมวแต่ กลับนำ แมว 20 ตัว มาเลี้ยงเพื่อให้อาการกำ เริบการกระทำดังกล่าวเหล่านี้ถือเป็นการอันตรายต่อสุขภาพ

2) กระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือ สุขภาพ ของบุคคลในครอบครัว กล่าวคือ ผู้กระทำการใดๆ โดยเจตนาซึ่งการกระทำดังกล่าว มีลักษณะที่ วิญญูชนพิจารณาแล้วเห็นว่า “น่าจะก่อให้เกิดอันตราย” แก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลใน ครอบครัว แม้ผู้กระทำจะไม่ว่าการกระทำดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือ สุขภาพของบุคคลในครอบครัว เช่น สามีอารมณ์ฉุนเฉียวขว้างปาสิ่งของในบ้าน หรือสามีหลอกภรรยา ให้ตกใจกลัวว่าจะมีคนมาลอบทำร้ายร่างกาย หรือสามีขับรถนำหวาดเสียวเพื่อขู่ให้ภรรยาเกิดความกลัว หรือบิดาลงโทษบุตรที่ติดเล่นเกมออนไลน์ด้วยการให้บุตร อดอาหาร 1 วัน กรณีเช่นนี้ถือเป็นการ กระทำในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจแล้ว เพราะการกระทำดังกล่าวเป็น ความผิดที่ไม่ต้องการผลแก่น่าจะเกิดผลก็ถือเป็นความรุนแรงในครอบครัวแล้ว โดยผู้กระทำต้องมี เจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว

⁵² รายงานฉบับสมบูรณ์ชุดความรู้สำหรับพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิบัติงาน ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการ กระทำ ความ รุนแรงในครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3) บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัว ต้องกระทำการไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท เช่น การบังคับให้บุตรอยู่ในบริเวณที่ตนกำหนดโดยไม่ให้ออกไปไหนมาไหนโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร

องค์ประกอบภายในของความผิดตามกฎหมายนี้จะครอบคลุมเฉพาะการกระทำโดยเจตนา ซึ่งเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น จึงจะเข้าองค์ประกอบภายในของความผิดในคดีความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากในบทนิยามของความรุนแรงในครอบครัว ในตอนท้ายได้กำหนดไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท ซึ่งเป็นกระทำความคิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและ พฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

มาตรา 3 “บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถทำความเข้าใจได้ว่า “บุคคลในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัตินี้มีความหมายกว้างและนอกเหนือจากความหมายในกฎหมายครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นบุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัตินี้ จึงหมายรวมถึง คู่สมรส หมายถึง ชายและหญิงที่อยู่ร่วมกันโดยจดทะเบียนสมรส คู่สมรสเดิม หมายถึง ชายและหญิงที่เคยจดทะเบียนสมรส ต่อมาภายหลังได้ จดทะเบียนหย่า ผู้ที่อยู่กิน หรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส คือ ชายและหญิงที่อยู่กินเป็นคู่สามีภรรยา โดยมิได้จดทะเบียนสมรส และปัจจุบันยังคงอยู่กินฉันสามีภรรยาด้วยกันอยู่หรือแยกทางกันแล้ว บุตร หมายถึง บุตรตามความเป็นจริง (บุตรที่สืบสายโลหิตจากบิดามารดา ของตน) ได้แก่ บุตรบุญธรรม ซึ่งต้องมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ตามพระราชบัญญัติ การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

สมาชิกในครอบครัว มีความหมายกว้าง หมายถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทาง สายโลหิต หรือทางญาติพี่น้องกัน เช่น บิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือ ร่วมแต่บิดาหรือมารดา ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น

บุคคลใดๆที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หมายถึงบุคคลใดที่มีชื่อบุคคลตามข้อ 1-6 ที่ต้องพึ่งพาอาศัยไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจหรือสังคม และต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นต้องพึ่งพาอาศัยหรืออยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ในขณะที่มีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว

ประเด็นน่าสนใจ คือ พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยง พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงที่มีได้พึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกระทำความรุนแรงต่อกันเนื่องจากมิได้เป็นญาติสืบสายโลหิตกันถ้าหากมิได้พึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกันการกระทำดังกล่าวจะไม่นำเป็นความรุนแรงในครอบครัว⁵³ หรือไม่กรณีดังกล่าวอาจต้องอาศัยการตีความเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายโดยอาจต้องพิจารณาถึงสภาพจิตใจรวมทั้งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวอื่นๆ ด้วย

มาตรา 4 “ ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ

ให้ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบเลือนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วยให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้

จากบทบัญญัติดังกล่าว สามารถพิจารณาได้ดังนี้

1) พฤติการณ์ของการกระทำที่จะเข้าองค์ประกอบความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ. 2550 ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ผู้กระทำความผิด ต้องเป็นบุคคลในครอบครัวตามความหมายใน มาตรา 3 ได้แก่ คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

(2) ลักษณะของการกระทำความผิดต้องเป็นการกระทำใดๆโดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพหรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลใน

⁵³ รายงานฉบับสมบูรณ์ ชุดความรู้สำหรับพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิบัติงาน ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยคณะสังคมศาสตร์มหาวิทาลัยเกษตรศาสตร์

ครอบครัวต้องกระทำการไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาทตามองค์ประกอบความผิดที่กล่าวแล้ว

(3) ผู้เสียหาย หรือเหยื่อจากการกระทำความผิดต้องเป็นบุคคลในครอบครัวตามความหมายในมาตรา 3 ได้แก่ คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตรบุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัวรวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

2) การกำหนดโทษทางอาญาความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ โดยศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในมาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญาได้ตามมาตรา 12

3) ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นเนื่องจากการกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวนี้อาจมีความผิดทางอาญฐานอื่นหรือกฎหมายอื่นอีกด้วย เช่น มีการกักขังย่อมมีความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญา การดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดยอมดำเนินคดีทั้งสองข้อหา ดังนั้นผลของการยอมความในความผิดฐานกระทำรุนแรงในครอบครัวจึงไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นความผิดต่อแผ่นดินตามข้อหาอื่นๆ ให้ระงับไปด้วย เว้นแต่ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ให้ความผิดดังกล่าว เป็นความผิดอันยอมความได้ เนื่องจากความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 เป็นความผิดอาญาแผ่นดินยอมความไม่ได้ แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีเจตนารมณ์เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวจึงกำหนดให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 เป็นความผิดยอมความกันได้เช่นกัน (ข้อสังเกต : หากเป็นกรณีความผิดกรรมเดียว ที่ผิดต่อกฎหมายหลายบทที่ความผิดอาญาแผ่นดินฐานอื่นที่มีโทษไม่สูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ผลของการยอมความในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะมีผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาในความผิดต่อแผ่นดินฐานอื่นที่มีโทษไม่สูงกว่านั้นหรือไม่ เช่น ความผิดฐานทำร้ายไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่กายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 391 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท)

จากบทบัญญัติมาตรา 4 กำหนดอัตราโทษความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้เพียงจำคุกไม่เกินหกเดือนปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นการกำหนดโทษเพียงเล็กน้อยอีกทั้งยังให้ถือว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ เนื่องจากกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้คู่กรณีได้ประนีประนอมกันภายใต้เงื่อนไขตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง ได้แก่ การบำบัดฟื้นฟู การคุมความประพฤติ การละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น และตามที่ทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันเพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นหลัก ทั้งนี้กฎหมายยังให้อำนาจศาลกำหนดมาตรการแทนการลงโทษ ตามมาตรา 12 อีกด้วย⁵⁴

จึงเห็นได้ว่าในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พุทธศักราช 2550 นั้น ได้อธิบายไว้ว่า การกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นให้เป็นความผิดอันยอมความได้ และในวรรคสองของมาตราดังกล่าวก็กล่าวไว้ด้วยว่า หากการกระทำนั้นเป็นความผิดตามมาตรา 295 ก็ให้ถือว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ เห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ไขและฟื้นฟูให้บุคคลในครอบครัวได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอีกต่อไปเพื่อยังคงไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว แต่เมื่อมองอีกแง่มุมหนึ่งก็จะเห็นได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้นมีผลกระทบเป็นอย่างมากและนำไปสู่ผลเสียในสังคมอีกต่อไป เพราะวาบุคคลที่ถูกทำร้ายในครอบครัวนั้นมักจะถูกกดขี่ข่มเหงเป็นเวลานานและไม่กล้าที่จะร้องขอความช่วยเหลือ อีกทั้งหากผู้ที่ถูกกระทำนั้นเป็นเด็กก็อาจจะเกิดปัญหาตามมา เช่น หนีออกจากบ้าน เป็นโรคซึมเศร้า เครียด และไม่มีที่พึ่งทางใจ เป็นต้น และอาจจะเกิดผลกระทบต่างๆตามมาอีกมากมาย

ซึ่งในเรื่องของผู้วิจัยในเรื่องของการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองด้วยประการอื่นใดนั้น ก็ตรงกับคำจำกัดความของพระราชบัญญัตินี้ของคำว่า สมาชิกในครอบครัว เพราะ ผู้อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองก็รวมทั้งทางพฤตินัยและทางกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ญาติที่อยู่ในความหมายนี้ทั้งสิ้น

ต่อมาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พุทธศักราช 2550 ได้ถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ในมาตรา 3 ที่

⁵⁴ “คู่มือ การปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://lib.swu.ac.th/images/Documents/Researchsupport/apa_swu.pdf

บัญญัติไว้ว่า ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพื่อแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ยังมีช่องว่างเพื่ออุดช่องว่างและครอบคลุมให้มากกว่าเดิม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562

“ความรุนแรงภายในครอบครัวของสังคมไทย” เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยที่คนในสังคมส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเพียงเรื่องส่วนตัวภายในครอบครัวเท่านั้น จึงทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวดังกล่าวยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ได้รับความสนใจและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเท่าที่ควร โดยที่การถูกระทำด้วยความรุนแรงส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นกับเด็กและผู้หญิงทั้งในบทบาทของภรรยา บุตร และบุตรบุญธรรม ที่ถูกอบรมสั่งสอนมาโดยตลอดว่า “ความในอย่านำออก” ดังนั้น เด็กและผู้หญิงที่ถูกระทำด้วยความรุนแรงในบทบาทดังกล่าวจึงต้องจำทุกข์ทรมานตลอดจนกระทั่งมี พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ที่กำหนดให้การกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นฐานความผิดทางอาญา และกำหนดรูปแบบวิธีการขึ้นตอนและหลักการปฏิบัติที่มีลักษณะแตกต่างจากคดีอาญา โดยให้คำจำกัดความของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง “การกระทำใดๆโดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนา ในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ เสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท และให้คำจำกัดความของคำว่า “บุคคลในครอบครัว” หมายถึง “ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่ กินฉันสามีภริยา โดยมีได้จดทะเบียนสมรส บุตรบุญธรรม รวมทั้งบุคคลใดที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ใน ครัวเรือนเดียวกัน”

และด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปรวมถึงกฎหมายยังคงมี “ช่องโหว่” และ “อุปสรรค” กระทั่ง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวจึงได้รวบรวมปัญหา อุปสรรครวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ จากเวทีวิชาการ “เครือข่ายวิชาการครอบครัวศึกษา” เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นจากมติที่ประชุมสมัชชาครอบครัวระดับชาติ ประจำปี พ.ศ.2555 ที่เสนอให้ปรับปรุงพ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ให้เป็นกฎหมายที่มีทั้งการส่งเสริมพัฒนาครอบครัวตามวงจรชีวิต

(Family Life Cycle) ซึ่งกระบวนการพัฒนาของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวเริ่มจากการที่หญิงและชายแต่งงานหรืออยู่กินฉันสามีภรรยา จนกระทั่งคู่แต่งงานสิ้นชีวิตลง รวมทั้งการกำหนดให้มีมาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือ เยียวยา และปรับเปลี่ยน พฤติกรรมผู้กระทำความรุนแรง ที่นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบัน ครอบครัวเพื่อพิจารณาหาแนวทางที่เหมาะสม รวมถึงการพิจารณาให้พนักงานสอบสวน เมื่อได้รับเรื่องการร้องทุกข์ส่งเรื่องไปยังศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวคือ หน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ. เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพหากเกิดกรณีผู้กระทำความรุนแรง เสพสุรา ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ มีการบำบัดฟื้นฟูทางจิต และให้ส่งมอบอาวุธ สามารถยื่นคำร้องพร้อมส่ง คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลภายใน 8 ชั่วโมงนับแต่การออกคำสั่งฯ ซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ ในการจัดทำร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ.2562 ของประเทศไทย⁵⁵

กรณีสภาพปัญหาดังกล่าวจึงนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายเสียใหม่โดยคณะรัฐมนตรีสมัยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี เสนอร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยมีหลักการ “ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” และสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติเห็นชอบให้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2562 และรัฐบาลได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 นั่นคือพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562⁵⁶ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2562 เป็นต้นไปโดยพระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ที่ต้องการจะปิดช่องว่างของพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยกเลิกความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่สามารถยอมความได้แต่ให้มาใช้เป็นคดีอาญาและดำเนินการควบคุม

⁵⁵ ณัฐธยา ศตสุข, “สาระที่ควรรู้เมื่อพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ประกาศใช้,”

https://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/sorpor/image_mf_equality/year62_63/2562Family01.pdf

⁵⁶ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562. มาตรา 3 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นก หนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป. (22 พฤษภาคม 2562). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 136, ตอนที่ 67 ก, น. 172

ไปกับการคุ้มครองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดความเกรงกลัวและยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 7 หมวดและบทเฉพาะกาลประกอบด้วยบทบัญญัติทั้งสิ้น 47 มาตราโดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1) ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

2) กำหนดบทนิยามที่สำคัญ เช่น “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใดๆที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกัน โดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ เสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัว ต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ

บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตรบุญธรรม รวมทั้งบุคคลใดๆที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

3) กำหนดกลไกการดำเนินงานส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัวครอบคลุมทุกภาคส่วน แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น

3.1 การดำเนินงานระดับชาติโดยกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครอง สถาบันครอบครัว คณะกรรมการประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรี มอบหมายเป็นประธานกรรมการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่งจำนวน 7 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 คน โดยให้อธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ สำหรับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นั้น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี โดยมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้กำหนด ส่วนการพ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นไปตามวาระและตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดสำหรับองค์ประชุมของคณะกรรมการ นั้นต้องมีกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง (มาตรา 6 - มาตรา 10)

คณะกรรมการฯทำหน้าที่กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และแผนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ (โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี) กำหนดแผนงาน มาตรการและแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ ติดตามและ ประเมินผลการดำเนินงานฯ เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีส่งเสริมให้มีการสนับสนุน ประสานงาน ติดตามผลและช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ เอกชนและภาคประชาสังคม รวมถึงออก ระเบียบหรือประกาศและปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้คณะกรรมการฯยังมีอำนาจ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (มาตรา 11- มาตรา 12)

3.2 การดำเนินงานระดับจังหวัดกำหนดให้มีศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว สาระสำคัญดังนี้ (มาตรา 13 และมาตรา 14) ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวในระดับจังหวัด มี หน้าที่และอำนาจดำเนินการ ให้เป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนหลัก แผนงาน มาตรการและ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ ให้ความรู้ความเข้าใจ คำปรึกษาแนะนำและไกล่เกลี่ย ประนีประนอม เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ดำเนินการตามแผนงาน และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงติดตามและ รายงานผลการดำเนินงานต่ออธิบดี และรัฐมนตรีให้ความช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ครอบครัวที่อยู่ใน ภาวะยากลำบากและในการปฏิบัติหน้าที่ ตามพระราชบัญญัตินี้ หัวหน้าศูนย์หรือผู้ซึ่งหัวหน้าศูนย์ มอบหมายให้ถือเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ศูนย์ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยให้ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวทำหน้าที่เป็นศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองและให้อธิบดีกรมกิจการ สตรีและสถาบันครอบครัวเป็นหัวหน้าศูนย์ ส่วนในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นให้สำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองโดยให้พัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นหัวหน้าศูนย์

3.3 การดำเนินงานระดับท้องถิ่นกำหนดให้มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเป็นกลไก สำคัญมีหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของครอบครัว สาระสำคัญดังนี้ การจดทะเบียนเป็น ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หรือ ศพค. กฎหมายกำหนดว่า องค์กรเอกชนใดที่มีวัตถุประสงค์หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวหรือการคุ้มครอง สวัสดิภาพอาจจดทะเบียน เป็นศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งเรียกย่อว่า “ศพค” การจดทะเบียนเป็น ศพค. ให้เป็นไปตาม

หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำหนดไว้ในระเบียบ (มาตรา 15) กำหนดให้ สพค. อาจยื่นคำขอเพื่อให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาให้การช่วยเหลือหรือการสนับสนุนด้านการเงิน ด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ ด้านพัฒนาบุคลากรหรือด้านอื่นใด โดยการยื่นคำขอรับการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนดังกล่าวให้เป็นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่รัฐมนตรีกำหนดในระเบียบ (มาตรา 16)

4) การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

4.1 การประสานงานความรู้ความเข้าใจกำหนดให้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวทำหน้าที่ประสานงานกับกระทรวงมหาดไทยเพื่อดำเนินการให้นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว สพค. หรือองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการพัฒนาครอบครัวมีความรู้และความเข้าใจในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ในการดำเนินการเพื่อทำให้มีความรู้ความเข้าใจ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ความสมบูรณ์ของการสมรส การสิ้นสุดแห่งการสมรส การเป็นบิดามารดากับบุตร สิทธิหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร บุตรบุญธรรม ค่าอุปการะเลี้ยงดู มรดกและพินัยกรรม การคุ้มครองสวัสดิภาพ ความรู้และทักษะในการเลือกคู่ครอง การดำรงชีวิตคู่ การเตรียมความพร้อมก่อนและหลังตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูบุตร การประกอบอาชีพ สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมือง ในการดำเนินการดังกล่าว ให้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวดำเนินการให้เกิดการร่วมมือประสานงาน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว (มาตรา 17)

4.2 การให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว ในกรณีที่ชายหญิงใดประสงค์จะจดทะเบียนสมรส หากมีการร้องขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวอาจให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวตามที่ได้มีการร้องขอนั้น หรือประสานศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว สพค. หรือองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวให้ดำเนินการแทนได้ (มาตรา 18) ในกรณีที่มิมีปัญหาหรือต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของครอบครัว บุคคลในครอบครัวอาจขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องของครอบครัวต่อศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว สพค. หรือหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวได้ตามความ

เหมาะสม (มาตรา 19) ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวกำหนดให้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือภาคเอกชนเพื่อทำการให้สิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษ แก่บุคคลในครอบครัวและประกาศการให้สิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษดังกล่าวให้ทราบโดยทั่วกัน และในกรณีที่ครอบครัวใดประสบความยากลำบากจนถึงขนาดที่ไม่อาจให้การดูแลและเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวได้ อาจร้อง ขอความช่วยเหลือที่ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด ในระเบียบโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี (มาตรา 20)

4.3 การช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากร หรือการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนอื่นใดต้องเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจจะต้องดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และในกรณีที่นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการใดประสงค์จะดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวดังกล่าว เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวแก่บุคลากรในสังกัด อาจขอให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากร หรือการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนอื่นใด ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดในระเบียบโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ (มาตรา 21)

5) การคุ้มครองสวัสดิภาพ

5.1 การคุ้มครองสวัสดิภาพ คือ การดำเนินการเพื่อให้บุคคลในครอบครัวได้รับความปลอดภัยมีความสัมพันธ์ที่ดีและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำและให้หมายความรวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองหรือการป้องกันบุคคลในครอบครัวไม่ให้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และการป้องกันการกระทำความผิดอาญาซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว การส่งเสริม หรือการสนับสนุนไม่ให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนการไกล่เกลี่ย การเยียวยา การบำบัด ฟื้นฟู และการติดตามดูแลบุคคลในครอบครัวเมื่อเกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา 22)

5.2 การแจ้งข้อมูลหรือข่าวสารต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีผู้ใดพบเห็นหรือทราบว่ามี การกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้แจ้งข้อมูลหรือข่าวสารต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือแจ้งต่อศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว โดยตรง เพื่อให้การคุ้มครองสวัสดิภาพ การแจ้งข้อมูลอาจกระทำได้โดยวาจา เป็นหนังสือ ทาง โทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด และต้องกระทำโดยสุจริตจึงจะได้รับความคุ้มครอง เมื่อได้มีการแจ้งแล้ว กฎหมายกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยไม่ชักช้า เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพต่อไป (มาตรา 23 และมาตรา 24)

5.3 การดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ พนักงานสอบสวน ส่งสำเนาบันทึกการร้องทุกข์หรือ กล่าวโทษไปยังศูนย์ท้องที่ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษว่า มีการกระทำความผิดอาญาซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่า มีลักษณะเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำเนาบันทึกการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษไปยังศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวที่ตั้งอยู่ในท้องที่นั้น โดยไม่ชักช้า แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการ หากพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดีเห็นว่าเป็นคดีอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวให้พนักงานอัยการนั้นแจ้งให้ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวทราบด้วย

เมื่อศูนย์ได้รับแจ้ง หัวหน้าศูนย์อาจยื่นคำขอต่อศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาในระหว่าง ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อให้รอการพิพากษาคดีนั้นไว้ก่อนก็ได้ ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ได้รับคำขอดังกล่าวจะพิพากษาคดีโดยไม่รอการพิพากษาคดีนั้นไว้ก่อนก็ได้ (มาตรา 25) ในกรณีที่ศาลที่พิจารณาสั่งรอการพิพากษาคดีไว้ให้ศูนย์ส่งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพและผลการปฏิบัติตามคำสั่ง คุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาล โดยไม่ชักช้า (มาตรา 26)

ในกรณีที่เด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงใน ครอบครัว ให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ (มาตรา 27) ในกรณีที่ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวเห็นสมควรให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพ ศูนย์ฯ มีอำนาจ ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพได้ (มาตรา 28) ศูนย์ฯ ที่ยื่นคำร้องดังกล่าวอาจเสนอ มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือป้องกันการ กระทำความรุนแรงในครอบครัวซ้ำอีกประกอบการพิจารณาของศาลด้วยก็ได้ โดยมาตรการคุ้มครอง สวัสดิภาพนั้นอาจเป็นการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น (1) ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกำหนดระยะเวลา (2) ห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวก่อเหตุหรือ ช่วยยู่ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม (3) ห้ามเสพสุราหรือสิ่งเสพติดใด ๆ ตามกำหนดระยะเวลา (4) ห้าม

ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าใกล้หรือเข้าไปในที่อยู่ของผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น (มาตรา 29)

หัวหน้าศูนย์อาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งให้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ของศูนย์ฯ มาให้ความเห็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพก็ได้ ในกรณีที่มีการร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวโดยบุคคลอื่นใดซึ่งมิใช่ศูนย์ฯ ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีที่มีการร้องขอต่อศาลเพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพ หากศาลเห็นว่าเหตุจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองหรือช่วยเหลือผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัว ศาลอาจมีคำสั่งให้ศูนย์ฯ ดำเนินการให้ความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือแก่บุคคลดังกล่าว (มาตรา 30 และมาตรา 31)

เมื่อศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวต้องปฏิบัติตาม ศาลจะกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดไว้ด้วยก็ได้ (มาตรา 32) ศาลอาจมีคำสั่งให้ศูนย์ฯ ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่ติดตามกำกับให้ผู้กระทำความรุนแรง ในครอบครัวปฏิบัติตามคำสั่งและรายงานให้ศาลทราบตามระยะเวลาที่เห็นสมควร (มาตรา 33) ศาลมีอำนาจออกหมายจับกรณีจงใจฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีผู้อยู่ภายใต้บังคับคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของศาลผู้ใดจงใจฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้นั้นมาซึ่งจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน ถ้าผู้นั้นได้รับการปล่อยชั่วคราวศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้ (มาตรา 34) นอกจากนี้ ศาลอาจมีคำสั่งยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพก่อนครบระยะเวลาที่กำหนดไว้หรืออาจมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยเพิ่มเติมหรือลดเงื่อนไขหรือเพิ่มหรือลดระยะเวลาในการคุ้มครองสวัสดิภาพก็ได้ ในกรณีที่ความปรากฏต่อศาลเอง หรือจากรายงานของศูนย์ฯ ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือจากคำร้องหรือคำแถลงของผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลในครอบครัวว่าเหตุการณ์เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้นั้นเปลี่ยนแปลงไป (มาตรา 35)

ในกรณีที่เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ประกอบกับ ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวถูกดำเนินคดีอาญาอันเนื่องมาจากการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวด้วย หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ครบถ้วนแล้วให้ความคิดทางอาญามีผลเป็นความผิดอันยอมความ ได้ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัตินี้บัญญัติ (มาตรา 36) ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่หากรอเข้าไปจะเกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือจิตใจของบุคคลใน ครอบครัวซึ่งไม่อาจขอศาล ตามมาตรา 29 ได้ทันการณ์ หัวหน้าศูนย์มีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพชั่วคราวได้เท่าที่จำเป็น เมื่อได้มีคำสั่งดังกล่าวแล้วให้หัวหน้าศูนย์ยื่นคำร้องพร้อมกับคำสั่งดังกล่าว ต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง (มาตรา 37 และมาตรา 38)

5.4 การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเมื่อมีการแจ้งหรือมีการ ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องคดีอาญา อันมีลักษณะเป็นการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ห้ามผู้ใดลงพิมพ์โฆษณาหรือเผยแพร่ต่อ สาธารณชน อย่างไรก็ดีในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลในครอบครัว ในกรณีที่เป็น ไปเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาหรือ ประโยชน์ของทางราชการหรือประโยชน์สาธารณะ หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอม เป็นหนังสือจากบุคคลผู้นั้นและการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต้องดำเนินการตามกฎหมาย เกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสารด้วย (มาตรา 39)

5.5 พนักงานเจ้าหน้าที่ (พนักงานเจ้าหน้าที่ คือ ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้หมายความร่วมมือถึง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) มีอำนาจเข้าไปใน เลหสถาน หรือสถานที่เกิดเหตุมีอำนาจออกหนังสือเรียกผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงรวมทั้งให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานอื่นใดเพื่อ ประกอบการพิจารณาดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ มีอำนาจตรวจสอบประเมินสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงดำเนินการให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับการช่วยเหลือและความคุ้มครองใน เบื้องต้นและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจค้นเลหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ และ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่

เกี่ยวข้อง และให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 40 มาตรา 41 และมาตรา 42)

6) กำหนดบทลงโทษ

6.1 กำหนดโทษกรณีผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 40 (1) (4) หรือ (6) มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 43) ซึ่งมาตรา 40 (1) (4) หรือ (6) ประกอบกับมาตรา 23 บัญญัติว่า

“มาตรา 40 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุเมื่อได้พบเห็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งตามมาตรา 23

(4) ดำเนินการให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับการช่วยเหลือและความคุ้มครองในเบื้องต้นเป็นการชั่วคราว ได้เข้ารับการตรวจรักษาตามมาตรฐานทางการแพทย์ ได้รับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนได้รับการเยียวยาบำบัดฟื้นฟู หรือการช่วยเหลืออื่นใดตามความเหมาะสม

(6) ค้นเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุเพื่อหาและช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 23 ผู้ใดพบเห็นหรือทราบว่ามีกระทำความรุนแรงในครอบครัวให้แจ้งข้อมูล หรือข่าวสารกรณีดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือแจ้งต่อศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวโดยตรง เพื่อให้การคุ้มครองสวัสดิภาพการแจ้งตามวรรคหนึ่งอาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้ การแจ้งดังกล่าวเมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง และไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง”

6.2 กำหนดโทษกรณีผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรตามมาตรา 40 วรรคสาม มีโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท (มาตรา 44)

ซึ่งมาตรา 40 วรรคสาม บัญญัติว่า “การค้นตาม (6) ต้องมีหมายค้น เว้นแต่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอาจถูกประทุษร้าย เป็น

เหตุให้ได้รับอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายให้ดำเนินการค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น แต่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้น”

6.3 กำหนดโทษกรณีผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 39 มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกิน หกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 45)

ซึ่งมาตรา 39 บัญญัติว่า

“มาตรา 39 เมื่อมีการแจ้งตามมาตรา 23 หรือมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาอันมีลักษณะเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ห้ามผู้ใดลงพิมพ์โฆษณาหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใดๆ ซึ่งภาพเรื่องราว หรือข้อมูลใดๆซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลในครอบครัว การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลในครอบครัว ในกรณีที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาหรือเพื่อประโยชน์ของทางราชการหรือประโยชน์สาธารณะ หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลผู้นั้น และในการเปิดเผยต้องไม่ระบุชื่อหรือข้อมูลส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลใด ถ้าหากการเปิดเผยนั้นจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรหรือจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใดจะทำการเปิดเผยไม่ได้ ทั้งนี้การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต้องดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้วย”

7) กำหนดบทเฉพาะกาลรองรับในกรณีผู้ใดถูกพิพากษาลงโทษจำคุกและคดีถึงที่สุดก่อนวันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าผู้นั้นยังไม่ได้รับโทษหรืออยู่ในระหว่างการรับโทษ ผู้นั้น บุคคลในครอบครัวของผู้นั้นหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากบุคคลดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลดำเนินการไต่สวน และกำหนดโทษแก่ผู้นั้นเสียใหม่ได้ (มาตรา 46) และบรรดากฎหมายที่ออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงมีผลใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้ง

กับพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีระเบียบหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (มาตรา 47)⁵⁷

จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 นั้นก็มีบทบัญญัติที่คล้ายคลึงกับพรบ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พ.ศ.2550 ที่เน้นแก้ไขเยียวยา แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว รวมทั้งความรุนแรงในครอบครัว แต่แตกต่างกันตรงที่ได้ยกเลิกความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ได้ยกเลิกออกไปโดยให้ใช้บังคับตามประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดิม ที่มีได้เป็นความผิดอันยอมความได้เหมือนดังเช่นกฎหมายเก่าที่ได้ยกเลิกไปแล้ว แต่การทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัวดังกล่าวยังคงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ดังเดิมมิได้แก้ไขให้รับโทษหนักขึ้นแต่อย่างใด

4.2 วิเคราะห์ขอบเขตความหมายของคำว่าผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย

บทบัญญัติและเจตนารมณ์ของเหตุการณ์ในความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อผู้อยู่ในความปกครองนั้น มีบัญญัติไว้ในมาตรา 285 ซึ่งเป็นเหตุเพิ่มโทษในเรื่องความผิดเกี่ยวกับเพศ จึงนำมาศึกษาวิเคราะห์ว่ามีกรณีใดบ้างที่เป็นเหตุเพิ่มโทษให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น เพื่อที่จะได้นำมาปรับใช้เป็นเหตุเพิ่มโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำให้ผ่านพ้นปัญหาที่มีอยู่โดยนำเอาโทษที่สูงขึ้นกว่าการทำร้ายบุคคลธรรมดาเพื่อแก้ปัญหาที่ยับยั้ง

บทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 285 ทำให้พบว่าการบัญญัติกฎหมายยังมีช่องว่างทางกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันได้บัญญัติถึงเหตุเพิ่มโทษกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ หรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์ หรือในความอนุบาลให้ต้องรับโทษหนักขึ้นหนึ่งในสามของความผิดนั้นๆ แต่ถ้าเป็นกรณีที่เป็นผู้มีความสัมพันธ์พิเศษ เช่น พ่อเลี้ยง

⁵⁷ นางวนิดา อินทรอำนวย, “เรื่อง กฎหมายว่าด้วยส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว,” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2394

แม่เลี้ยง บุคคลในครอบครัว เหตุใดบุคคลเหล่านี้จึงไม่ต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่อยู่ในสถาบันครอบครัวและต้องรับโทษหนักกว่าบุคคลทั่วไป

พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2562⁵⁸ ได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในความคิดเกี่ยวกับเพศไว้ด้วยกันในหลายมาตรา แต่เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือมาตรา 285 ที่เป็นเหตุเพิ่มโทษโดยจะอธิบายได้ดังนี้

มาตรา 285 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตริ มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 282 หรือมาตรา 283 เป็นการกระทำแก่บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ญาติสืบสายโลหิต ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ ผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล หรือผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด ผู้กระทำความผิดระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ หนึ่งสาม⁵⁹

มาตรานี้เป็นเหตุจรรยาที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรู้ข้อเท็จจริงนั้นตามมาตรา 62 วรรคท้าย คือต้องรู้ว่าเป็นการกระทำแก่บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ญาติสืบสายโลหิต ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ ผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล หรือผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่น การไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตริ มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 282 หรือมาตรา 283 แล้วแต่กรณี⁶⁰

จะเห็นได้ว่ามาตรา 285 นั้นเป็นเหตุเพิ่มโทษเฉพาะตัวที่ได้มีการกำหนดเงื่อนไขแห่งเหตุเพิ่มโทษมาจากข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกระทำโดยความสัมพันธ์อันเป็นเหตุเพิ่มโทษเฉพาะตัวตามมาตรา 285 นี้แบ่งออกเป็นการกระทำต่อบุคคล ดังนี้

⁵⁸ “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา(ฉบับที่ 5)พ.ศ.2525,” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2565, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/069/T_0127.PDF

⁵⁹ เพิ่งอ้าง.

⁶⁰ อาจารย์ วีรวัฒน์ ปวรจารย์, ถ้อยคำบรรยายคดีบัณฑิต ภาค 1 สมัยที่ 72, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2562), น. 274.

- 1) ผู้สืบสันดาน หมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมา
- 2) ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล เป็นการกล่าวถึงการอยู่ในความดูแลของผู้กระทำ กล่าวคือ ผู้เป็นครูอาจารย์นั้นไม่เพียงแต่มีหน้าที่ในการสอนความรู้เท่านั้นแต่มีหน้าที่จะต้องดูแลศิษย์ของตนด้วย
- 3) ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ คือ การที่ผู้กระทำความผิดนั้นมีหน้าที่ในการควบคุม โดยผู้ถูกกระทำเป็นผู้อยู่ในการควบคุมดังกล่าว อาทิ นักโทษ หรือผู้ที่ถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจ เป็นต้น
- 4) ผู้อยู่ในความปกครอง สำหรับผู้อยู่ในความปกครองนั้นตามประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่ได้มีหลักคำพิพากษาฎีกาที่ได้กล่าวถึงผู้อยู่ในความปกครองเอาไว้เช่นกัน โดยปรากฏอยู่ในคำพิพากษาฎีกาที่ 219/2554
- 5) ผู้อยู่ในความพิทักษ์ หมายถึง ผู้อยู่ในความพิทักษ์ที่ชอบด้วยกฎหมาย
- 6) ผู้อยู่ในความอนุบาล หมายถึง ผู้อยู่ในความอนุบาลที่ชอบด้วยกฎหมาย⁶¹
- 7) ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากกฎหมายฉบับเก่า ซึ่งหมายความว่า ผู้อยู่ภายใต้ความปกครองตามความเป็นจริงและตามกฎหมาย

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงคำว่า “ผู้อยู่ในความปกครอง” ซึ่งหมายความว่า ความปกครองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ไม่รวมถึงความปกครองตามพุดินัย โดยเห็นว่ามาตรา 285 ได้เอานิยามความหมายของคำว่าผู้อยู่ในความปกครองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ ทำให้เกิดปัญหาว่าผู้ใช้อำนาจปกครองตามความเป็นจริง เช่น พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ญาติซึ่งรับลูกเลี้ยงหรือหลานมาดูแล โดยการให้ความหมายดังกล่าวในมาตรา 285 นั้น เป็นเหตุให้ผู้ใช้อำนาจปกครองตามความเป็นจริงนั้น เช่น พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง หรือญาติ หากกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศต่อผู้อยู่ในความปกครองของตนเองไม่ต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 285 เพราะคำว่าผู้อยู่ในความปกครองนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้หมายถึงเฉพาะผู้อยู่ในความปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้ในความปกครองตามความเป็นจริง จึงเห็นได้ว่าการตีความของกฎหมายเช่นนี้มีได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะเพิ่มโทษให้ผู้กระทำที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ถูกกระทำที่ต้องรับโทษหนักขึ้น

⁶¹ น.การวรรณ ปานศรีแก้ว, “การกำหนดเหตุลดจรรยาในความผิดที่กระทำต่อเด็กและเยาวชน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560), น. 53-54.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 219/2554 การข่มขืนกระทำชำเราลูกเลี้ยงไม่อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำชำเราแก่ผู้สืบสันดานและผู้อยู่ในความปกครองตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 285 ผู้อยู่ในความปกครองตามบทบัญญัติดังกล่าวต้องหมายถึง ผู้อยู่ในความปกครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้เสียหายเป็นเพียงลูกเลี้ยงของจำเลยที่ 1 ซึ่งตามกฎหมายไม่ได้อยู่ในความปกครองของจำเลยที่ 1 และผู้เสียหายไม่ใช่ผู้สืบสันดานของจำเลยที่ 1 ด้วย จำเลยที่ 1 จึงไม่มีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราแก่ผู้สืบสันดานและผู้อยู่ในความปกครองตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 285 คงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคแรก

ซึ่งเห็นได้ว่าหากใช้กฎหมายเก่าโดยนำมาตรา 285 เดิมมาใช้บังคับกับการกระทำต่อลูกเลี้ยง หลาน บุตรบุญธรรม ผู้อยู่ในความอนุเคราะห์ ในความผิดเกี่ยวกับเพศนั้นถือเป็นการตีความบททั่วไปเท่านั้นหาได้เป็นความผิดในบทลงโทษแต่อย่างใด เพราะบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นไม่ว่าจะเป็นลูกเลี้ยง หลาน บุตรบุญธรรม ถือว่าเป็นผู้อยู่ในความปกครองตามความเป็นจริงมิใช่ผู้อยู่ในความปกครองตามกฎหมาย จึงมิได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 285 ที่เป็นเหตุเพิ่มโทษ

ด้วยเหตุนี้ในกฎหมายอาญาที่แก้ไขในปี 2562 ได้มีการเพิ่มเติมคำว่า ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดเข้ามา เพื่อคุ้มครองบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจปกครองตามพุดินัยด้วย การมีบทบัญญัติดังกล่าวก็จะช่วยแก้ปัญหาให้สามารถที่จะลงโทษผู้กระทำที่ใช้โอกาสจากการที่ตนมีอำนาจเหนือแต่ไม่ได้มีอำนาจปกครองตามกฎหมายให้สามารถที่จะถูกลงโทษได้หนักขึ้น⁶²

นอกจากนี้การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในครั้งนี้ยังได้มีความตั้งใจที่จะเปลี่ยน แนวคำพิพากษาที่มีอยู่เดิมให้เป็นไปในแนวทางที่ควรจะเป็นด้วย กล่าวคือ มีการบัญญัติถ้อยคำว่า ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดในตอนท้ายของมาตรา 285 เพื่อเปลี่ยนแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่วางแนวว่า ผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครอง หมายถึงเฉพาะอำนาจปกครองทางนิดินัยเท่านั้นไม่รวมถึงอำนาจปกครองทางพุดินัยด้วย การบัญญัติเพิ่มความในในตอนท้ายของมาตรา 285 นี้จะทำให้สามารถกินความไปถึงผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองทางพุดินัยด้วย⁶³

⁶² ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัทธ์/ข้อเสนอแนะบางประการ./2563./น. 14.

⁶³ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัทธ์/ข้อเสนอแนะบางประการ./2563./น. 15.

มาตรา 285 ใหม่จึงได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้มีการเพิ่มโทษผู้ปกครองตามความเป็นจริงที่ข่มขืนกระทำชำเราผู้อยู่ใต้ปกครองด้วยโดยการเพิ่มคำว่า “ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด” ในมาตรา 285 ใหม่ ดังนั้น พ่อเลี้ยงข่มขืนลูกเลี้ยงตามกฎหมายใหม่พ่อเลี้ยงจะถูกเพิ่มโทษหนึ่งในสามตามมาตรา 285 ด้วย⁶⁴

จึงเห็นได้จากการแก้ไขกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศในมาตรา 285 ที่เพิ่มเติมคำว่า ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด มาเพื่อคุ้มครองบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจปกครองตามความเป็นจริงด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอันเป็นการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและคุ้มครองบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจปกครองไม่ว่าจะตามความจริงหรือตามกฎหมายให้ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน

จึงเห็นว่าควรที่จะนำเอากฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องความผิดเกี่ยวกับเพศในมาตรา 285 คำว่า ผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองด้วยประการอื่นใดที่บัญญัติแก้ไขขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้อยู่ในอำนาจปกครองทั้งตามความเป็นจริงและตามกฎหมายให้ผู้ที่จะต้องได้รับโทษหนักขึ้นต่างจากการกระทำต่อบุคคลทั่วไป มาใช้เทียบเคียงเป็นเหตุเพิ่มโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดโดยให้รับโทษหนักขึ้นจากความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295

เพราะบุคคลผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้น ไม่ว่าจะเป็นลูกเลี้ยง บุตรบุญธรรม หลาน ผู้อยู่ในความอนุเคราะห์หรืออยู่ในอำนาจปกครองด้วยประการต่าง ๆ นั้น โดยส่วนใหญ่แล้วไม่กล้าที่จะใช้สิทธิเรียกร้อง ร้องทุกข์ ขอความช่วยเหลือ เนื่องจากต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดไม่ว่าโดยเหตุใดเหตุหนึ่ง หรือเกรงกลัวว่าจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันสังคม อันส่งผลกระทบต่อตัวผู้ถูกระทำเป็นอย่างมากแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายคนปกติทั่วไป ทั้งยังทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสทำผิดสำเร็จมากอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะเพิ่มโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายบุคคลทั่วไป

⁶⁴ ปกป้อง ศรีสนิท, “การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเรื่องเพศ : เมื่อคดีข่มขืนขอมความไม่ได้อีกต่อไป,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2562, จาก <https://www.the101.world/rape-in-thai-law-2/>

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ

ในหัวข้อนี้จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบของเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลซึ่งอยู่ในครอบครัวเดียวกัน พ่อเลี้ยงทำร้ายลูกเลี้ยง ผู้รับบุตรบุญธรรมทำร้ายบุตรบุญธรรม หรือทำร้ายเด็กซึ่งอยู่ในความดูแล ว่าในกฎหมายของต่างประเทศมีกฎหมายบัญญัติว่าการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดว่าเป็นเหตุเพิ่มโทษแตกต่างจากความผิดฐานทำร้ายบุคคลทั่วไปหรือไม่

4.3.1 ประเทศฝรั่งเศส

สาธารณรัฐฝรั่งเศส⁶⁵ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติไว้ใน Nouveau Code Penal 1994 โดยได้มีการบัญญัติไว้ในบทที่ 2 ในเรื่องการกระทำความผิด เกี่ยวกับร่างกายหรือจิตใจของบุคคลอื่นใน ส่วนที่ 1 เจตนากระทำความผิดต่อร่างกายของบุคคลอื่นซึ่งมีการบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 222- 1 ถึงมาตรา 222-18-2 โดยหากเป็นการทำร้ายร่างกายตามปกติที่ทำให้เกิดความเจ็บป่วยต่อร่างกายหรือโดยทรมาณแก่บุคคลอื่น มาตรา 222-1 กำหนดว่าผู้นั้นจะต้องรับโทษจำคุก 15 ปี

ส่วนในกรณีเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น แม้จะมีได้มีการเขียนไว้เฉพาะโดยชัดแจ้งแต่ก็ได้นำบทลงโทษมาเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการยับยั้งและป้องกันอาชญากรรมโดยหากมีการกระทำอันเข้ากรณีเหล่านี้ ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายตามปกติซึ่งพอจะสรุปได้ ดังต่อไปนี้

(1) หากเป็นการทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี

(2) หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerabiliy) ไม่ว่าจะจากอายุ ความเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความพิการ หรือเพราะเป็นหญิงมีครรภ์ โดยความอ่อนแอนี้สามารถเห็นประจักษ์และผู้กระทำความผิดรู้ข้อเท็จจริงนั้น

(3) หากเป็นการทำร้ายร่างกายบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือตามความเป็นจริง หรือเป็นบิดามารดาที่มาจาก การรับบุตรบุญธรรม (The Adoptive Father or Mother)

⁶⁵ University of Cambridge, “Criminal Code of the French Republic. [Online],” available URL:<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30,2017> (September, 29)

(4) หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตำรวจ ทหาร พนักงานศุลกากร พนักงานคุมประพฤติ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจกระทำการหรือมีหน้าที่ตามที่รัฐกำหนด พนักงานดับเพลิงไม่ว่าจะมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือเป็นอาสาสมัครก็ตาม (whether Professional or Volunteer)

(5) หากเป็นการทำร้ายร่างกายคู่สมรส (Spouse) หรือผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะเหตุที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแล

(6) หากเป็นการทำร้ายร่างกายพนักงานขนส่งมวลชน หรือได้รับมอบหมายโดยเฉพาะหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่โดยผู้กระทำความรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้น

(7) หากเป็นการทำร้ายร่างกายพยาน ผู้เสียหาย เพื่อยับยั้งบุคคลนั้นในการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือร้องทุกข์ต่อกระบวนการยุติธรรม หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นพยานหรือฟ้องร้องหรือเพราะการที่บุคคลนั้นมีหน้าที่ในทางคดี

(8) หากเป็นการทำร้ายร่างกายคู่หมั้นหรือโดยการกระทำของบุคคลหรือผู้สมคบ (Accomplices) ตั้งแต่ 2 คน หรือเป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (Premeditation)

(9) หากการทำร้ายร่างกายนั้นเป็นการกระทำโดยใช้อาวุธ

ดังนั้น หากการกระทำเป็นการกระทำผิดที่เข้ากรณีอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวไว้ผู้กระทำ จะต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปีตามมาตรา 222-3

ในประเทศฝรั่งเศสนั้นความผิดฐานทำร้ายร่างกายได้มีบัญญัติไว้ใน Nouveau Code Penal 1994 โดยหากเป็นการทำร้ายร่างกายตามปกติที่ให้เกิดความเจ็บป่วยต่อร่างกายหรือโดยทรมาณแก่บุคคลอื่น มาตรา 222-1 กำหนดว่าผู้นั้นจะต้องรับโทษจำคุก 15 ปี ส่วนในกรณีเหตุจูงใจในการทำร้ายร่างกายนั้นแม้จะมีได้เขียนไว้โดยเฉพาะโดยชัดแจ้งแต่ได้นำเอาบทลงโทษมายับยั้งป้องกันหากการกระทำเข้ากรณีเหล่านี้ คือ (5) หากเป็นการทำร้ายร่างกายคู่สมรส (Spouse) หรือผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะเหตุที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแล

จึงเห็นได้ว่าหากเป็นการทำร้ายสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะมีหน้าที่ที่จะต้องดูแล กรณีนี้ก็ถือเป็นเหตุจูงใจที่มีโทษสูงกว่าการทำร้ายบุคคลทั่วไปโดยผู้กระทำจะต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปีตามมาตรา 222-3 ซึ่งมีโทษจำคุกสูงกว่าการทำร้ายร่างกายตามปกติ 5 ปี

โดยการทำร้ายร่างกายสมาชิกบุคคลในครอบครัวนั้นเพราะเหตุมีหน้าที่ที่จะต้องดูแล หมายถึง บุคคลซึ่งอยู่ในครอบครัวเดียวกันทั้งตามความเป็นจริงและตามกฎหมาย เช่น ลูกเลี้ยง หลาน บุตรบุญธรรม ซึ่งก็คือ ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั่นเอง

4.3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁶⁶ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นั้นได้มีการบัญญัติไว้ใน The German Penal Code of 1993 โดยบัญญัติไว้ในบทที่ 17 เรื่องความผิดต่อร่างกายซึ่งหากเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดาจะมีบัญญัติไว้ในมาตรา 223 โดยบัญญัติว่า การทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บ

(1) ผู้ใดเจตนาทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายผู้อื่น หรือทำให้เสื่อมเสียแก่สุขภาพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับ..."

ส่วนในเรื่องเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายจะมีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะในมาตรา 225 และยังมีการบัญญัติในรูปแบบอื่นที่แม้จะไม่ได้อยู่ในมาตราของเหตุการณ์แต่ก็เป็นกรณีการทำร้ายร่างกายที่มีบทลงโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายทั่วไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) หากเป็นการกระทำโดยใช้อาวุธมีด หรือเครื่องมือ หรือมีผู้ร่วมกระทำมากกว่า 2 คน ระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน - 10 ปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ และแม้แต่พยายามกระทำความผิด ก็ต้องได้รับโทษตามมาตรา 224 ด้วย

2) หากเป็นการกระทำโดยทรมาน หรือโดยทารุณโหดร้ายต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยเจตนาให้ได้รับความอ่อนแอ หรือทำแก่บุคคลในครอบครัว หรือบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแล หรือด้วยอาชีพ หรือตามสัญญา หรือผู้ในกระทำทำให้ได้รับอันตรายต่อ

⁶⁶ "The German Penal Code of 1993 [Online]," available

URL:http://www.legislationline.org/download/action/download/id/6115/file/Germany_CC_am2013_en.pdf,2017 (September, 29).

สุขภาพโดยละเอียดที่จะดูแลตามหน้าที่ ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษจำคุก 6 เดือน - 10 ปี ตามมาตรา 225(1) หากได้กระทำโดยไม่รุนแรงจะต้องได้รับโทษจำคุก 3 เดือน - 5 ปี ตามมาตรา 225(4)⁶⁷

ส่วนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนั้นความผิดฐานทำร้ายได้มีการบัญญัติไว้ใน The German Penal Code of 1993 โดยบัญญัติไว้ในบทที่ 17 เรื่องความผิดต่อร่างกายซึ่งหากเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดาจะมีบัญญัติไว้ในมาตรา 223 โดยบัญญัติว่า "การทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บ

(1) ผู้ใดเจตนาทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายผู้อื่น หรือทำให้เสื่อมเสียแก่สุขภาพ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับ..."

ส่วนในเรื่องเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายจะมีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะในมาตรา 225

ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ หากเป็นการกระทำโดยทรมาน หรือโดยทารุณโหดร้ายต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือ บุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยเจตนาให้ได้รับความอ่อนแอ หรือทำแก่บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแล หรือด้วยอาชีวะ หรือตามสัญญา หรือผู้ในกระทำ ให้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพโดยละเอียดที่จะดูแลตามหน้าที่ ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษจำคุก 6 เดือน - 10 ปี ตามมาตรา 225(1) หากได้กระทำโดยไม่รุนแรงจะต้องได้รับโทษจำคุก 3 เดือน - 5 ปี ตามมาตรา 225(4)

จึงเห็นได้ว่าเป็นการทำร้ายแก่บุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแลต้องได้รับโทษ 6 เดือน ถึง 10 ปี ซึ่งเป็นเหตุจรรยาที่มีโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายทั่วไปซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี

ซึ่งการทำร้ายอันเป็นเหตุจรรยาของทั้งสองประเทศนั้นยังคงมีความแตกต่างกัน คือ ในประเทศฝรั่งเศสนั้นการทำร้ายร่างกายสมาชิกบุคคลในครอบครัวอันเป็นเหตุจรรยาขึ้นต้องมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลด้วย แต่การทำร้ายร่างกายในประเทศเยอรมันอันเป็นเหตุจรรยาขึ้นระบุเพียงว่ากระทำแก่บุคคลในครอบครัวก็เป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเช่นกัน

และในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนั้นคุ้มครองถึงบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแลไม่ว่าด้วยอาชีวะหรือตามสัญญา นั้นหมายถึง ผู้มีหน้าที่ต้องดูแลตามความเป็นจริงอาจจะเป็น ลูก ป้า น้า อา หรือตามอาชีวะ เช่น สถานที่รับเลี้ยงเด็ก

⁶⁷ นกาวรรณ ปานศรีแก้ว, "การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดที่กระทำต่อเด็กและเยาวชน," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560), น. 78.

4.3.3 ประเทศกรีซ⁶⁸

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศกรีซได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มีชื่อว่า The Greek Penal Code 1973 โดยบัญญัติไว้ในบทที่ 16 เรื่องการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายโดยเริ่มต้นที่มาตรา 308 ในส่วนของการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายตามธรรมดาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“(1) ผู้ใดทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บต่อร่างกาย หรือต่อสุขภาพของผู้อื่นจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี แต่อย่างไรก็ตามถ้าการที่ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายหรือสุขภาพเพียงเล็กน้อย ผู้นั้นจะได้รับโทษไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับ...”

มาตรา 312 เป็นเรื่องการทำร้ายร่างกายให้บาดเจ็บ โดยผู้ถูกกระทำเป็นเด็กโดยได้บัญญัติไว้ดังนี้

“ผู้ใด

(a) กระทำการโดยทรมาณทารุณโหดร้ายและทำให้ได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายหรือสุขภาพแก่ผู้อื่นซึ่งมีอายุไม่เกิน 17 ปี หรือผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และผู้นั้นอยู่ภายใต้การดูแลหรือปกป้อง รักษา หรือเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลผู้นั้นต้องคอยดูแล หรือด้วยอาชีพ หรือการบริการ หรือการละเลยหน้าที่ที่จะต้องดูแล

(b) ผู้ใดกระทำความผิดดังที่กล่าวมาใน (a) จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 3 เดือน ถ้าไม่ได้รับโทษอย่างอื่น”

ซึ่งในประเทศกรีซนั้นมีเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบัญญัติไว้ในมาตรา 312 ที่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแลให้ต้องรับโทษหนักขึ้นสูงกว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไป ซึ่งหมายถึงการดูแลตามความเป็นจริง

เห็นได้ว่าการทำร้ายร่างกายผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการด้วยประการอื่นใดนั้น แม้กฎหมายต่างประเทศจะมีได้ใช้ถ้อยคำตรงตัว แต่มักใช้คำว่าบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแลซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกันโดยบัญญัติไว้กว้างๆทั้งนี้เพื่อที่จะอุดช่องว่างของกฎหมายได้ หากมีการทำร้ายร่างกายบุคคลซึ่งผู้นั้นต้องคอยดูแลไม่ว่าจะเป็นการรับฝากเลี้ยงของสถานที่บริการ หรือเป็นการฝากเด็กไว้กับญาติก็ล้วนแล้วแต่ได้รับความคุ้มครองทั้งสิ้น

⁶⁸ Nicholas B. Lolis, trans., The American Series Foreign of Penal Code, The Greek Penal Code 1973, (London: Sweet & Maxwell, 1973), pp. 150-152.

การกำหนดเหตุจรรยาบรรณทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดโดยเจตนา เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

ในความคิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นเป็นการกระทำโดยมีเจตนาที่จะทำให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ ซึ่งต้องมีเพียงเจตนาทำร้ายเท่านั้นหากมีเจตนามากกว่าทำร้าย ก็เป็นการกระทำที่มีโทษสูงขึ้น โดยการทำร้ายนั้นก็มิโทษที่แตกต่างกันออกไปโดยอาศัยผลของการกระทำ ความคิดว่ามีเพียงใด หากมีเจตนาทำร้ายแต่ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัสก็ย่อมมีความผิดตามมาตรา 297 อันเป็นผลจรรยาบรรณ หรือหากการทำร้ายนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายผู้กระทำก็มีความผิดตามมาตรา 290 ซึ่งจะมีอัตราโทษที่แตกต่างกันออกไป แต่เหตุจรรยาบรรณของการทำร้ายร่างกายนั้นมีบัญญัติไว้ในมาตรา 296 โดยให้นำเอามาตรา 289 มาใช้ แต่จะเห็นได้ว่าในกรณีของการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้นกฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะว่ามีโทษหนักขึ้นจากการทำร้ายร่างกายในกรณีทั่วไป โดยจะทำการเปรียบเทียบจากฐานะและความสัมพันธ์ของบุคคลเหล่านั้นซึ่งจะเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศโดยพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ผู้ถูกกระทำเป็นผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด จะแบ่งประเด็นในการพิจารณาดังต่อไปนี้

อายุของผู้ถูกกระทำที่ควรได้รับการคุ้มครอง

เห็นได้ว่าอายุของผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้น เฉพาะในความคิดฐานทำร้ายร่างกายไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกายลูกเลี้ยง หลาน บุตรบุญธรรม หรือการทำร้ายร่างกายบุคคลซึ่งมีอายุน้อยก็ตาม จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญามิได้มีบัญญัติไว้โดยเฉพาะแต่ถือว่าเป็นการทำร้ายร่างกายในกรณีธรรมดาตามมาตรา 295 เท่านั้น และไม่มีลักษณะประการใดประการหนึ่งในมาตรา 289 ที่จะทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 296 อันจะถือว่าเป็นเหตุจรรยาบรรณของการทำร้ายร่างกาย แต่ในเรื่องของอายุของผู้ถูกกระทำนั้นคงมีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เท่านั้น แต่ในเรื่องของอายุของผู้ถูกกระทำนั้นคงเทียบเคียงได้กับความผิดในเรื่องเพศซึ่งมีบัญญัติคุ้มครองเด็กเอาไว้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 277 278 และมาตรา 279 จึงต้องพิจารณาต่อไปว่าอายุของผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดควรจะนำมากำหนดว่าควรมีอายุไม่เกินเท่าไรที่จะได้รับความคุ้มครอง หรือจะไม่นำเกณฑ์อายุมาพิจารณา ซึ่งในต่างประเทศนั้นก็มิได้บัญญัติเกณฑ์อายุของผู้อยู่

ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดเอาไว้ว่าควรมีอายุเท่าใด แต่ได้บัญญัติไว้เพียงกว้างๆที่จะเป็นเหตุเพิ่มโทษได้นั้นคือ เป็นบุคคลที่ผู้ต้องหาต้องคอยดูแลซึ่งมีกฎหมายต่างประเทศมาสับสนุน ดังนี้

ประเทศฝรั่งเศส

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติไว้ใน Nouveau Code Penal 1994 ซึ่งการกระทำความผิดที่มีเหตุจกกรณีนั้น ในการทำร้ายร่างกายแม้จะมีได้เขียนไว้โดยเฉพาะโดยชัดแจ้งแต่ได้นำเอาบทลงโทษมายับยั้งป้องกันหากการกระทำเข้ากรณีเหล่านี้คือ (5) หากเป็นการทำร้ายร่างกายคู่สมรส (Spouse) หรือผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะเหตุที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแล จึงเห็นได้ว่าการทำร้ายสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะมีหน้าที่ที่จะต้องดูแล กรณีนี้ก็ถือเป็นเหตุจกกรณีที่มีโทษสูงกว่าการทำร้ายบุคคลทั่วไปโดยผู้กระทำจะต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปีตามมาตรา 222-3

ประเทศเยอรมัน

ในเรื่องเหตุจกกรณีในความผิดฐานทำร้ายร่างกายจะมีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะใน มาตรา 225 ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

หากเป็นการกระทำโดยทรมาณหรือโดยทารุณโหดร้ายต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยเจตนาให้ได้รับความอ่อนแอ หรือทำแก่บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้ต้องหาต้องคอยดูแล หรือด้วยอาชีพ หรือตามสัญญา หรือผู้ในกระทำให้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพโดยละเอียดที่จะดูแลตามหน้าที่ ผู้ต้องหาจะต้องได้รับโทษจำคุก 6 เดือน - 10 ปี ตามมาตรา 225(1) หากได้กระทำโดยไม่รุนแรงจะต้องได้รับโทษจำคุก 3 เดือน - 5 ปี ตามมาตรา 225(4)

ประเทศกรีซ

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศกรีซได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มีชื่อว่า The Greek Penal Code 1973 มาตรา 312 ซึ่งหากเป็นการทำร้ายบุคคลที่ผู้ต้องหาต้องคอยดูแลก็เป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ต่างจากการทำร้ายบุคคลทั่วไป

จึงเห็นได้ว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัว บุคคลที่ผู้ต้องหาต้องดูแลตามกฎหมายของต่างประเทศนั้น ไม่นำเกณฑ์อายุของผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาให้ผู้ถูกกระทำต้องรับโทษหนักขึ้น แต่ได้บัญญัติเอาไว้กว้างๆว่าหากเป็นการทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัว บุคคลที่ผู้ต้องหาต้องดูแลแล้วก็ต้องรับ

โทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไปที่ได้มีความสัมพันธ์ต่อกัน อันเป็นการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างครอบคลุมเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายได้ดียิ่ง เพราะเมื่อพิจารณาถึงการทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัวเดียวกัน บุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแล

2) ฐานะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกระทำ

ในกรณีที่ฐานะความสัมพันธ์โดยส่วนใหญ่แล้วการทำร้ายร่างกายลูกเลี้ยง หลาน บุตรบุญธรรม หรือพี่เลี้ยงทำร้ายเด็กนั้นมักจะเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้ถูกระทำอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้กระทำ ไม่ว่าจะตามความป็นจริงหรือตามกฎหมาย โดยผู้กระทำได้อาศัยโอกาสดังกล่าวในการกดขี่บังคับ ข่มเหง และการทำร้ายร่างกายลูกเลี้ยงซึ่งอยู่ในความดูแลของตน ซึ่งหลักการกระทำที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกระทำนั้น มีปรากฏอยู่ในความผิดเกี่ยวกับเพศตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 285 ที่ได้แก้ไขใหม่ในปี 2562 โดยเพิ่มเติมคำว่าผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดเข้ามา ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำเกี่ยวกับเพศหากเป็นการกระทำต่อ ลูกเลี้ยง หลาน หรือพี่เลี้ยงทำร้ายเด็กซึ่งอยู่ในความปกครอง ซึ่งอยู่ในอำนาจตามความเป็นจริง เพราะในกฎหมายเก่ามีเฉพาะผู้อยู่ในอำนาจปกครองซึ่งหมายถึงผู้อยู่ในความปกครองตามกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นกฎหมายจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อคุ้มครองถึงผู้อยู่ในความปกครองตามความเป็นจริงอีกด้วย เพื่อคุ้มครองบุคคลซึ่งอยู่ในความปกครองทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเห็นว่าผู้กระทำและผู้ถูกระทำมักจะมีความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะโดยหน้าที่ อาชีพ สัญญาหรือบริการซึ่งในกฎหมายต่างประเทศก็ได้มีการกล่าวถึงฐานะความสัมพันธ์ของผู้กระทำกับผู้ถูกระทำไว้ดังนี้

ประเทศฝรั่งเศส

กล่าวไว้ว่า (5) หากเป็นการทำร้ายร่างกายคู่สมรส (Spouse) หรือผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะเหตุที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแล จึงเห็นได้ว่าการทำร้ายร่างกายสมาชิกในครอบครัว ซึ่งหมายถึง การทำร้ายร่างกายลูกเลี้ยง หลานด้วยนั้น มีองค์ประกอบ คือ ต้องเป็นการทำร้ายสมาชิกในครอบครัวและผู้กระทำมีหน้าที่ต้องดูแล

จากบทกฎหมายที่เป็นเหตุเพิ่มโทษของประเทศฝรั่งเศสนั้นต้องมีการดูแลบุคคลซึ่งถูกทำร้ายด้วย จึงจะทำให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นมีโทษหนักขึ้นแตกต่างจากการกระทำความผิดตามบททั่วไป และ โดยเหตุนี้เองที่ต้องมีความสัมพันธ์กันจึงไม่นำเกณฑ์อายุของผู้ถูกระทำมาเป็น

หลักเกณฑ์ ซึ่งผู้ถูกกระทำอาจจะเป็นผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ ที่ต้องได้รับการดูแลจากบุคคลเหล่านั้นและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลเหล่านั้น โดยไม่นำอายุมาเป็นเกณฑ์ว่าจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่

ประเทศเยอรมัน

กล่าวไว้ว่า 2) หากเป็นการกระทำโดยทรมาน หรือโดยทารุณโหดร้ายต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือ บุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยเจตนาให้ได้รับความอ่อนแอ หรือทำแก่บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแล หรือด้วยอาชีพ หรือตามสัญญา หรือผู้ในกระทำให้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพโดยละเอียดที่จะดูแลตามหน้าที่ ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษจำคุก 6 เดือน - 10 ปี ตามมาตรา 225(1) หากได้กระทำโดยไม่รุนแรงจะต้องได้รับโทษจำคุก 3 เดือน - 5 ปี ตามมาตรา 225(4)

จากเหตุเพิ่มโทษของประเทศเยอรมันได้กล่าวถึงการทำร้ายร่างกายโดยทำแก่บุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแลซึ่งเห็นได้ว่าไม่มีถ้อยคำว่า มีหน้าที่ที่ต้องดูแลซึ่งต่างกับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้เองกฎหมายของเยอรมันจึงไม่เคร่งครัดเหมือนกับประเทศฝรั่งเศสซึ่งไม่ว่าจะเป็นการดูแลตามความเป็นจริงหรือกฎหมายก็ได้รับความคุ้มครองทั้งสิ้น

ประเทศกรีซ

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศกรีซได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มีชื่อว่า The Greck Penal Code 1973 มาตรา 312 ซึ่งหากเป็นการทำร้ายบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแลก็เป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ต่างจากการทำร้ายบุคคลทั่วไปซึ่งหมายถึงตามความเป็นจริงและตามกฎหมายก็ให้ความคุ้มครองทั้งสิ้น

4.4 เหตุผลความจำเป็นและความเหมาะสมในการกำหนดเหตุจรรยาบรรณทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด

เนื่องจากเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกฎหมายอาญาของไทยนั้นมิได้บัญญัติแยกไว้โดยเฉพาะแต่เป็นการนำเอาบทบัญญัติของเจตนาฆ่าตามมาตรา 289 มาใช้โดยอาศัยมาตรา 296 ว่าหากการทำร้ายร่างกายมีลักษณะประการใดประการหนึ่งในมาตรา 289 ก็มีโทษที่สูงขึ้นจากกรณีทั่วไปโดยมิได้แยกหมวดหมู่ของเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเอาไว้ซึ่งจะแตกต่างกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศเยอรมัน ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น โดยมีบัญญัติแยกไว้ดังนี้

การทำร้ายร่างกายที่เป็นเหตุจูงใจในประเทศเยอรมันกล่าวไว้ว่า 2) หากเป็นการกระทำโดยทรมาน หรือโดยทารุณโหดร้ายต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยเจตนาให้ได้รับความอ่อนแอ หรือทำแก่บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแล หรือด้วยอาชีพ หรือตามสัญญา หรือผู้ในกระทำให้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพโดยละเอียดที่จะดูแลตามหน้าที่ ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษจำคุก 6 เดือน - 10 ปี ตามมาตรา 225(1) หากได้กระทำโดยไม่รุนแรงจะต้องได้รับโทษจำคุก 3 เดือน - 5 ปี ตามมาตรา 225(4) ซึ่งมีโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไป

การทำร้ายร่างกายที่เป็นเหตุจูงใจในประเทศฝรั่งเศส ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติไว้ใน Nouveau Code Penal 1994 ซึ่งการกระทำความผิดที่มีเหตุจูงใจนั้น ในการทำร้ายร่างกายแม้จะมีได้เขียนไว้โดยเฉพาะโดยชัดแจ้งแต่ได้นำเอาบทลงโทษมายับยั้งป้องกันหากการกระทำเข้ากรณีเหล่านี้ คือ (5) หากเป็นการทำร้ายร่างกายคู่สมรส (Spouse) หรือผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะเหตุที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแล จึงเห็นได้ว่าหากเป็นการทำร้ายสมาชิกบุคคลในครอบครัวเพราะมีหน้าที่ที่จะต้องดูแล กรณีนี้ก็ถือเป็นเหตุจูงใจที่มีโทษสูงกว่าการทำร้ายบุคคลทั่วไป โดยผู้กระทำจะต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปีตามมาตรา 222-3 ซึ่งมีโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไป

จากการศึกษาเทียบเคียงระหว่างกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นในการบัญญัติกฎหมาย ดังนี้คือ ควรบัญญัติเหตุจูงใจในการทำร้ายร่างกายเป็นเอกเทศแยกออกจากเหตุจูงใจในความผิดฐานเจตนาฆ่า ด้วยเหตุผลที่ว่าเจตนาในการทำร้ายร่างกายนั้นแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับเจตนาฆ่า ทั้งศีลธรรมทางกฎหมายและเจตนาที่ชั่วร้ายของผู้กระทำความผิดที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงในความผิดฐานทำร้ายกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดเหตุจูงใจในความผิดฐานทำร้ายร่างกายมีประสิทธิภาพและสามารถบังคับใช้ได้อย่างถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

อีกทั้งยังเห็นว่ากฎหมายในประเทศไทยนี้ได้มีการบัญญัติเหตุจูงใจของการทำร้ายร่างกายไว้เพียงมาตราเดียวเท่านั้น คือ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 โดยมาตรานี้ได้นำเอาลักษณะของการกระทำในมาตรา 289 อันเป็นความผิดต่อชีวิตมาบังคับใช้แทนโดยเหตุจูงใจในหมวดหมู่ของการทำร้ายร่างกายนั้นมิได้มีบัญญัติไว้โดยเฉพาะแต่เป็นการยืมกฎหมายในเรื่องของเจตนาฆ่ามาใช้บังคับแทน โดยในมาตรา 289 นั้นมีลักษณะของการกระทำ วิธีการ เจตนาและความมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไป

จากความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น อีกทั้งการนำมาตรา 289 มาใช้บังคับนั้นยังไม่ครอบคลุมถึงการทำร้ายที่จะเป็นเหตุกรรจ์ได้ทุกประการที่รัฐควรจะคุ้มครองบุคคลในสถานะต่างๆ ไว้ เช่น การทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด

โดยเห็นควรว่าต้องมีการกำหนดเหตุกรรจ์ในการทำร้ายร่างกายให้ครอบคลุมกว่ากฎหมายในปัจจุบัน โดยบัญญัติกฎหมายในการกำหนดเหตุกรรจ์นั้นควรเป็นการกำหนดเพิ่มโทษในลักษณะการยับยั้งมิให้เกิดการกระทำความผิด ซึ่งการกำหนดเหตุกรรจ์นั้นอาจจะไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีจิตใจชั่วร้ายได้ โดยเฉพาะในการกระทำความผิดต่อบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์กัน จะแตกต่างจากกฎหมายในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศเยอรมัน หรือประเทศฝรั่งเศสที่ได้กำหนดเหตุกรรจ์ของการทำร้ายร่างกายสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้นั้นต้องดูแลเอาไว้ซึ่งมีโทษสูงกว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไป โดยการทำร้ายร่างกายสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้นั้นต้องดูแลนั้นในกฎหมายต่างประเทศได้บัญญัติเอาไว้อย่างกว้างๆ เพื่อสามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างครอบคลุมเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และมีได้จำกัดอายุของผู้ถูกทำร้ายเอาไว้ว่าจะมีอายุเท่าใด กล่าวคือ คุ้มครองผู้ถูกทำร้ายไม่ว่าผู้นั้นจะมีอายุเท่าใดก็ตาม

โดยเทียบเคียงได้จากการแก้ไขบทบัญญัติในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 285 ที่แก้ไขเพิ่มเติมคำว่า “ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด” เข้ามา ทั้งนี้เพื่ออุดช่องว่างในกฎหมายเก่าที่ว่า การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศตามตรา 285 ที่เป็นเหตุเพิ่มโทษนั้นมิได้คุ้มครองถึงผู้อยู่ภายใต้อำนาจตามความเป็นจริง เช่น ลูกเลี้ยง หลาน เด็กในความอนุเคราะห์หรือทุกคนที่อยู่ภายใต้อำนาจตามความเป็นจริง เพราะบุคคลซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจตามความเป็นจริงนั้นก็มีความสัมพันธ์กับผู้กระทำไม่ต่างจากศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแลหรือผู้อยู่ในความปกครอง อีกทั้งหากมีการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดแล้วก็ย่อมมีผลกระทบต่อตัวผู้ถูกระทำเป็นอย่างมาก เพราะผู้ถูกระทำเกรงกลัวไม่กล้าที่จะใช้สิทธิของตน ไม่กล้าร้องทุกข์ หรือขอความช่วยเหลือเนื่องจากต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดไม่ว่าโดยเหตุหนึ่งเหตุใดและโดยเหตุนี้เองเมื่อผู้ถูกระทำไม่กล้าใช้สิทธิของตนในการร้องขอความช่วยเหลือแล้ว จึงเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกากระทำความผิดสำเร็จเพิ่มมากขึ้น จึงเห็นควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายเป็นเหตุเพิ่มโทษสำหรับความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดเพื่อคุ้มครองบุคคลดังกล่าวมากกว่าบุคคลทั่วไป

จึงสรุปได้ว่าจากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นในการกำหนดความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้นที่เป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นยังไม่ครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมที่มีความร้ายแรงกว่าปกติ โดยเฉพาะการทำร้ายร่างกายลูกเลี้ยง หลาน บุตร บุญธรรม หรือพี่เลี้ยงทำร้ายเด็กซึ่งมีหน้าที่ต้องดูแล ที่ถือว่าเป็นการทำร้ายร่างกายที่ร้ายแรงและกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้ถูกระทำเป็นอย่างมาก แตกต่างจากการทำร้ายบุคคลทั่วไปแต่ไม่ได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดเป็นความผิดที่มีโทษสูงกว่าการทำร้ายบุคคลทั่วไป เนื่องจากการทำร้ายบุคคลดังกล่าวนี้ผู้ที่ถูกทำร้ายไม่กล้าที่จะร้องขอความช่วยเหลือได้ โดยอาจจะเป็นเพราะต้องพึ่งพาผู้ที่ทำร้าย หรืออยู่ภายใต้ความปกครองไม่ว่าตามความเป็นจริงหรือตามกฎหมายหรืออาจจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยอื่นๆประกอบกันด้วย อีกทั้งยังทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสอาศัยเหตุเช่นนี้กระทำความผิดเป็นผลสำเร็จสูงกว่าบุคคลทั่วไปอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะกำหนดความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดเอาไว้โดยเฉพาะและให้มีโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไป เพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายมากยิ่งขึ้นและคุ้มครองบุคคลซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจที่รัฐควรคุ้มครองและให้ความสำคัญมากกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะสรุปผลของการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น ในเรื่องการกำหนดเหตุการณ์กรจในความคิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดเพื่อได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคือไป

5.1 บทสรุป

นับตั้งแต่มีการบัญญัติประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พุทธศักราช 2451 จนมาถึงประมวลกฎหมายอาญาในฉบับปัจจุบันปรากฏว่าความคิดฐานทำร้ายร่างกายมิได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในเนื้อหาสาระสำคัญในตัวบทแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเหตุการณ์กรจในความคิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ยังคงยึดติดกับเหตุการณ์กรจในความคิดฐานฆ่าผู้อื่น กล่าวคือหากมีเหตุการณ์กรจเกิดขึ้นในความคิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น ประมวลกฎหมายอาญาของไทยก็ให้พิจารณาว่าเข้าลักษณะเหตุการณ์กรจตาม มาตรา 289 ซึ่งเป็นเหตุการณ์กรจในความคิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือไม่ ถ้าเข้าก็ให้ถือว่าผู้นั้นต้องรับโทษหนักขึ้นตาม มาตรา 296 ที่เป็นบทบัญญัติให้นำ มาตรา 289 มาใช้บังคับ ทั้งเหตุการณ์กรจตาม มาตรา 289 ก็มีได้บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่บุคคลซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดเอาไว้

จากกรณีที่ได้ศึกษาถึงการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด โดยได้ศึกษาทั้งกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศนั้น ย่อมเห็นถึงความแตกต่างของการกำหนดเหตุการณ์กรจในความคิดฐานทำร้ายร่างกาย โดยกฎหมายของประเทศไทยนั้นในความคิดฐานทำร้ายร่างกายกรณีทั่วไปนั้นมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และเหตุการณ์กรจของความคิดฐานทำร้ายร่างกายมีบัญญัติไว้ใน มาตรา 296 โดยนำ มาตรา 289 มาใช้หากมีลักษณะประการใดประการหนึ่งใน มาตรา 289 โดย มาตรา 289 นี้เป็นความคิดฐานฆ่าผู้อื่น จึงเห็นได้ว่าในประเทศไทยนั้นกรณีของการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้นเป็นความคิดตาม มาตรา 295

เท่านั้นมิได้มีการบัญญัติให้รับโทษหนักขึ้นแต่อย่างใด จึงเห็นว่าไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเท่าใดนัก

เมื่อพิจารณาจากการแก้ไขความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 285 ที่แก้ไขเพิ่มเติมคำว่า “ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด” เข้ามาทำให้บุคคลซึ่งอยู่ภายใต้ความปกครองตามความเป็นจริงได้รับความคุ้มครองเพิ่มมากขึ้น โดยผู้ร่างกฎหมายเจตนาให้หมายถึงผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองตามความเป็นจริงทุกประการ ทั้งนี้เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายให้บุคคลผู้ถูกระทำได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน จึงเห็นควรที่จะนำคำตามมาตรา 285 คำว่า “ผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด” มาใช้บังคับเป็นเหตุเพิ่มโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่ทำให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้นต่างจากการทำร้ายบุคคลโดยทั่วไป

เมื่อศึกษาถึงกฎหมายในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศฝรั่งเศสหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันหรือประเทศกรีซเกี่ยวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัว หรือบุคคลที่ผู้นั้นต้องคอยดูแล ซึ่งเทียบได้กับคำว่าผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดในประเด็นที่ศึกษาอยู่นี้เห็นว่าทั้งสามประเทศดังกล่าวได้บัญญัติถึงการกระทำต่อผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดโดยกำหนดให้เป็นเหตุฉกรรจ์ไว้ซึ่งต้องรับโทษหนักขึ้นจากการทำร้ายในกรณีทั่วไป ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับทั้งสามประเทศดังกล่าว เพราะเมื่อคำนึงถึงความร้ายแรง ผลกระทบ ความรุนแรงที่ได้รับ จึงสมควรกำหนดให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจเป็นเหตุฉกรรจ์ซึ่งมีโทษสูงขึ้นกว่าการทำร้ายในกรณีทั่วไป และการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจนั้นไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้ที่ถูกกระทำนั้นจะมีอายุเท่าใดก็ตาม

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงเหตุเพิ่มโทษในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 นั้นเห็นได้ว่าได้นำเอาบทบัญญัติของมาตรา 289 มาใช้บังคับให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้น แต่ข้าพเจ้าเห็นว่ายังมีเหตุเพิ่มโทษอีกหลายประการที่ควรบัญญัติไว้นอกเหนือจากมาตรา 296 ตัวอย่างเช่น การทำร้ายบุคคลในครอบครัว การทำร้ายร่างกายเด็ก การทำร้ายผู้พิการหรือทุพพลภาพ แต่ที่จะกล่าวนี้เฉพาะการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใด เนื่องจากการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดนั้นมีผลกระทบรุนแรงกว่าการทำร้ายบุคคลทั่วไปในเรื่องของภาวะจิตใจ และผู้ถูกระทำก็ไม่กล้าที่จะร้องทุกข์ กล่าวโทษ ขอความช่วยเหลือ เพราะเหตุที่ว่าผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กับตน หรือต้อง

พึงพาผู้กระทำความผิด ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดสำเร็จได้โดยง่าย และกระทำผิดซ้ำๆ โดยไม่เกรงกลัวกฎหมาย อันส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ถูกระทำเป็นอย่างมาก จึงเห็นควรที่รัฐจะมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่เพื่อคุ้มครองผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดมากกว่าบุคคลทั่วไป เพื่อที่บุคคลนั้นจะได้ไม่ถูกกดขี่ข่มเหง และทำให้อาชญากรรมลดน้อยลง ทั้งนี้เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนในสังคมจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ข้าพเจ้าจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยบัญญัติเหตุจรรยาของการทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองด้วยประการอื่นใดแยกต่างหากจากการทำร้ายบุคคลทั่วไป โดยเพิ่มเติมมาตรา 295/1 ลงไปในประมวลกฎหมายอาญา มีเนื้อความว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองด้วยประการอื่นใดจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษหนักขึ้นหนึ่งในสามของโทษตามมาตรา 295”

2) หากเป็นการทำร้ายผู้อยู่ภายใต้อำนาจด้วยประการอื่นใดให้ได้รับอันตรายสาหัสต้องมีเหตุเพิ่มโทษ โดยบัญญัติเพิ่มเติมในมาตรา 298/1 โดยมีเนื้อความว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองด้วยประการอื่นใดจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษหนักขึ้นหนึ่งในสามของโทษตามมาตรา 297”

DRU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: พลสยาม
พริ้นติ้ง ประเทศไทย, 2562.

ขวัญธิดา สุวรรณบัตร. “เหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยเจตนา: ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมาย
ต่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

คณิต ณ นคร. “ผู้เสียหายในคดีอาญา.” วารสารอัยการ. ปีที่ 1. ฉบับที่ 1. น. 48 (2521).

คณิต ณ นคร. พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2553.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559.

จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา, 2525.

จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรม
ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2532.

ทวิศ ศรีเกตุ. หลักทางวิชาการเกี่ยวกับการใช้และการตีความกฎหมาย. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2558.

ทวิพร คงแก้ว. “เหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

นภสร เพชรพลอย. “การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2561.

นภาพรรณ ปานศรีแก้ว. “การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดที่กระทำต่อเด็กและเยาวชน.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2560.

ปกป้อง ศรีสนิท. การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเรื่องเพศ : เมื่อคดีข่มขืนยอมความไม่ได้อีกต่อไป.
ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2562.

ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563.

- ประธาน วัฒนวานิชย์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ประกายพริก, 2546.
- วีรวัฒน์ ปวราจารย์. คำบรรยายเนติบัณฑิต ภาค 1 สมัยที่ 74. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2564.
- สหรัฐ กิติ สุภการ. หลักและคำพิพากษากฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2563.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และปกป้อง ศรีสนิท. โครงการศึกษาวิจัยการศึกษาเพื่อพัฒนาการแนว
ทางการลงโทษหลักการลงโทษที่ได้สัดส่วนกรณีคดียาเสพติดให้. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2558.
- หม่อมหลวง ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. คำบรรยายเนติบัณฑิต ภาค 1 สมัยที่ 74. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2564.
- อุทัย อาทิวะ. ทฤษฎีอาชญาวิทยากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พริ้นติ้ง, 2558.
- อังกริยา ชูตินันท์. “หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรา
กฎหมาย.” วารสารสุทธิปริทัศน์. ฉบับที่ 3. น 30-32(2564).
- อังกริยา ชูตินันท์. “การกำหนดเหตุฉกรรจ์เกี่ยวกับการกระทำที่ใช้วิธีการที่ร้ายแรงและเป็นอันตราย
กว่าการทำร้ายร่างกายผู้อื่นกรณีธรรมดาให้ต้องระวางโทษหนักขึ้น.” วารสารสุทธิปริทัศน์.
ฉบับที่ 1. (2564).
- อโนมา ทองสุข. “ความคิดต่อชีวิตที่เป็นความผิดทเบา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557.

ภาษาต่างประเทศ

“The German Penal Code of 1993.”

<http://www.legislationline.org/download/action>

[/download/id/6115/file/Germany_CC_am2013_en.pdf](http://www.legislationline.org/download/id/6115/file/Germany_CC_am2013_en.pdf), 29 September 2017.

University of Cambridge. “Criminal Code of the French Republic.”

[http:// www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/](http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/),

29 September 2017.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล
ประวัติการศึกษา

รัชชานนท์ ขวนกะเปา
พ.ศ. 2560 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 72
ปีการศึกษา 2563
สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ แห่งสภาทนายความ รุ่น 51
ปีการศึกษา 2563

